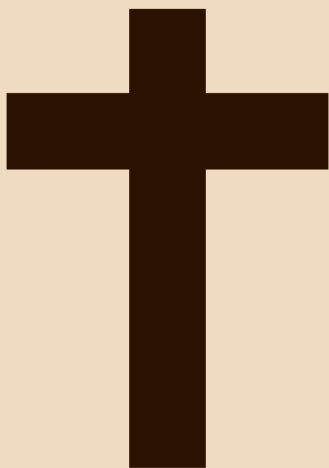

Magtubu dənê Mârî

Somrai: Magtubu dənê Mârî (New Testament+)

Magtubu dænð Mārī
Somrai: Magtubu dænð Mārī (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Somrai)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Feb 2021 from source files dated 12 Feb 2021
709a9ed4-78c1-5393-bf98-819ac0f1bbbc

Contents

Rut	1
Jonas	4
Markø	7
Epes	32
Jak	38

Maana dənə Rut dəra

Wamani gə əndəra kərə nə abe gə 'ogəw Elimelek lə

¹ Wala gə woni aa sariya lam gə dwārī managə səna də Israel dədə da, badəgara də geche gəra əndər. Managə ta lə da, abe mən gə ciri duwa Bedlehem səna də Juda-lə, sogə daygə diyamo me, dəndaw sər me ba gə ha dama managə səna də Mowab-lə.

² Abe gə ta di gə 'ogəw Elimelek me diyamo gə ogədə Nomi, me dəndaw nə abje nə sər di gə mən gə 'ogəw Malon me gə dāng gə 'ogəw Kilion me ca. Nare nə ta di gəndəgə i gangəle gə gə 'ogəw Eprata gə managə Bedlehem səna də Juda lə di. Managə cendi gəra səna də Mowab-lə da, cendi dam lə.

³ Targiñ dāng da, Elimelek di mar bam me diyamo də Nomi di wor dam wambə mənədə gə dəndadə nə abje nə sər di.

⁴ Dəndadə nə sər di lay namde nə səna də Mowab-lə, də mən gə ogədə Orpa me də dāng gə ogədə Rut me ca. Cendi dam mana gə ta-lə di neyem ya aliya mwaj de.

⁵ Ərə Malon me Kilion me margə bam ca day-ə ca, me Nomi di wor dam mənədə dəban dəndadə nə sər di me tərədə di me ca.

Rut bo Nomi ha nəm Bedlehem

⁶ Wala gə Nomi wara nəm səna də Mowab-lə da tandi doy dara Aba dama gə dərəw bəriñ ba al ladni gə nare duwa nə səna dəra-lə, ba 'yagə mani nə wama me di. Managə ta da, tandi sogə gə nugəradə nə sər di managə Mowab bagə cwor ha səna dəra-lə di bi. ⁷ Cendi sogə managə səna də cendi dam lə di hargə mən gə nugəradə nə sər di bagə cwor ha səna də Juda lə di. ⁸ Dəm da gər bərmə-lə da Nomi waygə nugəradə da: «Cwarna hana ulay dan-ə dəm, kal wi kaw cwarna hana kərə nə iwə. Kal Aba dama gə dərəw bəriñ alna ganang dusi də lade ya 'yeni banə algə nəm gə woni mara bam ta de me ya banə al nəm gan əndi de me ca. ⁹ Kal wi kaw Aba dama gə dərəw bəriñ 'yanaw abe me, 'ywana 'ywala managə ciri duwa dware lə kərə nə tərəwə me ca». Ərə tandi yibə nugəradə di sədə, me nugəradə di sojə gura marjagə da nan, ¹⁰ me cendi waydə da: «Bədə, nə hay nin gandi mən səna də nə waray day-ə də ba». ¹¹ Nomi cor waygə da: «Dəndani woni cwarna hana ulay dan-ə bi, anə ur ba nə ha gan dāng ala na mo? Caga da, aliya ni gaba yaa dine nə abje nə dāñ ha layang da, ilə bədə dəm. ¹² Nə amsang dəndan ni cwarna hana ulay dan-ə, nə hal nanə o ni gə abe ilə bədə dəm. De nə ərmənə dusənə: «Ba nə neyem changa də laba-lə dog 'ya gə abe me ya dine nə abje me kaw.» ¹³ Anə ha neyama bəyadagə dara cendi ba jwarbəna ba mo? Anə ha yəhə sədəng gəñə laya abje nə dāng bam mo? I yande bədə dəndan, əndi da wamani ni dōy gə dan bam, Aba dama gə dərəw bəriñ ur dara wamani di ba əndarna i dənə əndi.»

¹⁴ Deme nugəradə nə sər di nul gura gə marjagə daa nan dāng. Targiñ dāng da, Orpa di yə nuwadə di sədə ərə cor ha nə warədələ dəm me Rut dəra da, wor gandədə jang. ¹⁵ Dəm da Nomi waydə Rut da: «Yər halay di cor ya 'ywa waradə me 'ywa mārī gə nə waradə day me ca. Məndi kaw cor ha gandədə me.» ¹⁶ Dəm da, Rut codə waydə da: «Kal ajəmara gan dara ba nə cwarna hana kalnay bam dī.

Mana gə də hana lə da, əndi kaw, nə ha hara lə me, mana gə də damna lə da, əndi kaw, nə dam lə me ca.

Waray da, ha 'ya i waran ni me,
Mārī diya kaw, ha 'ya i Mārī ni me ca.

¹⁷ Mana gə də marna lə da, nə ha mara lə me,
i mana gə ta di-lə me gə ha mon lə di me ca.

Kal Aba dama gə dərəw asənan wamani gə geche dənə,
ina i made mən tenene me, agədəndə tandi bədə da.»

¹⁸ Managə Nomi yər dara Rut ur ba də ha i gandədə ba da, tandi hoy ajəmara gə gwale di. ¹⁹ Cendi hargə ca day-ə dəmgə Bedlehem ba. Managə cendi gər kərə Bedlehem da, nare nə ciri dədələ pad yibdə dədəgə me, namde urbə sədəgə ba da: «Bagə deme də ta di i Nomi di.» ²⁰ Me Nomi cogə waygə da: «'Wagənan Nomi (idə sii 'ywala) di bədə dəm, 'wagənan Mara dəm (idə wamani gə geche) dara Mārī gə dwana aba ciri dəra di asən wamani gə geche dənə. ²¹ Managə nə so ka da, nə ha i gə mani ni nan əsənə me cwarə niyə da, Aba dama gə dərəw cwan əsən pəgīñ, 'wagənan Nomi bədə dəm dara Aba dama gə dərəw gə dwana aba ciri dəra di, asən wamani dənə me cwon idə nğəni me ca.»

²² I yande me Nomi swa kala səna də Mowab bam badə cor ha səna dəra-lə, daygə nuwadə də Rut də gəndədə i Mowab di me ca. Wala gə cendi swa gəra Bedlehem da, nare kaw ilə gəlbə swagə nə gə 'ogə gə «orjə» lə dəm.

2

Rut surəm yiga gənə Boos lə

¹ Nomi tərədə gə Elimelek wiləw mən ilə. I abe gaba 'ywa mani, gə nare aləw horəmbə nan, gə 'ogəw Boos. ² Wala mən Rut də Mowab di waydə nuwadə də Nomi da: «Kalən bərmə nə ha bam yigalə surama swagə managə yiga gənə gun gə alna gan ladni.» Nomi codə waydə da: «Ha bay durməñ.» ³ Rut so ha

bam yigalê surama swagê woni gəlêgə taragəlê. Yiga gə tandi surəm swagê lê ta di cor i gənê abe gə 'ogəw Boos gənê Elimelek wiləw di duwa.

⁴ Bam da, Boos swa Bedlehem yala bam yiga lê di me ca. Anji waygə woni gəlê swagê di ba da: «Kal Aba dama gə dərêw damna ganang.» Ərə woni gəlê swagê di cwow wayəw da: «Kal Aba dama gə dərêw piyənê bəw dəmê me ca.» ⁵ Boos ur geche gənê woni gəlê swagê day di ba da: «Dwe də deme də ta di i wi durmêw mo?» ⁶ Abe di cwow wayəw da: «I dwe də deme də Mowab də swa gə Nomi managə Mowab yala gandədə di. ⁷ Tandi gəra urnin ba nê kalnadê nin ba də surəm me ba də lay swagê nê gə jogədəgə daa nê agədê bor dodê woni gəlêgə taragəlê ta di. Tandi yala i gə jomni ba me caga kaw tandi dəbê i daa, dam dodê dunê bo gwayni İbani yande mərə.» ⁸ Ərə Boos waydə Rut da: «Doy gwale ni durmên, i surama managə yiga gə d'angə bəddê, d'əbê lê ka jang surəm managə namde ni woni ala giyə di taragəlê. ⁹ Asê angal diya ladle yêr yiga di mana duwa gə abje gəl swagê də lê, pam namde woni layagə daa də taragə. Nê u bən 'yagə moso woni ala giyə di ba jəbnay bəddê, mache alnay da, ha cha nimi managə pərgəmdi nê moso ni woni ala giyə udəbê nimi bolê ta di.» ¹⁰ Managə Boos way gwale bam da, Rut əbêr dodê sənə-lê me wayəw da: «Dara na me mê al gan ladni yande pad me mani ni nê ala 'yoləm yande dana me mo? Əndi də nê i deme də məji di.» ¹¹ Boos codê waydə da: «Mani diya nê də algə gə nuway managə tərêy marnəm bam ba da, nare wayən gwale day ladê. Me nê ocu dara də swa kala abey bam me iy bam me sənə diya dər yaa bam me də yala dam managə nare nê də ocuğə di mən pii bəddê d'waragəlê. ¹² Kal Aba dama gə dərêw 'yiwagəy gweyni diya dara mani nê pad nê də algə ta di. Əw kal Aba dama gə dərêw, gə Mārî gənê nare nê İsrayel day gə dê yala dam dun duwa lê di 'yiwagəy gweyni diya gə bərmê duwa.» ¹³ Rut cow wayəw da: «Aba ciri ni, əjəm da mê algan ladni 'yang, əjəm da, mê hurên abnani nudênê, dara mê wayən gwale gə əndêr dusênê əndi də idê alam giyə. 'Bag da namde woni alam giyə ta di kaw əndi nê bor gandəgə bəddê sən.»

¹⁴ Dawa dədə wama mani nê wama di neyem mwom da, Boos waydə Rut da: «Hare wom mani. U mapa tuləw səw managə mani nê gə 'ogəgə bē gə yale-yê.» Ərə Rut hara gəra dam dodê woni gəlê swagê di tulêgəlê me, Boos u swagê dərêgə nê gə wagə di 'yadê tandi wom chərni dərə-lê me, gəndəgə wor bəldê dodê. ¹⁵ Tandi cor ha surama lê di bi da, Boos u bəw waygə woni gəlê swagê di ba da: «Kalnadê də surəm managə swagê nê gə magədəgə jogədəgə daa ta di d'waragəlê dəban aladê gwale. ¹⁶ Swagê dədəgə nê gə magədəgə jogədəgə daa ta di kaw susgənê nê yab dodê kaldê də lay. Gun alnadê gwale bəddê pa pa.» ¹⁷ Rut surəm managə yiga gənê Boos lê bəra turgə me tandi gobê surama dərə di bam me bo orjê dərêgə neyem ya koro mwaj bii ji de.

¹⁸ Tandi 'wo swagê di hara nəm ulay, gəldê nuwadê, mani nê tandi 'yiwagə surama lê di. Wama dərə gə tandi wama əbê me gəndəw wara di kaw tandi u 'yadê me ca. ¹⁹ Nomi urdê da: «Labaa da, də 'wo surama i yiga gə nê wiyə mo? Dê ala giyə i woy mo? Kal Mārî pinê bəw managə gun gaba ala gandi ladni ta di dəwê.» Rut kəbədê nuwadê mana dərə gə ba də ala giyə lê labaa di ba da: «Nê ala giyə i managə yiga gənê abe gə gə 'ogəw Boos lê.» ²⁰ Nomi waydə nuwadê di ba da: «Kal Aba dama gə dərêw gə gam dusi duwa də lade gə nendê nê də warang bəra me nare nê mar bam me di, piyənê bəw dəwê.» Me tandi asədə lê diyê d'ang ba da: «Boos di i wilanin nin gə ib yande me, i woni ondê chamragə bədêgə di wiragə gə mən me ca.» ²¹ Rut deme də Mowab waydə d'ang: «Anji wayən ba nê suramana le woni alan giyə di taragəlê jang bəra swagê di 'yaŋa day-ê ba.» ²² Yande da, Nomi waydə Rut da: «Ladê durmên ni dədə, ha al giyə gə namde duwa woni ala giyə ta di lê jang, yande da gun ha alay wamani yiga gə d'angê bəddê.»

²³ I yande me Rut dam gə namde woni ala giyə nənê Boos duwa mən, tandi surəmê bəra swagê nê orjê me nê geme me 'yaŋa day-ê ba. Tandi dam lê gə nuwadê di jang sən.

3

Rut wal managə Boos gədawê

¹ Wala mən Nomi waydə nuwadê dê Rut da, durmên, i giyə ni gaba kanjay mana gə dama gə lade gə də ha dama gə sii 'ywala. ² Ya ba dê ocu nəm de, Boos gə də al giyə managə yiga duwa-lê gə namde woni alaw giyə mən ta di anji i wilandê. Laba gə changa da, anji ha huyê swagê duwa nê orjê də le bam mana gaba huyê swagê lê. ³ Wi siy bam me d'ə swani gə biyey siyə me hurê barge diya gə lade siyə me so ha managə anji huy gə swagê duwa-lê ta di. Dəm da, jang gə anji wor wama mani me cha me 'yaŋa sən da, kaləw a 'wacnana dara ba də yala lê bəddê sən. ⁴ Managə anji dara 'ya dodê mwom da, yêr mana duwa gə 'ya də ladle. Chədey səwê ib me, lay borgê duwa di daa me, i dodê managə gədawê. Targin d'ang da, i anji me ha wayay mani nê dê ha ala. ⁵ Rut codê waydə da: «Mani nê dê wayən ta di pad nê ha hara alagəle.»

⁶ Yande mwom da, tandi so ha mana gaba huyê swagê gənê Boos lê me gəra al mani nê nuwadê wayadə gandəgə ta di dige dige. ⁷ Boos woni me chê me səw 'yoləw me ərə so ha 'yiwagə swagê duwa nê orjê dərêgə nê gə 'yargə daa di tulêgəlê dara gamagə. Rut chidê angal gəra lay borgê duwa di bədê daa me i dodê managə gədawê.

⁸ Gə changa d'warə mwom da, Boos par laŋa me dudəw a daa me managə anji u dəw daa da, yêr deme mən ilê dodê gədawê. ⁹ Ərə anji urdê da: «I wi mo?» Tandi cow wayəw da, i əndi Rut dədə alam giyə di. U idê alam giyə dəle deme, dara mê i aba 'won chenəm bəw əjəm. ¹⁰ Boos waydə da: «Kal Aba dama gə dərêw piyənê bəw diyê, durmên, mani nê də algə ka nê dê ur ba nê uneye di, gəl dara ba dê ur

nuway dē le nañ dfoy mani nē dē algē pii bam* . Dē kanja yēō gē mēlan gē moso nē d'ang woni 'ywa mani labaa nē nağōni me bēdē. ¹¹ Caga da, durmēn, kal laña dī, mani nē dē waynagē da, nē ha alaye dara nare pad yēri dara ba dē i deme sēdē dēdē horēmbē. ¹² I sēdē 'yang, nē i aba 'woy ēndi, d'ēm da, gun mēn gē dwani duwa gē tērēy dfoy dē ni bam ilē sēñ. ¹³ I wal dodē ka me, sanga gē jomni me, dē ha ēnda yara, gun gē ta di ga urnē ba alna mani nē gun ha alagē wilōw gē mare bēw le da, ladni duwa da a uney anju. Anji urnē bēdē da, nē u bēn 'yay managē Aba dama gē dērēw gē ilē bēra dērēwē, nē ha 'woyē ēndi. Caga da, i dodē jang bēra gē jomni do.»

¹⁴ Rut i dodē Boos gēdawē bēra jomni ba, me manapēr dē gun yēr jaw 'ocnēw bēdē sēñ da tandi so daa. Dara Boos kaw ur gun ba 'wacnana dara deme ba gēra tulōwē ka bēdē me ca dara nare ga ba waya ba i gandēdē d'ēm mo. ¹⁵ Boos waydē da: «Biyēy barge diya gē dē bow diyē di me, yēw ladle.» Tandi yē barge dēra di me, anji ajbadē orjē di bodēlē nañ barge dēra-lē di. Anji yidē chidē daa dēdē me anji cor ha ulay ciri d'wārē-lē. ¹⁶ Rut di cor ha ulay nē nuwadē lē me, nuwadē urdē da: «Mani di alala i man mo durmēn.» Me Rut kēbdē nuwadē di mani nē Boos ala gandēdē di daa pad. ¹⁷ Tandi waydē d'ang ba da: «Anji 'yan swagē nañ me, wayōn da: «Dē ha cwara hara 'ywa nuway ēsēy pōgīñ bēdē.»» ¹⁸ Nomi waydē da: «Dam lē pōgīñ durmēn, bēra dē ha yara gwale di ga ha alala i man mo. Boos di d'angērōna gwale gē ta di laba dog bēdē da, dusēw ha 'ya dodē bēdē.»

4

Boos u Rut deme

¹ Boos so ha dama managē nare dayar d'angērō gē gwaleyē. Elimelek wilōw gē ib dēñ gē Boos waydē Rut gwale duwa di hara, ērē Boos 'wagaw: «ējēm di, hare dam dodē, me abe di, hara gēra dam dodē.» ² Boos 'waga nare nē gechide nē ciri dēdē mwaj ba hana damna gandagē me ca, mwom da, cendi gēra dam dodē me ca. ³ Boos di wayōw Elimelek wilōw di ba da: «Nomi dē swa managē sēña dē Mowab day-ē cwara yala ulay di, caga tandi ur ba dē kēl yiga gēnē wilandē gē Elimelek duwa di bam. ⁴ ēndi da, nē ur ba nē asēm gwale gē ta di dusēmē me nē ērēm ba nē wayōm ba mē kēlnē yiga di ējēm caga ka managē nare nē gechide nē ciri dēdē me nē d'ang nē dam gandagē me dērēgēlē ka. Caga da, mē urnē ba mē kēlnē yiga gēnē wilōm dē le da, kēl, mē urnē bēdē le wayōn daa kal nē 'ocñ, dara gun gē d'ang gaba d'wayam bam gē ha kēlē yiga di pii dērēmē da, ilē bēdē, me tarēmē da i ēndi.» Abe di cow wayōw da: «Nē ur ba nē kēl yiga dē le.» ⁵ Boos wayōw da: «Mē kēlnē yiga di gē Nomi mwom da, mē u Rut dē Mowab deme le me ca, dara kal aba mara di sumēw warna daa jang gē bērmē gē mage duwa day me cendi ba wamma dēba duwa di me ca.» ⁶ Abe di cow wayōw da: «Ina yande da, nē neyem kēlē yiga di bēdē, dara, gē ha bēlē mani ni nē 'ywa nē sēn. Kēl yiga gē de nē ha kēlēw ēndi dē ma, dara ēndi da, nē neyem kēlēw bēdē d'ēm.»

⁷ Tanga pii managē sēña dē Israyel-lē da, nare kēlnē mani labaa kēlangēna dēba da, gun mēn biy gēbande duwa nē gēdawē 'yaw jaw gēl dara wi kaw ba u bēw 'yaw jaw le. Cendi al yande dara gwale dē ba d'angērāl 'yēñe d'ēm. ⁸ I dara yande me, managē abe di wayōw Boos ba kēlnē yiga dē mwom da, anji bi gēbande di 'yaw. ⁹ Boos so wayōgē nare nē gechide nē ciri dēdē dē me, nē pad nē dam gandagē di me, ba da: «'Yeni anē i woni biyēñ sandan, ba labaa da, mani nē 'ywa pad nē tanga i Nomi tērēdē gē Elimelek duwa me dēndadē nē Kilion daygē Malon day me da, nē kēlgēle pad d'ēm. ¹⁰ Caga da, Rut dē Mowab dē wambē dēnē Malon diyamo di nē udēle me ca. Nē al yande dara kal sumēw me dēba duwa me warna lē daa jang gē bērmē gē nē mage duwa day me dara sumēw nēmarna bam chamraw bēdēgēlē bēdē me nare nē ciri dēdēlē bēdēgēlē bēdē me ca. 'Yeni anē i woni biyēñ sandan labaa me ca.» ¹¹ Mwom da nare nē gechide dē me nare nē pad nē ilē ta di me cow wayōw da: «Dēw, nē i nin woni biyēñ sandam 'yang, kal Aba dama gē dērēw pinē bēw managē deme dē ilē hara dama kērē dēmalē ta di dēdē me kaldē dē wunē ya Rachel me Lea me nē i Jakob namdaw nē yēē nare nē Israyel pad ta dē de. ējēm gē gēnēm i gangēle gēnē Eprata lē, kal mani dēma nē 'ywa 'yarbarna nañ me sum nēmñē managē ciri dē Bedlehem lē pad me ca. ¹² Kal Aba dama gē dērēw gē deme dē mē udē ta di 'yanang dine nañ nañ ya dine nēñē Peres de. Peres i dwe gē Tamar yēw gandēw tērēdē gē Juda ta dē me ca.»

Yaa gēnē Obed duwa

¹³ I yande me, Boos u Rut deme. Anji d'amar gandēdē mwom da, Aba dama gē dērēw wudē gudi me, tandi yēē dōy gē abe. ¹⁴ Namde nē Bedlehem wayōdē Nomi da: «Kal gē bwanaw Aba dama gē dērēw jilay dara labaa da gē yēē aba gamay. Kal mway di gēdēñē gun gaba same managē sēña dē Israyel-lē. ¹⁵ Anji ha cwara gēdē mani diya woni nēmē gē dōrey, me wala gē dē halna da anji ha gamay anju me ca. De dē yana dine nē abje wurgēsūbu kaw nuway dēdē urēy me yēy gē mway gē ta di tandi dfoy dine nē ta di bam.» ¹⁶ Nomi u dōy di yēw jōrgēdē lē, me gamōw tandi. ¹⁷ Namde woni ciri dēra bēdē di wayōgē nare pad ba: «Nomi 'yo mwadē.» ērē cendi 'ogēw dwe di sumēw Obed, Obed i Jese abēw, me Jese i dōle gē geche gē Dabid abēw me ca.

Dabid mwagērāw gēndēgē

¹⁸ Yarna Peres mage duwa gēndēgē: Peres i Hesron abēw. ¹⁹ Hesron i Ram abēw, Ram i Aminadab abēw. ²⁰ Aminadab i Nacho abēw, Nacho i Salma abēw. ²¹ Salma i Boos abēw, Boos i Obed abēw. ²² Obed i Jese abēw, Jese i Dabid abēw.

* 3:10 3.10 Rut ur ba d'ē u Boos dara nuwadē dē Nomi di ba damna gē hēlala. Ta di me i mani nē yē Boos d'ēw

Maana dənê Aba cəmê Mārî buw gə
Jonas
duwa
Maktubu də ka dwaṛə

Jonas i aba cəmê Mārî buw. Me dusu wun ya dənê Mārî duwa de bôdê! Managê Mārî wayəw ba anju ba hana waynagê nare nê ciri də Ninibêlê gwale mwom da, anji wa da. Me wa dara na mo? Jonas i gun gə Israyel me nare nê Ninibê i woni maṛande day. Anji ur dara Mārî ba alnagê wamani me kalna dusu hêlalna dêdêgêlê bôdê.

Ta dê me, anji nagê managê bərwa gə gecheyê dara hara nəm bam hêñ gə Ninibê. (Dara naga gə gangər gə kuray gə gecheyê da, nare nê wala gə ta dê lê di pəl bərwa gə geche gə neyem laya nare nan me mani day nê kenge nan me ca.) Me Mārî kal Jonas neyem wa da bôdê. 'Yanalê da anji yê gwale gənê Mārî duwa me ha ala berni. Nare nê Ninibê co dərêgê Mārî dəwê me Mārî algê wamani bôdê me. Mwom da, Jonas dusu meyendê Mārî dəwê.

Maana dənê Jonas duwa da gəldê dara cende dənê Mārî duwa da 'yeñ gə nare nê Israyel mərə bôdê. Anji ur i nare pad. I ib dara kala dusu hêlala managê nare nê cwara i gədawê me cow acna day taragê di. Gwale gə managê magtubu dwaṛə-lê

Jonas gəñ Mārî buw bam (1)

Jonas amsê Mārî managê doche nudêwê (2)

Jonas al Mārî buw managê Ninibê (3)

Jonas dusu so me Mārî ərînu (4)

Jonas gəñ Mārî buw bam

¹ Wala mən, Aba dama gə dərêw bərîñ 'ogê Jonas gənê Amitay gorəndəw me wayəw ba da: ² «So daa, ha managê Ninibê dê i ciri dê geche, me soy berni-yê dêdê dara na gwale ilê dêdêgêlê dara acna day di swa bəra yala 'yon daa.» ³ ərê Jonas di so wa dara ba ha managê ciri dê Tarsislê, bam hêñ gə Aba dama gə dərêw bərîñ di. Anji gər managê ciri dê Japa dê i kuray gə geche bəwê, me 'yo bərwa gə geche gə ilê hara managê Tarsis di. Anji 'yogê kili duwa me nagê gə nare di dara hara Tarsis, bam hêñ gə Aba dama gə dərêw bərîñ di.

⁴ Me Aba dama gə dərêw bərîñ di ku gale gə geche managê kuray gə geche dalawê, me gale gə geche di biyara me nimi gəgêdê bərwa gə geche me ur ba agêdê bam. ⁵ Nare nê woni 'waya bərwa gə geche laña algê. Wi kaw amsê dwama duwa, dwama duwa, me cendi lay hudər gə bərwa dalawê jêrbê managê kuray-yê dara bərwa ba hêbalna da. Mana gə ta dê lê da, Jonas chê duwa ya 'ya bərwa dalawê ilag i nuni nê geche bərwa dalawê cog. ⁶ Mwom da, geche gə managê bərwa dalawê chidê səwê ib me nuw daa me wayəw ba da: «Dara na me mê i nuni mo? So daa, amsê dwama dəma, dəna ga dwama gə ta di ha yara ñagəni ənda ga dê marang bôdê som.»

⁷ Cendi wayjibê gwale bulêdayê ba da: «Hane kunəndê dūre bədê, dara dê yarandê i wi me harandê gə wamani dê mo.» Cendi ku dure bədê di, me dure bədê di yê i Jonas. ⁸ Mwom da, cendi wayəw da: «Biyənin i wi me haranin gə wamani gə ta di mo? Giyê dəma da i na mo? Me mê swa i woy mo? Ciri dəma i woy mo? Me gənəm i gun gə woy mo?» ⁹ Anji cogê lê diyê ba da: «Nê i Hebərê* me nê aləw i Aba dama gə dərêw bərîñ hworəmbê, Mārî gə daa gə aba asa kuray me səña me ca.» ¹⁰ Anji waygê ba wada yala budê bam hêñ gə Aba dama gə dərêw bərîñ. I yande me nare nê ta di, laña gə geche algê me wayəw ba da: «Dara na me mê al yande mo?» ¹¹ Mwom da, gale gə geche di ilê gəgêdê nimi dêlê com com. Cendi urəw: «Nê alnəmin man me kuray di ga d'əbê nəm dodê darandê mo?» ¹² Anji cogê lê diyê ba da: «Unən alnan kuray gə geche di dalawê me kuray di ha d'əbê ganang dodê dara nê 'ocñ com i dara əndi me gale gə ta di biyara hara 'ywang nəm.»

¹³ Me nare nê ta di 'woy bərwa gə geche di dara 'ywa gə səña me cendi neyem bôdê dara na gale gə geche di ilê gəgêdê nimi di lê com com. ¹⁴ ərê cendi soy 'ogê Aba dama gə dərêw bərîñ di me wayəw ba da: «Aba dama gə dərêw bərîñ, abe gə ta di alnin mani mən bôdê me nê hanin alaw i kuray-yê. I mani nê əjəm gə Mārî me mê ərəmêgê di. Yande da, nê amsəmnin d'ə, kal nê marnin bam dara dəw duwa bôdê. Me bonin bare duwa dədəninê bôdê me ca.» ¹⁵ Cwor cendi i Jonas me aləw kuray gə geche dalawê. Me gale gə geche gəgêdê duwa gə nimi di d'əbê dodê. ¹⁶ Nare nê ta di, laña gə geche gənê Aba dama gə dərêw bərîñ duwa di algê. Cendi aləw sarga me sərgê sêdêgê d'ən bagê ha alaw i mani sən.

2

Amsa gənê Jonas duwa managê doche nudêwê

¹ Managê cendi u Jonas asəw kuray-yê mwom da, Aba dama gə dərêw bərîñ giyê doche gə geche gəra chê Jonas bam ilag. Me Jonas dam managê doche nudêwê al hərmê subu me changa subu me ca. ² Jonas di managê doche nudêwê me amsê Mārî duwa, gaba dama gə dərêw bərîñ, ba da:

³ «Managê wamani ni gə gecheyê da,

* 1:9 1:9 Hebərê Nare nê gə 'ogəgê Hebərê i Abraham mwagraw, me gə 'ogəgê Israyel me Juwib me ca.

nê soy 'ogəm i əjəm gaba dama gə dərēm bəriṅ di,
me mê dwoyənliê diyê.

Managə nê dam nare nê mare dundərêgə dwaregəlê da,
nê soy 'ogəm dara ba mê wanan da,
me mê doy marjan me mê wanan.

⁴ Pii, mê alən managə kuray gə geche don duwa lê.

I əjəm me mê al nimi wan dən bam, me ku day ilê gwaba nəm dənê.

⁵ I dara ta də me nê way nəm ba nê 'yorêr i bam hêṅ managə səmê.

Me nê ur ba nê cwor yêr kulê dəma gə mê dam lê di.

⁶ Nimi yən bêruniyê gəlêj,

me i dara nimi di dŋungə day me nê hoy nəm bêdê.

Bwogəre legərêr dənê.

⁷ Nê chə bəra ya bəlê kura gəndədê dodê kuray dwon duwa lê ba.

Munu buw dəsêr daa dənê gə dərēm bəriṅ.

Me mê 'won daa bəra managə bəngə,

əjəm gə Mārī ni gaba dama gə dərēm bəriṅ.

⁸ Managə dundən gandə bam sənê da,

nê ərəm əjəm gə Aba dama gə dərêw bəriṅ dəmê.

Amsa ni di ya bəra əndara sumê daa,

managə kulê dəma gə mê dam lê di.

⁹ Woni dama dara buraga gə domde nê i mani nê pəgêṅ da,

cendi cow Mārī gə daa gə aba urêgə di taragə.

¹⁰ Me ni da, nê ha bwam i jilay alam gə sarga me nê ha alam i doche me ca.

Me nê ha alam i mani nê nê u bən waygə di.

Bəlê da, i Aba dama gə dərêw bəriṅ duwa.»

¹¹ Ərə Aba dama gə dərêw bəriṅ wayəw doche me doche di ha hurê Jonas asaw daa wayniyê.

3

Jonas al Mārī buw managə Ninibə

¹ Ərə Aba dama gə dərêw bəriṅ 'ogə Jonas wayəw gwale gaba dii sər-ê ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche me mê soygə nare dərə berni gwale gənê wayəm di.» ³ Mwom da, Jonas so daa ha managə Ninibə ya Aba dama gə dərêw bəriṅ ba wayəw nəm de. Ninibə da, i ciri də geche Mārī dərêwê, də ur i wala subu haralê gə gədam do me mê bilangədê sən. ⁴ Jonas diy gəniṅ wala gə mənê ilê hara managə ciri də gecheyê. Anji soy berni, way da: «Wor wala gəniṅ wodê da, Ninibə ha meyandara i bam.»

⁵ Mwom da, nare nê Ninibə kal dusərêgə Mārī dəwê. Cendi soy berni ba gə əm səddəgə mani nê wamalê bam me ba gə hurbê barge gə ŋagəni gə sogəme səddəgəlê, so managə nare nê halbeyê bəra hara dine nê 'yengêba.

⁶ Mana gə ta dē lê da, nō di əndər dole gə geche gə Ninibə sumuwê. Anji so daa managə pogə duwa-lê, nêrə barge duwa gə dwārī di bam, hurbê barge gə ŋagəni gə sogəme di səwê me dam nəm managə dəbriṅê. ⁷ Managə ta dē lê di, anji way bagə soynagə nare nê Ninibə berni: «Dole gə geche me nare duwa nê gechide me u bəddəgə: Kal nare me mani nê paga nê labje me bage me wamna nəm bēddê, chimi bēddê me chana nimi bēddê me ca. ⁸ Kal nare hurbəna barge gə ŋagəni səddəgəlê me magədnagə mani nê paga səddəgəlê me ca, me bwana Mārī gura naṅ me wi kaw cwarna ərmmə managə mani duwa nê acne nê algə dəddəgəlê me gəlê gə dəriṅ gə cendi gəlgə kwandagə di me ca. ⁹ Dê 'wacnang bēddê sən ga Mārī ha cwarna ərmmê me ha cwarna ala ganandə dusi də ure dŋang, dara ga dē marang nəm bēddê mo.»

¹⁰ Mārī yêr dara mani day nê cendi ilê alagəlê di, me cwarna yala ərəm mani day nê ala nê acne di dəddəgəlê. Mwom da, Mārī yala ərəm targiṅ dara wamani gə anji de ur ba algə di me, anji aləw bēddê dŋem.

4

Jonas dusu so me Mārī ərriṅu

¹ Managə Jonas yêr mani nê ta di, 'yoləw bēddê bəriṅ. Mwom da dusu meyendə bam. ² Anji amsə Aba dama gə dərêw bəriṅ me wayəw ba da: «Ay, Aba dama gə dərēm bəriṅ, tadə me i mani nê nê wayagə managə nê wara nəm sənə niyê sən di. Nê 'ocn com mê i Mārī gə aba ala dwani me mê i aba yara nare ŋagəni day me ca. Əjəm da, dusəm so kalang bēddê. Mê i gun gə dusəm ladə gə dərən bəriṅ. Mê ərəm de ba mê al wamani me mê al bēddê. I ta di me, nê ərəm ba nê wa ha nəm Tarsis di. ³ Caga da, Aba dama gə dərēm bəriṅ, u hwaya ni! Made da, nê urdê doy dama gə dəriṅalê bam.» ⁴ Aba dama gə dərêw bəriṅ cwowê diyê ba da: «Dusəm so tadə da, mê al ladə mo?»

⁵ Ərə Jonas dəm ha dama Ninibə tuldə də jomniyê me dŋangə kundi me dam dun duwa-lê dara ba yêrgə mani nê ba haralê managə ciri-yê di. ⁶ Aba dama gə dərêw bəriṅ gə Mārī asə pəngə Jonas dəwê aləw gə dun dara ba hələləw gə dusu. Mwom da, Jonas al sii 'ywala gə geche dara pəngə də ta di.

⁷ Me sanga gə jomni corêrê da, Mārī giyê gə daṅ gəra wom pəngə sabradə bam, me pəngə di woy bam.

⁸ Managə dawa ba də gandə daa mwom da, Mārī giyê gale gə ure swa tuliŋ də jomniyê me dawa a Jonas dəwê me səw mar bam ledede. Yande da, anji ur i made me wayəw Mārī ba da: «Made da biya dɔy dama gə dərīnalê bam.» ⁹ Mārī wayəw Jonas: «Dusəm so dara pəngê də ta di da, mê al ladə mo?» Anji cow lê diyê ba da: «êw, dusən so ta di, nê al ladəle, i bəraa nê ur gə made.»

¹⁰ Me Aba dama gə dərêw bərīŋ wayəw ba da: «Pəngê də idə dun də ta di, jor gə changa mən me woy sanga gə changa me ca. Əjəm, mê al giyê dəra mən tenene bêdê kaw, dərêw 'yəngəm daradə. ¹¹ Ərə əndi da, mê ur dara dərêw ba 'yəngənani Ninibə dədə bêdê mo? Ninibə i ciri də geche də nare dəra dɔy dubu aru gə gəniŋ sər bam, nê 'ocŋ anjara gə mani nê lade me nê acŋe me bêdê, me mwagne gərə day me ca, da dərêw 'yəngənani dədêgəlê bêdê mo?»

Maana dønê Jesu duwa dø

Markø
jangøðø

Magtubu dø ka dwaøø

Markø da, i woni gørsøð gwale gønê Jesu duwa nê mwaj dii sør gun day bødê, me anji al giyê nan i gø paja nêñê Jesu duwa nê Pol day gø Piyer. I Piyer me wayøw gwale di me, anji jangøw nøm dødê. Janga duwa di da, ørmê duwa nan i nare nê køretiye nê gøndögø i nare nê Juwib bødê dødögø. Markø gwale duwa gø wayøw pii da, way dara Jesu ba i Mārī gorøndøw, me gøl dara Jesu ba ur nare ba 'wacnana kalang ba i wi mo di bødê. (1.1-8.26) Anji 'ogø søw duwa gang ba i «Gun gorøndøw».

Markø di gøl Jesu dwana duwa, way ba Jesu ba so nare nê i mwom daa me, 'yor dundi dø acne bam nare sødögø. Al mani nê ðana me, way gwale gø dwana me ca. (1.14-8.31) Jesu waygø woni gørsøð gwale duwa baa ha gø. Døriñ me baa ha mara nøm, me cendi 'ocñ gwale gø ta di gøndøw bødê (8.31-10.52).

Øø, Markø way gwale gønê Jesu duwa gø ha gøø nøm managø Jursalem me nare yøw nøm sødögø. Ladø, cor gechide nêñê nare nê Juwib day øløw. Gø ðengøw ðabøøw daa habda gø dagøla søwê me, anji mar me, anji døm daa munø-lê. Made dønê Jesu me dømê duwa gø daa munø-lê me gøl daa pøden-yê dara anji ba i Mārī gorøndøw 'yang (chapitøre 11-16).

Berni dønê Jā Batis duwa

(Matyøð 3.1-12; Luk 3.1-9; Jā 1.19-28)

¹⁻² *Dwaynandø Nø dø lade dønê Jesu Kris gønê Mārī gorøndøw duwa di. Mani di diy gøniñ i ya aba cømê Mārī bøw gø Esayi ba jangø nøm gø gwale day managø magtubu-lê pii de: Mārī wayøw gorøndøw ba da:

«Døy, nê ha giyê paja ni møn pii dørøwê
dara waynagø nare ba mê haralê.*

³ Paja gø ta di i gun gaba swaya berni
managø døn dwaø. Al da da:

Aba ciri gø Mārī haralê!
Dangøøøw børmê,
kaløw a inê tøbä!»[†]

⁴ Gun gø ta di i Jā gaba alagø nare batem. Anji ha bam asøgø nare berni ba da: «Kalna acna dan di bam, me hane 'lywana Mārī me kalna nê alang batem. I yande dø me Mārī ha kala dusøw hølala acna dan døwê søñ.» ⁵ Nare pad nê wama gø Jude-yê me nê ciri dø geche dø Jursalem-mê me dømê iche 'yo Jā. Cendi piy acna day daa Mārī dørøwê dø me Jā algø batem managø kuray gø Jurde-yê søñ. ⁶ Me Jā di da, i gun gø hurê i barge gø ø dangøøw i gø wudiñ nêñê jambal, me anji ma wamdaw i gø gare gø kwaya me wom i øba me dumbø me. ⁷ Anji asøgø nare berni waygø ba da: «Tarønê da, gun gø ðang gø dwana duwa døy dø ni bam haralê. Gun gø ta di i gø geche gø øndi da, nê neyem gaba dama dørøwê alaw kwaynani bødê[‡]. ⁸ Øndi da, nê alang batem i gø nimi, me anji duwa da, gøøra ha alang batem i gø Dundi dønê Mārī duwa.»

Jā Batis øløw Jesu batem

(Matyøð 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wala gø ta-lê da, Jesu swa managø ciri dø Najared dø i wama gø Galile-yê, me gøøra 'yo Jā Batis managø kuray gø Jurde-yê, me Jā øløw nøm gø batem. ¹⁰ Managø Jesu ilê dømê. Al daa nimi-yê da, anji yêø siyaya gø daa tiñøø bam. Dang kaw, anji yêø Dundi dønê Mārī duwa hara chø døwê wun ya kogøl de. ¹¹ Gwale nømø daa siyaya dalawê ba da: «øjøm da, mê i gorøndøn. Dusøn urøw nape, me søn 'yøløw dømê me ca.»

Sidan gørsø Jesu

(Matyøð 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Mana gø ta-lê dog da, Dundi dønê Mārī duwa nogø Jesu gøndøw ha nøm bam døn dwaø-lê. ¹³ Anji dam mana gø ta-lê bøøra al wala gøniñ wodø me Sidan gørsøw nøm lê. Anji dam i mwagne nê bam dwaø. Al me Paja nêñê Mārī duwa nê daa gamøw cendi.

Jesu waygø nare Nø dø lade

(Matyøð 4.12-17; Luk 4.14-15)

* 1.1-2 1.1-2 Malachi 3.1 † 1:3 1.3 Esayi (Esaïe) 40.3 ‡ 1:7 1.7 nê neyem gaba dama dørøwê alaw kwaynani bødê Managø magtubu dønê Mārī duwa dø gø jangøðø pii gø bii gø gøøre da, gø jangøw i mana gø ka-lê: nê neyem gaba niñøw gøbände bam gødawê bødê. Wala gø ta-lê nare nê Juwib day-ê da, niñøw gø gun gøbände bam gødawê da, i giyê gønê kwaya duwa.

¹⁴ Wala mæn d̄ang da, gø yø Jā Batis asøw dange-yð.[§] Mwom da, Jesu cwara hara managø wama gø Galile-yð. Anji waygø nare Nø dø lade dønð Mārī duwa me way: ¹⁵ «Wala gø Mārī ørmøw di, yala neyem d̄øm. Wala duwa gaba lama dwārī di yala ib d̄øm. Yande da, kalna ac̄na dan di bam me hane 'lywana Mārī, me kalna dusøring managø Nø dø lade-yð.»

*Jesu 'ogø nare wodø
(Matiyð 4.18-22; Luk 5.1-11)*

¹⁶ Wala mæn da, Jesu ha managø kuray gø b̄øle gø Galile bøwð cab, cab, cab. Anji 'yo nð Simø day gø chendøw gø Andøre nð i woni urð goche, cendi ilð jaa law day managø kuray dalawð. ¹⁷ Jesu waygø ba da: «Kalna kanja gø goche di d̄i, me hane pamna tarøn, kal nð cwang woni kanjan nare.» ¹⁸ Mana gø ta-lð dog me cendi bo law day di dodð me pam tarøw.

¹⁹ Managø cendi ha chidø pii hine da, Jesu yðr nð Jak day gø chendøw gø Jā, nð i Jebede døndaw. Cendi dam ilð d̄angøra law day-ð managø børwā da dalawð. ²⁰ ørø, Jesu 'ogøgø me cendi swa kala abragø gø Jebede day gø woni wagølä urølä di bam børwā dalawð, me cendi pam tarøw.

*Jesu 'yor dundi dø ac̄ne bam
(Luk 4.31-37)*

²¹ ørø Jesu day gø nare nð anji dee 'wagøgø gørgø managø ciri dø Kapernom. Managø wala gaba bwa gwayni-yð da, Jesu gandø kulø gaba amsa Mārī gønð nare nð Juwib day-ð me anji gølgø nare gwale gønð Mārī duwa. ²² Gølä duwa gø mani di 'yagø ørmð nanø, dara i gø dwana, wundøf gø gølä gønð nare woni gølä bii gø 'woo gønð Moyis duwa di bððð.

²³ Managø nare nð ilð kulø dwaya gwale gønð Jesu lð di da, gun mæn gø i gø dundi dø ac̄ne widøbøw kaw ilð d̄waragølä me. Gun gø ta di sojø marjāw daa nan way ba: ²⁴ «Jesu gø Najared, mð ur i na sødðninð mo? Mð hara dara meyendanin bam mo? Øndi da, nð 'oc̄nøme: Mð i Gun gø lade gø Mārī giyðm di!» ²⁵ ørø, Jesu øriñ dundi dø ac̄ne me waydø ba da: «Desø bii daa me gandø bam abe di søwð d̄øm!» ²⁶ Mwom da, dundi dø ac̄ne di gøgødø abe daa gø dwana, soy daa nan me kal sødð gandø nøm bam abe søwð søn. ²⁷ Nare nð ilð kulø pad di da, laña algø dara mani di 'yagø ørmð, me urbø sødðgø ba da: «Mani nð alal ka di da, i nð man yande mo? Gun gø ka di da, gølnð duwa i mani nð dørway me i gø dwana me cal Dundi dø ac̄ne kaw, anji waydø gwale me tandi doy gwale bøwð!» ²⁸ I ta di me nare ilð waya Jesu gwale duwa managø wama gø Galile-yð pad kalang yande.

*Jesu so Simø nwaw daa
(Matiyð 8.14-15; Luk 4.38-39)*

²⁹ Managø Jesu swa kulø gaba amsa Mārī-yð da, anji d̄øgø daa ced ha kørð nð Simø day gø Andøre-yð. Jak day gø Jā kaw ilð gandøw me. ³⁰ Managø kørð di da, Simø nwaw dø idø yaw diyamo di ilð dodð mwom, sødø urøle. Gø wayøw Jesu gwale døra. ³¹ ørø Jesu ha 'ywadø. Anji yø øsødø, kaldø so daa, me tandi sødø gø ure di chø dodð me tandi so algø møjðni me ca.

*Jesu so nare nð womøre daa
(Matiyð 8.16-17; Luk 4.40-41)*

³² Gø turgø bødø, managø dawa d̄ondø bam d̄øm da, wala gaba bwa gwayniønð Juwib day di kaw 'yeñe d̄øm. Mwom da, gø layaw Jesu nare nð i gø mwom gø jiga jiga pad hara nøm, me nare nð dundi dø ac̄ne gølgø dørðgø pad me ca. ³³ Nare pad nð ciri dø Kapernom-mð hara dayar gørgø nan managø ciri dønð Simø bødð. ³⁴ Jesu so narje nan nð i gø mwom gø jiga jiga di daa me 'yorgø nare nan dundi dø ac̄ne di bam sødðgølä me ca. Anji ømdø dundi dø ac̄ne waya gø gwale bam, dara tandi 'oc̄nøw ba i Dole gø Mārī biyðw gø Kris di.

*Jesu so kal Kapernom
(Luk 4.42-44)*

³⁵ Sanga gø manapør, mana wor urñe søløm søn da, Jesu so gandø ha bam mænaw, me anji dam amsø gø Mārī-yð. ³⁶ Simø day gø kwandaw moso sogø hargø kanjaw daa kalang. ³⁷ Managø cendi gørgø ha 'ywaw mwom da, wayøw ba da: «Cware bi! Nare nð pad di ilð kanjammð.» ³⁸ Me Jesu cogø lð diyð waygø ba da: «Nð cor bððð; me hane, dð harang managø ciri dø bam tulñ-yð tulñ-yð, dara kal nð ha wayagø nare Nø dø lade di me ca. I dara yande b̄ag me nð hara nøm.» ³⁹ ørø cendi ha managø ciri dø wama gø Galile-yð mæn mæn pad. Anji waygø gø nare Nø dø lade di managø kulølä day woni amsa Mārī-yð me, 'yorgø nare dundi dø ac̄ne di bam sødðgølä me ca.

*Jesu sørøw abe cagøm bam søwð
(Matiyð 8.1-4; Luk 5.12-16)*

⁴⁰ Wala gø mæn gø d̄angð da, gun mæn gø cagøm aløw hara Jesu dørðwð ib. Anji piy gubøfðw dodð dørðwð me amsøw ba da: «Mð urnðle da, sørøn cagøm ni di bam me mð cwan i gun gø lade.» ⁴¹ Jesu yår ñagøni duwa me u øsðw yðð b̄øle gø aba cagøm di me wayøw ba da: «Nð ure. Caga da, cagøm døma di sørønð bam sømð, me nð com gun gø lade d̄øm.» ⁴² Mana gø ta-lð dog me mwom gø cagøm di sørø bam gun di søwð, anji cor gun gø lade d̄øm. ⁴³⁻⁴⁴ ørø Jesu yðð abe di sumøw nanø me wayøw ba da: «Cømøw gun daa bððð! Me ha gøläw aba bwasa Mārī søm me mð ha ala sarga dø bii gø 'woo gønð Moyis duwa

§ 1:14 1.14 Yarna gwale gønð dange dønð Jā Batis duwa managø Markø 6.14-29.

ərməw dara mwom gə cagəm di. I yande do me, nare pad kaw ha 'wacna dara cagəm dəma di ba sərə i bam dəm, me ba mē cor i gun gə lade di sən.»⁴⁵ Ərə, abe di so ha me ha cəmdəgə nare gwale di daa pəgīn yag yag me nare pad kaw 'ocn mani nē gə alaw gandagə di me ca. I dara yande di me Jesu ur gaba gələ gə səw daa bam managə ciri-yə bəddə. Ərə, anji dam nəm tulīn-yə bam dən dwaɾə-lə me, nare nē swa ciri day-ə jiga jiga kaw hara 'yow nəm.

2

Jesu so gun gə rəgədəw daa

(*Matiyə 9.1-8; Luk 5.17-26*)

¹ Managə Jesu ala wala bani bam di mwom da, anji swa cwarə hara managə ciri də Kapernom bi. Me managə nare 'ocn dara anji ba yalalə kərə də, ² nare hara dayar gəɾə nañ kərə mə ciri bəddə iche me kaw, mana gaba dama yengə daa. Me Jesu waygə gwale gənə Mārī duwa. ³ Mwom da, narje nē dāng sədəgə wodə dəbala gun gə rəgədəw hara nəm dara gələw gandəw. ⁴ Me cendi 'yo bərmə gaba hara gələw gandəw Jesu di bəriñ bəddə, dara narje di gəɾə nañe. Yande da, cendi nagə daa kulə dəwə mə bəlbə kulə di dəw bam me kal gubu me nol gə aba mwom di gə gəsa duwa gə 'ya suwar ha asaw nəm Jesu dərəwə. ⁵ Mana gə ta-lə da, Jesu di yər nare nē ta di kala day gə dusəɾəgə dəwə mwom da, anji wayəw abe gə rəgədəw di ba da: «Jan mache, nē biyəm acna dəma di bam dəm.»*

⁶ Managə narje dwaɾəgələ di da, woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa kaw dam ilə me. Managə ba gə doy gwale gənə Jesu duwa gə ta di mwom da, cendi ərəmdə gwale dusəɾəgələ me wəjə ba da: ⁷ «Gun gə ka di way gwale ya ba i Mārī de dana mo? Anji al i Mārī məng ta bəddə mo? Gun mən neyem gaba biyəw gə jaw gun acna duwa bam bəddə, i Mārī mən tenene me neyem biyəw gun acna duwa bam!» ⁸ Jesu di da 'ocn ərmə day di com me waygə ba da: «I dana me anə ərəm ya ta de mo? ⁹ Wayaw gə gun gə rəgədəw «Nə biyəm acna dəma di bam dəm», labaa «So daa, me u gəsa dəma daa, ha nəm», i gwale gə woy me wom nañ mo? ¹⁰ Laba da, nē ur dara anə ba 'wacnana dara əndi gə Gun gərəndəw di, nē i gə dwana də idə biyəgə nare nē sənə dəddə acna day bam di le. *Yande da, nē ha ala mani nē anə yərgə ba wom nañe di.*» Me anji wayəw abe gə rəgədəw di ba da: ¹¹ «Nə wayəm əndi: So daa, u gəsa dəma daa əsəmə, me cor ha ulay dəma-lə dəm!» ¹² Mana gə ta-lə dog, abe gə rəgədəw di so daa cud nare dərəgələ, u gəsa duwa me ha yaa nəm ulay. Ərə, narje pad nē yər abe gə rəgədəw di haralə 'ya da, laña algə me cendi 'ogə Mārī suməw way ba da: «Laba da, də yarang mani nē dii mən kaw də yərgə bəddə sən di dəm. *Mārī da, i geche anju 'yang!*»

Jesu 'ogə Lebi ba hane pamna tarəw

(*Matiyə 9.9-13; Luk 5.27-32*)

¹³ Targīn dāng da, Jesu cwarə hara kuray gə Dəle gə Galile-yə. Nare nē gəre hara 'yow me anji gələ gwale gənə Mārī duwa. ¹⁴ Managə anji ilə haralə da, yər Lebi gənə Alpe gərəndəw dam lə mana duwa gaba salaw dole gə geche gə Rom mani-yə, me anji wayəw Lebi ba da: «So daa, hare, pam tarən!» Me Lebi so daa me pam tarəw. ¹⁵ Targīn dāng Jesu ilə wama mani managə kərə nē Lebi-yə, me woni gərsə gwale duwa me nare nē dāng nañ wom gandəw mani mən. I nare woni salaw dole gə geche gə Rom mani me nare nē dāng woni ala acna me. Cendi pam Jesu gə gəɾə nañ. ¹⁶ Mwom da, nare nē yab woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa ilə. Cendi i nare nənə nare nē gə 'ogəgə Parise. Managə cendi yər Jesu wama gə mani-yə gə nare woni salaw dole gə Rom mani, me nare nē dāng woni ala acna me da, cendi waygə woni gərsə gwale gənə Jesu duwa ba da: «Aba ciri dan wom gə nare woni salaw dole gə Rom mani me nare woni ala acna nē dāng mən me, dana mo?» ¹⁷ Managə Jesu doy gwale day di mwom da, anji waygə ba da: «Nare nē i mwom bəddə da, cendi ur dogtər bəddə. I nare nē i mwom me ur dogtər cendi. Əndi da, nē hara 'ogə i nare nē 'ocn dara ba gə i woni ala acna. Me nare nē ərəm ba gə i nē təba Mārī dərəwə da, nē hara 'ogəgə i cendi bəddə.»

Gələ gənə Jesu duwa da bamar gə gələ gə bəg bəddə

(*Matiyə 9.14-17; Luk 5.33-39*)

¹⁸ Wala mən, woni gərsə gwale gənə Jā Batis duwa me nare nē gə 'ogəgə Parise me ilə 'woo asyam-ə. Mwom da, nare hara ur Jesu ba da: «Woni gərsə gwale gənə Jā Batis me woni gərsə gwale gənə nare nē Parise day me ilə 'woo asyam-ə, me əjəm da, woni gərsə gwale dəma u day bəddə, dana mo?» ¹⁹ Mwom da, Jesu cogə lə diyə gə gwale gə diri ba da: «I man me aba ala diyamdrani kwandaw moso ha 'woo asyam managə anji kaw ilə gandagə me mo? Managə anji ilə gandagə sən da, cendi ha 'woo asyam bəddə. ²⁰ Me wala gə dāng mən haralə. Wala gə ta di, gə ha biyə aba diyamdrani hara gandəw. Do me, cendi ha 'woo asyam sən.»

²¹ Anji waygə gwale gə diri dāng ba da: «Gun mən ha 'woo barge gə dərway bəw dara asa gə mabəla managə barge gə məɾəngə-yə bəddə. Dara barge gə dərway di, ha chawa gə məɾəngə dwaya gə pii di bam. ²² Me gun mən kaw ha bwa gani gə dərway gə ilə sugəddə-lə managə dəjili gə məɾəngə-yə bəddə me ca†, dara gani gə ilə sugəddə-lə di ha chawa dəjili gə məɾəngə di bam bəriñ. Gani di me dəjili di me ha bwaw i gun di səw. Me ladni duwa da, gə bo gani gə ilə sugəddə-lə managə dəjili gə dərway-ə.»

* 2:5 2.5 Jan mache, nē biyəm acna dəma di bam dəm. Mana gə ta-lə da, anji 'yo labiya bəddə sən. Yarna Markə 2.11-12. † 2:22 2.22 dəjili i gare gə dəlabə gaba bwa gani ya gugələ ta de.

*Jesu i aba ciri gønê wala gaba bwa gwayni di
(Matiyê 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Wala møn gø i wala gaba bwa gwayni gønê Juwib day, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa cilang dage nê geme. Woni gørsê gwale duwa, managø ilê haragelê da, cendi ar geme dæw wom. ²⁴ Ærø, nare nê Parise wayøw Jesu da: «Yê! Woni gørsê gwale dæma ilê ala i na yande mo? I mani nê bii ønda gø 'woo øm bam wala gaba bwa gwayni-yê!» ²⁵ Mwom da, Jesu cogø lê diyê: «Anê asø mani nê Dabid algø di managø Magtubu dønê Mārī-yê bêdê mo? Wala møn, anji cherni aløw me, nare duwa nê ilê gandøw kaw, cherni algø me ca. Mani day nê wama ilê bêdê. ²⁶ Anji gandø kulø gønê Mārī-yê. I aliya gø Abiyatar i geche gønê woni bwasa Mārī day. Dabid wom mapa gø gø chøgødøw Mārī me 'yagø nare duwa di me ca. ²⁷ Bag da, bii ønda gø 'woo-lê da, i woni bwasa Mārī wom cendi mæra. *Me Dabid al i acna bêdê.*» ²⁷ Me Jesu waygø dæg ba da: «Mārī al wala gaba bwa gwayni di dara wagø gø nare-yê, me anji al wala gaba bwa gwayni di dara 'yagø gø nare wamani bêdê. ²⁸ I dara yande me øndi gø Gun gorøndøw di, wala gaba bwa gwayni di kaw, nê i aba ciri duwa øndi.»

3

*Jesu so gun gø øsøw mar bam daa
(Matiyê 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Targin dæg da, Jesu cor gandø managø kulø gaba amsa Mārī gønê nare nê Juwib day-ê. Gun gø øsøw mar bam ilê me. ² Nare nê gø 'ogøgø Parise kaw ilê, cendi ur ba gø aløw Jesu gwale dæwê, yande da, cendi asø angal day yêrgø gø Jesu dara gaba anju ba ha swa aba mwom di daa wala gaba bwa gwayni-yê mo. ³ Ærø Jesu wayøw abe gø øsøw mar bam di ba da: «So dæbø daa nare dæragelê!» ⁴ Me ur nare di ba da: «Wala gaba bwa gwayni-yê da, bii gø 'woo ønda ur dara ba mê alna i mani nê lade, labaa nê acne mo? Dara ba mê bølne gun daa, labaa ba mê 'yanaw bam mo?» Me gun møn kaw aløw gwale lê diyê bêdê. ⁵ Mwom da, Jesu cor yêrgø pad day-ê gø maña, me søw kaw 'yoløw dødøgelê bêdê dara nare nê ta di dødøgø woy nape. Mwom da, anji wayøw abe di ba da: «Yê øsøw dodê!», me anji yêð øsøw dodê. Mana gø ta-lê dog da, anji 'yo labiya. ⁶ Me nare nê Parise di dømøgø iche, hargø kalang 'ywa nare nønê dole gø Erod dara ba gø ha ala i man dara 'yaa gø Jesu mo?

Nare nê gøre hara 'yo Jesu

⁷ Dæg bi, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa hargø gø managø kuray gø bøle gø Galile bøwê. Nare nan pamøw tarøwê. Nare nê gøre nê ta di dæragelê da, nê yab swa i wama gø Galile-yê, me nê yab bi da, swa i wama gø Jude-yê ⁸ me i ciri dø geche dø Jursalem-mê, me nê yab swa i wama gø Idume-yê, me nê yab dæg i nê swa gangø gønê kuray gø Jurde-yê, me nê yab da, swa i ciri dø Tiir me Sidø me tulbêdê-lê. Managø cendi doy mani nê Jesu algø di da, cendi haragø pad dara yara gø dørøgø.

⁹ Managø Jesu yêr narje di gøre nan da, anji waygø woni gørsê gwale duwa ba da: «Unøn bërwa hane nøm, dara kal nare di dærbønøn bêdê.» ¹⁰ Anji way yande dara managø anji dee swa nare nê mwom nan daa pii da, nare pad nê mwom jiga jiga ilê gølgø dørøgelê da, 'yoløw dara ba gø hara søwê ib ba gø bølbe søw. ¹¹ Managø nare nê dundi dæ acne algø kaw ba gø yêr Jesu mwom da, dundi dæ acne di nogøgø me cendi piy gubørøgø dodê dærdøw me sojø marjagø daa way ba: «øjøw, mê i Mārī gorøndøw!» ¹² Me anji ørin dundi dæ acne ømdø waya gø nare ba i Mārī gorøndøw di bam.

*Jesu anjær paja duwa nê mwaj dii sør
(Matiyê 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Dæg, Jesu nagø ha kura-lê. Anji 'ogø nare nê anji ur ba gørsønê gwale duwa, me cendi hara søwê. ¹⁴ Mwom da, anji anjær nare nê mwaj dii sør bi managø kwandagø dæragelê. Anji 'ogøgø ba i paja duwa. Anji anjær nare nê mwaj dii sør ta di dara ba ina i gandøw, me dæg baa ha køjøgø dara waya gø Nø dæ lade dønê Mārī duwa, ¹⁵ me baa ha 'yagø dwana dæ idø 'ywara dundi dæ acne bam me ca. ¹⁶ Yarna, nare nê mwaj dii sør nê ta di sumdøgø, i ta: Simø gø Jesu 'ogøw Piyer. ¹⁷ Me Jak day gø chendøw gø Jå, nê i Jebede døndaw me Jesu 'ogøgø «Bwanerje», gøndøw dæ biyê da, way i ba da: «nare nê wun ya ørinê gønê Mārī duwa de», me ¹⁸ Andøre, me Pilib, me Barleemi, me Matiyø, me Toma, me Jak gønê Alpe gorøndøw, me Tade, me Simø gø i gun gø ur dara nare nê Juwib ba damna gø dødøgø me bølne sødøgø cendi me ca, ¹⁹ me Juda Iskariyod gaba 'yaa Jesu woni marande duwa øsøragelê me ca.

*Jesu al giyê i gø dwana dønê wi mo?
(Matiyê 12.22-32; Luk 11.15-23; 12.10)*

²⁰ Targin dæg da, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa cwarø hara ulay. Nare nan dæg bi hara dayar gandøw. Me Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa 'yo børmê gaba wama mani nê wama bêdê. ²¹ Managø Jesu waraw ba gø dwaya yande da, cendi waya anji ba cor meyendø i bam døm, me cendi swa daa hara dara walaw gø dwana hara nøm ulay.

²² Ærø, nare nê møn nê woni gølgø bii gø 'woo gønê Moyis duwa swa managø Jursalem. Cendi gøra way ba da: «Sidan* ilê Jesu søwê, i tandi dæ i dundi dæ acne geche day me 'yaw dwana dæ idø 'ywara dundi

* 2:26 2.26 Yarna maana dønê Dabid duwa dæ way dara mapa gø chøgødøw Mārī managø magtubu dønê Samiyel dæ dii møn 21.1-7. * 3:22 3.22 SidanManagø magtubu dønê Mārī duwa dæ gø jangødø pii gø bii gø gørek da, gø jangøw i «Belsebil» mana gø ka-lê. Nare nê Juwib 'ogø Sidan gø bii day dæg «Belsebil».

dø acne bam.»²³ Mwom da, Jesu 'ogø woni gølå bii gø 'woo nê ta di, me anji waygø gwale gø diri: «I man me Sidan ha 'lywara sødø dora bam gang tug mo? ²⁴ Wala gø nare nê lew dø dwārī-yê mæn jarna say gø sødøgø day gang da, dwārī dø ta di ha 'ya lê bôdê. ²⁵ Me managø nare nê ciri dware-lê mæn damna dara jara say gø sødøgø day da, ciri dø ta di ha 'ya lê bôdê. ²⁶ Me Sidan jarna gø sødø dora gang, labaa yinê sødø daa mæn bôdê da, dwana dora ha 'ya lê nan mo? Bôdê. Dwana dora ha 'yana i bam bōrin.

²⁷ «Managø gun urnê ba gandæna managø gun gaba dwana† kørê duwa-lê me ba chêbø mani duwa nê 'yua pad bam da, ladni duwa da, anji magødø gun gaba dwana di dodê, do me, anji ha neyama gaba chaba mani duwa nê 'yua nê kørê ta di bam pad søn. ²⁸ I sødø. Dwayna, nê wayang i gwale søw dāng bi: Mārī i ib dara kala dusøw hølala nare acna day gø jiga jiga dæwê le, me acna day gø cadøbø gø Mārī kaw, anji ha kala dusøw hølala lê diyê me ca, ²⁹ me gun gø cadøbøna i Dundi dønê Mārī duwa da, Mārī ha kala dusøw hølala acna duwa gø ta di dæwê bôdê. Gun gø ta di acna duwa di wor ilê dæwê gø dōrin bōrin.»

³⁰ Jesu waygø woni gølå bii gø 'woo yande i dara cendi waya ba anji ba i gø dundi dø acne lê søwê.

Jesu iw me chamraw me

(Matiyê 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Targin dāng da, Jesu iw me chamraw me haragø gøra ciri dø Jesu ilê. Cendi døbø iche me giyøw gun managø kørê ba 'wagønaw. ³² Nare nan dam ilê gandøw, me gø wayøw: «Yêr, im me chamram me ilê iche, cendi urømme.» ³³ Me Jesu cogø lê diyê ba da: «I wi me i in, i nê wi me i chamran mo?» ³⁴ Mwom da, anji kal søw yêr nare nê dam liwøw daa ta di bam, me way ba da: «In me chamran me, i ka. ³⁵ ðw, gun gø woy woy gø alna mani nê Mārī dusøw urgø da, anji me i chen, me i chidøn, me i in me ca.»

4

Gwale gø diri gønê aba chêê swagê duwa

(Matiyê 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Targin da, Jesu so ilê gølågø nare gwale gønê Mārī duwa dāng bi kuray gø høle gø Galile bøwê. Narje 'yarbar naje managø tuløwê. Yande mwom da, anji kal søw nagø bërwa dalawê dama lê me døbø nøm nimi-yê. Me narje nê pad da, dam day kuray di bøwê wayni-yê. ² Me Jesu di gølgø nare mani nan gø gwale gø diri. Me managø gølå duwa gø ka-lê da, anji waygø ba da: ³ «Dwayna ladê! Abe mæn so ha managø daga duwa-lê dara chêê gø swagê duwa. ⁴ Managø anji ilê chøgødê swagê di lê da, swagê nê yab da bor day managø bœrmê dugødøwê, me dirbi gøra tøgøgø chøgødøgø bam car. ⁵⁻⁶ Nê yab dāng da bor day managø gøndara-lê. Cendi gandø daa kalang, me 'yo bœrmê gaba bwa sabragø hara dodê cog bôdê dara sønna dø lade di yengøle. Yande da, managø dawa urø da, cendi woy bam kiyaw. ⁷ Nê yab dāng da bor day mana gø chemde nê jimdi dwaregølê. Swagê di gandø daa ladø møndagø. Me ørø hura gønê chemde di so nan mwom da, yø swagê di daa swamama ømgø gandagø dødøgø dø idø naa nøm di bam. ⁸ Swagê dørøgø nê yab dāng bor day managø sønna dø lade-yê. Cendi gandø jor ladø me naa dørøgø me ca. Swagê nê ta di dødøgølê mæn da, dørøgø 'yarbar naje. Nê mæn al dørøgø neyem gøniñ subu, nê mæn dāng al dørøgø neyem aru.» ⁹ Me Jesu waygø dāng bi da: «Kal gun gø sumdøn woni dwaya gwale inalê da, kaløw a dwayna ladê!»

¹⁰ Ørø Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa nê mwaj dii sør me nare nê yab nê ilê hara gandøw søn di gørgø bam tulin-yê ched da, cendi so ur Jesu ba da: «I dara na me mê gølgø nare gwale gønê Mārī duwa gø gwale gø diri ba mo?» ¹¹ Me Jesu cogø lê diyê waygø ba da: «Yeni da, Mārī gølång gwale søw gø budøle dara lama duwa gø dwārī di d'øm, me nare woni kala dæwøgø dwārī dønê Mārī duwa dødê bôdê da, nê gølgø mani pad di i gø gwale gø diri. ¹² Ta di me i mani nê aba cømê Mārī bøw jangø nøm gø gwale day pii managø Magtubu dønê Mārī-yê, me yala alal nøm. Anji way ba da:

«Mani nê cendi yêrgø gø dørøgø kaw,
neyem yaragø ladø bôdê,
me nê cendi doy gwale day kaw,
neyem 'wacnagø ladø bôdê me ca.
I yande me cendi ha 'yua gø bœrmê
gaba cwara nøm Mārī søwê bôdê,
me Mārī kaw ha kala dusøw hølala
acna day dæwê bôdê me ca.»*

Gwale gø diri gønê aba chêê swagê di gøndøw

(Matiyê 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³ Me Jesu waygø dāng bi ba da: «Gwale gø diri gø nê wayang gandøw dara aba chêê swagê di da, anê 'wacnana gøndøw bôdê søn da, gwale gø diri gø dāng gø nê ha wayang gandøw da, anê ha 'wacnaw mønang kaw mo? ¹⁴ Dwayna! Aba chêê swagê di da, i aba waya gwale gønê Mārī duwa. ¹⁵ Swagê dørøgø

† 3:27 3.27 gun gaba dwana Jesu way gwale gø diri gø ta di dara gølågø nare ba øndê Sidan dodê, me ta di me, anji neyem 'lywara gø nare dundi dø acne bam sødøgølê. Anji wayna gwale gønê gun gaba dwana da, anji way i dara Sidan, me aba magødaw dodê me chaba gun gaba dwana mani duwa bam me da, i anju gø Jesu søw duwa gang. Jesu ilê ala i mani nê Mārī biyøw gø bii pii ba alnagø di, yarna Esayi 49.24-26. * 4:12 4.12 Esayi 6.9-10

nê bor managø bœrmê dugødewê da, wun i ya nare nê doy gwale gønê Mārī duwa mœndagø, me ørø Sidan hara kalang bii gwale gø cendi dwayaw di bam dusørøgøelê.

¹⁶ «Swagø dørøgø nê bor managø gœndara-lê di da, i nare nê doy gwale gønê Mārī duwa, cendi yœw gø sii 'ywwala mœndagø, ¹⁷ me gwale di bo sabœraw dusørøgøelê bœdê. Yande da, managø wamani 'ywwanagø, labaa nare gœlnêgø dørøgø dara gwale gønê Mārī duwa mwom da, cendi so kalang gœn gwale gønê Mārī duwa di bam.

¹⁸ «Swagø dørøgø nê bor mana gø chemde nê jimdi dwaŕagøelê di da, i nare nê doy gwale gønê Mārī duwa di me, ¹⁹ ørø cendi ørœm managø wamani gø jiga jiga gø sœna dœdê ka dœwê, cendi kanjê 'ywa gø sœna dœdê ka, i mani nê pœgin puu, me cendi kal ørmê day managø mani nê dŕang dŕang dœdêgøelê me ca. I yande me ørmê gø pad gø cendi ørmœw di da, yø gwale gønê Mārī gø dusørøgøelê di daa swamama ømgø ala gandœw giyê bam.

²⁰ «Swagø nê bor sœna dœ lade-yê da, i nare nê doy gwale gønê Mārī duwa me gamœw dusørøgøelê ladœ dem dem me al gandœw giyê me ca. Cendi da, wun ya swagø dœdêgø nê mœn nê al dørøgø neyem gœniŕ subu de, labaa nê dŕang nê al dørøgø neyem gœniŕ kubi de, labaa nê dŕang bi nê al dørøgø neyem aru de me ca.»

Gwale gø diri gønê lamba dœra

(Luk 8.16-18)

²¹ Jesu waygø nare dŕang bi ba da: «Gun unê lamba dœ duwa gœrêr lê da, i dara øbêdœ mani dœdê bœdê, labaa i dara chœdœ managø solbê gœndøgøelê mo? Bœdê. Me hœg da, i dara chœdœ mani dœdêgøelê daa dara kal acŕana mana bam. ²² I ya ta de di me ca, mani pad nê budœlê di da, gø ha yaragø daa pœden-yê, me mani nê nare ur kwandagø ba 'wacŕana bœdê kaw, Mārī ha gœlêgø daa pœden-yê. ²³ Gun gø sumdœw woni dwaya gwale inalê da, kal a dwayna.»

²⁴ Me Jesu waygø gwale dŕang bi ba da: «Asœna angal dan ladœle managø mani pad nê nê wayang gwale day di dœdêgøelê. Gø ha 'yang mani wunê ya dan nê anê 'yagø kwandang ta de, me gø ha 'yang lê diyê dŕang bi me ca. ²⁵ Yande da, gun gø yinê gwale gønê Mārī duwa dialna gandœw giyê da, Mārī ha 'yaw 'wacŕa gø gwale duwa lê diyê bi. Me gun gø yinê gwale dialna gandœw giyê bœdê da, gø ðani gø anji dwayaw ta di kaw, gø ha biyêw bam.»

Dwârī dœnê Mārī duwa wun i ya na de mo?

²⁶ Jesu waygø nare gwale dŕang bi ba da: «Dwârī dœnê Mārī duwa da, wun i ya gun mœn baa gœsø gø swagø duwa managø daga duwa-lê ta de. ²⁷ Mwom da, anji ina i nuni gø changa, labaa damna bœra gø dawa kaw, swagø dørøgø di gandø daa me jor me dœban 'wacŕa duwa. ²⁸ I sœna me al giyê dœra gaba ganda swagø dørøgø di daa, me jor nœm di me tandi. Me swagø di gandø gø dœdêgø naa nœm gø dørøgø managø dœdêgøelê. ²⁹ Me managø swagø di dørøgø naa dœm da, gun gaba gœsø swagø di u kurang kalang me ha dara ŕilêgø dœm, dara wala day gaba ŕilê di neyemme dœm.»

Gwale gø diri gønê mutardœ dørêw

(Matiyê 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Jesu waygø nare gwale dŕang bi ba da: «Dwârī dœnê Mārī duwa da, ba dê ørmœng gandœdœ ya na de mo? Labaa, ba dê wayang gwale dœra dœ ørmœw gø gwale gø diri gø woy mo? ³¹ Dwârī dœnê Mārī duwa, wun i ya habda gø mutardœ[†] dørêw de. Dørêw di i ðani hiŕe hiŕe dœy kwandaw habde nê caga ka dørøgø bam pad. ³² Me managø gø gœsœnê dørêw dœdê da, gandø daa me jor gœdœ habda gø naŕ dœy habde nê gœndêgø wor nê gø dœlbœgø dara hangœda gø bœra di bam pad. Anji agœdœ gangœraw naŕ me 'ya dun naŕ dœ dirbi kaw dŕangœrœ ciri day dam lê me ca.»

³³ Jesu waygø nare gwale gønê Mārī duwa gø gwale gø diri naŕ yande. Anji waygø gwale di yande bor gø dwana day dœ idœ 'wacŕa. ³⁴ Gø nare nê gœre pad da, anji gœl gwale gønê Mārī duwa gø gwale gø diri baa baa, me managø anji inê mœndagø gø woni gœrsø gwale duwa da, anji biygø gwale gø diri di gœndœw daa.

Jesu dwana duwa dœy gale gø geche bam

(Matiyê 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Wala gø ta-lê dog, gø turgø pœram da, Jesu waygø woni gœrsê gwale duwa ba da: «Cilangœnandœ kuray gø hœle, hanandœ dugødœw dœ alê ta-lê!» ³⁶ Managø cendi so kal nare nê gœre di dœdê dœm da, woni gœrsê gwale gønê Jesu duwa di 'oy bœrwa gø Jesu dam lê di ha gandœw. Bœrwa nê dŕang kaw ilê haralê gandagø me ca.

³⁷ Bœm da, gale gø geche biyara kalang, u nimi bo bœrwa dalawê, wor hiŕe dara 'wanaw da. ³⁸ Me Jesu di da, i duwa i nuni bœrwa widœwê cilangø dœw daa. Nœma woni gœrsê Jesu gwale duwa di nuw daa me wayœw da: «Aba gœlœnin mani, dê ilê marangê da, nam dusœm bœdê mo?» ³⁹ Mwom da, Jesu so daa, øriŕ gale me waygø nimi nê kuray-yê di me ba da: «Hwainale! Dœbœnê dœdê!» Mana gø ta-lê da, gale dœbœ dœdê dœg, me mana hœlal kajaj. ⁴⁰ Jesu waygø woni gœrsê gwale duwa da: «Anê lan yande dana mo? Anê kal dusørœng Mārī dœwê bœdê sœn mo?» ⁴¹ Cendi lana algø naŕ, cor urbœ sœdêgø: «Gun gø ta di i wi me gale day gø nimi nê kuray-yê kaw doy gwale bœwê mo?»

[†] 4:31 4:31 mutardœ Habda gø gø 'ogœw «mutardœ» da, i habda gø nare nê Juwib dœlbœw managø yiga day dalawê dara hangœda gø bœra. Dørêw da, i ðani ðani yande, me habda sœw da, jore bor ya gimdere de.

5

Jesu dwana duwa ðoy dundi dæ acne bam
(Matiyø 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Ærø Jesu day gø nê woni gærð gwale duwa gørgø managø kuray gø þøle gø Galile dugødøw dæ alð ta-lê, i wama gø Gerasa-lê. ² Me managø Jesu chø dodð bærwa dalawð da, abe mæn gø dundi dæ acne widøþøw swa managø munøni-yê hara 'yo Jesu. ³ Abe gø ta di, ciri duwa dæ dama i managø munøni-yê. Gun mæn kaw neyem magødaw dodð bððð. Gø sul kaw, gø neyem magødaw dodð bððð. ⁴ Gø wala wala gø bow kaya-kaya gødawê me sul øsawê me kaw, anji agødøgø bam. Ærø gun gø ðang gø neyem yêw biyêw bøw dodð, ilê bððð. ⁵ Gø changa me gø dawa me anji køðøþør munøni-yê me kuça dødð, me dosbø sæw jarbe gø gøläle me sojbøþø ruçu me ca.

⁶ Anji yara Jesu haralê høn da, wada gøra piy gubørêw dodð dørêwê. ⁷⁻⁸ Mwom da, Jesu waydø dundi dæ acne ba da: «Døm bam abe di sæwê!» Me dundi dæ acne di soy marjadø daa nañ: «Æjøm, Jesu gø Mārī gaba dama mani dødðgøläþ pad gørdøw, mê ur i na sønê mo? Nê wayøm gø Mārī sumøw: Gøläþ dørøn bððð!» ⁹ Mwom da, Jesu urdø ba da: «Gø 'ogi man mo?» Tandi wayøm: «Gø 'ogøn «Gøð», dara nê gørgønin nañe.» ¹⁰ Me tandi mærgøw Jesu dara ba 'ywarnagø bwanagø høn bððð.

¹¹ Mana gø ta-lê di, gochønng gømêr ilê wamalê kuça tulðølä. ¹² Dundi dæ acne di wayøm Jesu da: «Kalnin nê hanin gochønng nê ta di sæðgøläþ.» ¹³ Jesu wayøm ba hana. Ærø cendi døm bam abe sæwê, ha bwara gochønng sæðgøläþ. Gochønng þøriñ daa kuça tulðølä hir, wa bor managø kuray-yê, chê nimi gømaj gømaj marbø bam. Gochønng di neyem i ya dubu sør de.

¹⁴ Nare woni gama gochønng di wada hara ciri dæ gechide-yê me dæ dine-yê me wayøm nare gwale gø ta di, ærø nare di wada dara yara mani nê alal di. ¹⁵ Managø cendi gøra Jesu tulwêþ ib da, yêr abe gø dundi dæ acne widøþøw nañ pii di dam lê dodð, dørêw biyêr dodð, hurð barge sæwê, me cor laña algø. ¹⁶ Nare woni yara mani nê al abe me gochønng me gø dørøgø da, køþøgø kwandagø gwale di, ¹⁷ ærø cendi mærgøw Jesu ba hana kalnagø sønã day ði.

¹⁸ Managø Jesu nagø dam bærwa-lê dara hara døm da, abe gø widøþø pii di amsøw ba kalnaw ba ha gandøw. ¹⁹ Me Jesu ømøw hara gandøw bam me wayøm da: «Cor, ha ulay døma-lê 'ywa warãm me wayøm mani nê Aba ciri gø Mārī al gandøm me nãgøni døma dæ anji yêr di me.» ²⁰ Mwom da, abe di cor ha waya mani nê Jesu al gandøw managø wama gø gø 'ogøw «Ciri dæ mwaj» dalawð, ærø nare dam yêr kømê duwa.

Jesu dwana duwa ðoy mwom me made me bam
(Matiyø 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Managø Jesu day gø nê woni gærð gwale duwa cwaragø bi gø bærwa gøra managø kuray gø þøle dugødøw dæ ka-lê bi da, nare nañ dayar gandøw bi managø kuray di bøwê. ²² Mwom da, abe mæn gø gø 'ogøw Jayrus, anji i geche gønê kulø gaba amsa Mārī gønê nare nê Juwib day, swa hara. Me managø anji bo dørêw ca yêr Jesu da, anji øndør dodð dørêwê ²³ me mærgøw nøm ba da: «Hare ðel! Hare ðel! Durmøn womêr nañe, ilê dara mara le. Hare, mê ha bwadø øsam dødð dara kal dæ 'ywana labiya me dæ damna nøm børa.» ²⁴ Me Jesu so ha gø abe di. Nare nañ bow ha gandøw me dømðøw þøgiñ mad mad managø haralê di.

²⁵ Managø nare nê gøre nê ta di dwarzøgølä da, deme mæn dæ bare ha sæðð neyem aliya mwaj dii sør kaw ilê me. ²⁶ Tandi høy sæðð nañ managø harba gø dogtêr sæððgøläþ, meyendø øsødø bam pad kaw, 'yo labiya bððð. Ærø, bare di cor ha sæðð nañ bi. ²⁷⁻²⁸ Me managø deme di doy gwale gø gø way dara Jesu mwom da, tandi waya dusøðøläþ ba da: «Dee nê þølnê i barge duwa møra kaw, nê ha 'ywa i labiya.» Yande da, deme di hara gø ñilanga Jesu tarøwê nare dwarzøgøläþ þølä gø Jesu barge duwa. ²⁹ Mana gø ta-lê dog, bare hara duwa di døbø dodð me ca. Tandi kaw 'ocñ dog dara ba dæ 'yo i labiya døm. ³⁰ Me mana gø ta-lê dog da, Jesu kaw 'ocñ dara dwana duwa dæ yab ba gandø yab bam. Ærø anji co dørêw tarøwê bi yêr gø nare di me urgø ba da: «I wi me þølä barge ni mo?» ³¹ Me woni gærð gwale duwa cow lê diyê wayøm ba da: «Mê yêr nare di gørgø nañe, cendi dømðdør gandøm daa þøgiñ mad mad ta me, mê ur aba þøläþm ðang tug mo?» ³² Me Jesu kal sæw 'wuñþê tulbêw dara gaa baa yêr gø gun gaba þøläþw di. ³³ Ærø deme dæ idø þøläþw di, laña aldø*, sæðð sadødø daa tag tag, dara tandi 'ocñ mani nê yala alal gandødø di, me tandi hara øndør dodð Jesu dørêwê me wayøm gwale døra sæw daa pad. ³⁴ Me ærø anji waydø ba da: «Chidøn ni, dæ kala dusi dønê yande da, dæ 'yo bølê døm. Ha labiya, mwom diya di kaw kaliye døm.»

³⁵ Managø Jesu ilê wayadø deme di gwale di lê søn da, nare nê yab swa kørê nê Jayrus-lê, me cendi wayøm Jayrus ba da: «Durmøn di mare døm. Høy Aba gøläþnin mani di haralê þøgiñ bððð.» ³⁶ Me Jesu doy gwale day di com, me anji wayøm Jayrus ba da: «Kal ala laña ði me kal dusøm mæn dønê.»

* 5:33 5:33 Managø pama gø bii gø 'woo gønê Moyis lê da, nare nê Juwib day-ê da, deme wala døra gaba yêþ bare-yê baa baa, labaa mwom gø bare hana sæðð da, deme di acne nare nê Juwib dørøgøläþ (Lebitik 15.19-30). Bii gø 'woo way ba da: Gun gø deme dæ ta di þølnê sæw da, anji kaw cor gø acne me ca. I dara yande me deme neyem gaba ganda iche hara gø kwandøþ bððð managø bare ha nøm sæðð søn. I dara yande me managø maana dæ ka di lê da, deme di, algø mani nê tandi dee neyem gaba alagø bððð ta di: Tandi hurêr nare dwarzøgøläþ me ha þøläþ nøm gø gun gø urê døra ta di. I ya ta di me laña aldø nøm nañe.

³⁷ Me managθ Jesu so dara hara kørθ nθ Jayrus-lθ da, anji θmgθ nare nθ dee bwaw di hara gandθw bam, me kal i nθ Piyer me Jak day gθ chendθw gθ Jā me mθra ha gandθw. ³⁸ Managθ cendi hara yala managθ ciri dθnθ Jayrus-lθ dθm da, Jesu 'yo nare nθ mθn ilθ nulθlθ, me nθ yab da ilθ swaja wuyu me. ³⁹ Anji gandθ ha kørθ me waygθ nare ba da: «I dana me anθ nul nan yande mo? Dwe dθ more di mare bθdθ, me tandi i i nuni.» ⁴⁰ Managθ nare ba gθ doy gwale gθnθ Jesu duwa gθ ta di da, cendi alθw mθng. Mwom da, anji 'yor nare nθ gθre di bam iche, me wol dwe di abadθ day gθ idθ me woni gθrsθ gwale duwa nθ subu di me mθra, ha gandθw. Anji gandθ managθ dwe di gθndθdθlθ. ⁴¹ Anji yθ dwe di θsθdθ me waydθ ba da: *Talita kum!* Gθndθw dθ biyθ way ba da: *Dwe dθ more, nθ wayi: So daa!* ⁴² Mana gθ ta-lθ dog, dwe di so ha daa. Dwe di, aliya dθra i mwaj dii sθr. θrθ, nare pad nθ ilθ me yθr mani nθ dθna nθ Jesu algθ di da, laņa algθ naņe, me cendi dθbθ yθr kθmθ duwa. ⁴³ Me Jesu kaw yθgθdθ sumdθgθ naņe dara cendi ba cθmnθw gun mani nθ baa algθ ka di daa bθdθ. Me anji waygθ dθng ba: «Yanadθ dwe di mani nθ wama.»

6

*Nare nθ Najared gθnθ Jesu gwale duwa bam
(Matiyθ 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Targin dθng da, Jesu swa kala ciri dθ Kapernom bam me hara gθra managθ Najared, i ciri dθ tanga anji θsθr lθ θag. Woni gθrsθ gwale duwa kaw bwaw yala gandθw me ca. ² Me managθ wala gaba bwa gwayni-yθ dθ, anji ha managθ kulθ gaba amsa Mārī-yθ me kal sθw gθlgθ nare gwale gθnθ Mārī duwa. Nare nan nθ doy gwale duwa di da, gwale di 'yagθ θrmθ nθ, me cendi way ba da: «I wi me gθlθw duwa mani nθ ta di pad yande mo? 'Wacna duwa gθ mani di da, i man yande mo? Anji 'lyaw i woy mo? Dwana duwa dθ idθ ala mani nθ dθna nθ ta di da, 'lywadθ duwa i woy yande θara? ³ θag da, anji tanga i aba pθlbθ habde gaa bθdθ mo? Anji i Mari gorθndθdθ, anji i nθ Jak day gθ Jose chandragθ, me nθ Juda day gθ Simθ di chandragθ, me chamraw nθ namde kaw ilθ ganandθ ka.» I dara yande di me nare nθ Najared di gθnθ nθm gaba kala gθ dusθrθgθ managθ Jesu dθwθ bam. ⁴ I ta di me anji waygθ nθm ba da: «Gun gaba cθmθ Mārī bθw da, i nare nθ dθng mθra me alθw horθmbθ cendi. Me waraw duwa gang nθ dam gandθw ciri dθdθ mθn, labaa chamraw duwa gang nθ dam gandθw kørθ mθn kaw, alθw horθmbθ bθdθ θag.» ⁵ I dara yande me Jesu bogθ θsaw i nare nθ womθre nθ yab dθdθgθlθ mθra me sogθ nθm daa mwom day-θ, me anji neyem gaba ala gθ mani nθ dθna nθ dθng managθ Najared bθdθ. ⁶ Me anji θrθm naņe dara nare gθnθ gaba kala gθ dusθrθgθ managθ dθwθ bam.

*Jesu kθjθ paja duwa nθ mwaj dii sθr
(Matiyθ 10.1,5-15; Luk 9.1-6)*

Dang bi da, Jesu so ha ciri dθ dine nθ managθ Najared tulbθdθlθ baa baa dara gθlθgθ nare mani. ⁷ Me wala mθn da, anji 'waga paja duwa nθ mwaj dii sθr di sθwθ me anji so kθjθgθ sθdθgθ sθr sθr dara cendi ba hana asθnagθ nare berni. Anji 'yagθ dwana dθ idθ 'lywara gθ dundi dθ acņe bam me ca. ⁸ Anji waygθ ba da: «Unθ mani nθ wama θsθrangθ bθdθ, unθ sag gaba hara mθjθni-yθ bθdθ, unθ gursθ θsθrangθ bθdθ. Me unθ i cilang θsθrangθ ⁹ me hurna gθbande gθdrangθ. Me barge da, layna i mθn mθn mθra.» ¹⁰ Anji waygθ dθng bi dara mani nθ cendi ba hana alnagθ: «Ciri dθ mθn dθ yinθng gθ dwani kørθ dθra-lθ da, cθmnθ daa hana managθ ciri dθ dθngθ bθdθ, me damna lθ managθ ciri dθ ta-lθ jang θedθna gθ wala gaba swa kala gθ mana gθ ta di neyamna nθm ba. ¹¹ Me managθ ciri dθ anθ dθmnθ lθ me nare dθra urnθng bθdθ me gθnnθ dwaya gθ gwale dan bam me da, swana daa, hana pii, kalna ciri dθ ta di me bwabnagθ nare dθra usθgθ gθ gadrangθ bwana gθ dodθ. Managθ anθ alnagθ nare di yande da, cendi ha 'wacna dara Mārī sθw ba 'yolθw dθdθgθlθ bθdθ.»

¹² Mwom da, paja nθnθ Jesu duwa di θrīnθ cθgθdθ ha me ha wayagθ nare ba kalna acņa day di bam me ba hane 'lywana Mārī dθm. ¹³ Cendi 'yorgθ nare dundi dθ acņe nan bam me cendi θlθbθgθ nare nθ womθre nan swani sθdθgθlθ me sogθ nθm daa mwom day-θ sθnθ.

*Gwale gθnθ made dθnθ Jā Batis duwa
(Matiyθ 14.1-12; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Wala gθ ta-lθ da, Jesu sumθw 'ogθ naņe managθ nare bθdθgθlθ. Yande da, dole gθ gθ 'ogθw Erod Antipas kaw doy gwale gθnθ Jesu duwa di me. Nare nθ mθn da way ba: «I Jā gaba ala gθ nare batem di me ba dθmθ daa nare nθ mare dwaragθlθ anju. I dara yande di me anji i gθ dwana dθ idθ ala gθ mani nθ dθna nθ ta di.» ¹⁵ Nare nθ yab da way ba i aba cθmθ Mārī bθw gθ pii gθ 'ogθw Eli, me nare nθ yab dθng da way ba i aba cθmθ Mārī bθw mθn gθ wun ya woni cθmθ Mārī bθw nθ pii di de. ¹⁶ Managθ Erod ba doy yande da, anji way duwa ba da: «I Jā Batis gθ tanga nθ saw dθw 'yθw bam ka di, me dθmθ daa nare nθ mare dwaragθlθ anju.»

¹⁷⁻¹⁸ I sθdθ, Erod tanga yθ Jā asθw dange. Anji giy nare yθw magθdθw asθw dange-yθ dara gwale gθnθ deme dθ gθ 'ogθdθ Erodīyad, dθ Erod chθbθdθ chendθw gθ Pilib-lθ di. Yande da, Jā di wajθw Erod di le baa baa ba da: «θjθm da, bii θnda gθ 'woo-lθ da, dee mθ neyem gaba chaba gθ chendθm diyamo di bθdθ.» I dara yande me Erod magθdθ gθ Jā asθw nθm dange-yθ. ¹⁹ Me Erodīyad di kaw, dusθdθ womdθ naņe managθ Jā dθwθ. Tandi θlθwe me ur ba dθ 'yθwe me ca. Me tandi 'yo bθrmθ gaba 'yaw di bθdθ sθnθ ²⁰ dara Erod di kaw wor yθw Jā di jaweye sθnθ. Anji 'ocņ dara Jā ba i gun gθ tθba Mārī dθrθwθ, me ba i aba kθbθ Mārī bθw gθ bθrmθ duwa me ca. I ta di me anji alθw gθ mani mθn tenene dθng bθdθ di. Me

managø Erod di ba dwayna gwale managø Jā bəwə da, anji 'ocn mani mən nê ha ala bəðð. Yande pad kaw Jā gwale duwa di 'yoləw Erod di le.

²¹ Me wala mən da, Erod iyad di 'yo bərmə gaba 'yaa gø Jā di. I wala gaba ala sii 'ywala gø yaa gəñə Erod duwa-lə. Anji d'orbə mani nê wama dara 'yagø nare nê anji 'wagagø di. Anji 'waga i nare nê gechide nê ciri duwa dəðə, me gechide nənə asəngar day me nare nê ladəbe nê Galile me ca. ²² Mwom da, dwe də more də i Erod iyad durmədə gəndə managø kulə gø cendi dam lə di, me tandi nərə nare dərəgələ. Nara dərə di 'yolgə nê Erod day gø nare pad nê dam ilə wama gandəw mani di le. Dara yande da, Erod so waydə dwe də more di ba da: «Wayən daa mani nê dərəy urgə, me nê ha 'yay gandagə.» ²³ Dang bi, anji sərgədə səw ba da: «Nê ha 'yay mani nê də ha urən di le, inam i dwārī ni tuldə kaw, nê ha sawa 'yaye.» ²⁴ Dwe də more di dəmθ iche, me gəra waydə idə ba da: «Nê urnəw i na mo?» Idə di codə lə diyə ba da: «Urəw Jā gaba alagə nare batem di dəw.» ²⁵ Me dwe də more cwara bi kalang managø dole di səwə, me tandi wayəw ba da: «Nê ur ba mē sawnan Jā gaba ala batem di dəw asənan managø subura-lə 'yanan caga caga ka.» ²⁶ Ərə, dole di səw mar bam ledede, me anji neyem gaba əmədə mani nê tandi urəw di bam bəðð, dara anji dee sərgədə i səw managø nare dərəgələ. ²⁷ Mana gø ta-lə dog, anji wayəw asəngar gø mən ba hana sawnaw Jā dəw hane nəm. Mwom da, asəngar di so ha managø kulə gø dange-yə sawa Jā di dəw ²⁸ asa managø subura-lə me 'woo hara nəm 'yadə dwe də more di, dwe də more di yə dii di asəngar əsəwə me cəm 'yadə idə. ²⁹ Targin dang da, woni gərsə gwale gəñə Jā duwa di dwaya gwale di yande me cendi swa hara u kumbə dənə Jā duwa di ha nəm asa munə-lə.

Jesu 'yagø nare nê dubu jii mani nê wama

(Matiyə 14.13-21; Luk 9.10-17; Jā 6.1-14)

³⁰ Managø paja nənə Jesu duwa cwara day gø biyə gaba asa berni-yə da, cendi dayar managø Jesu səwə ilə wayaw mani nê ba gø alagə me mani nê ba gø gələgə nare di me pad daa. ³¹ Me mana gø ka-lə da, nare nê so cendi sədəgələ ka kaw ilə haralə nənə, me nê hara dara 'yagø kaw gərə nənə, me əngə bərmə gaba wama gø mani bam me ca. Mwom da, ərə Jesu wayəw woni gərsə gwale duwa ba da: «'Yeni, hane, dē harang bam mənəndə, me anə ha bwa gwayni lə hiñe me.» ³² Mwom da, cendi nagə managø bərwa dalawə, cendi mərə, me cilangəgə kuray gø bəle dara ba gø ha nəm bam hiñe məndagə. ³³ Me nare nan yərgə hara lə me 'ocnəgə com me ca. Yande da, nare nan nê ciri-yə pad wa gø gədragə yaa Jesu day gø nê paja duwa di dərəgələ managø cendi ilə haralə di.

³⁴ Managø Jesu ba chəð dədə bərwa-lə da, anji yər nare nê gərə ilə mana gø ta-lə dəm. Me Jesu yər nare di nəgəni day, dara cendi wun ya dəmənje nê aba gamagə ilə bəðð ta de, me anji gəlgə mani nənə.

³⁵ Managø dawa ilə pagaralə dəm da, woni gərsə gwale duwa di hara tuləwə ib me wayəw ba da: «Dawa di yala pagare dəm. Mana gø ka-lə di kaw, i bam. ³⁶ Yande da, kal nare di daa dəm, kalgə gø hana managø ciri də dine-yə labaa də gechide-yə də i tulbəndə-lə ka di gø hana kəlnə mani nê wama gø wamna.» ³⁷ Me ərə Jesu di wayəw ba da: «Yande da, 'yanagə nare di mani nê wama 'yeni.» Me cendi cow lə diyə bi ba da: «Me gaa nê hanin kələ mapa i gø gursə də idə ala gø giyə wala aru sər ka di, me nê 'yagənin gø wom nəm mo?» ³⁸ Jesu wayəw bi ba da: «Anə i gø mapa əndi na ilə mo? Hana, yarna.» Cendi yər me cow wayəw lə diyə ba da: «Nê inin gø mapa jii me goche sər me ilə.»

³⁹ Yande mwom da, Jesu wayəw woni gərsə gwale duwa ba da: «Waynagə nare nê pad ta di, kalgə gø sabarna dədə jiga jiga me gø damna dədə managø chemde nê bəra nê i ta di dədəgələ.» ⁴⁰ Mwom da, nare di sabar dam dədə sədəgə neyem aru me gəniñ jii me. ⁴¹ Me Jesu di, lay mapa gø jii di me goche nê sər di me əsəwə me u dərəw daa me piy gø bəw lə diyə. Mwom da, anji bəlbə mapa di dədə, me 'yagə woni gərsə gwale duwa dara ba 'yanagə nare di. Anji əsgə woni gərsə gwale duwa goche nê sər lə diyə. Ərə, cendi əsgə nare nê gərə di mapa di me goche di me wom. ⁴² Nare nê gərə nê pad ta di wom mapa gø ta di gø goche di əbədə, ⁴³ me mapa di me goche di me wor bəl dədə. Mapa di gø goche nê wor dədə di, gø laygə 'wənbə kərange mwaj dii sər bi. ⁴⁴ Me nare nê woni wama mapa di me goche di me dwarzələ da, abje neyem dubu jii.

Jesu ha managø nimi dədəgələ

(Matiyə 14.22-23; Jā 6.15-21)

⁴⁵ Mana gø ta-lə dog da, Jesu wayəw woni gərsə gwale duwa gø dwana ba nəgəna managø bərwa-lə me ba cilangəna kuray gø bəle di daa, me ba hana dərəwə alə, kuray dugədəw də ta-lə də əjə ciri də Bedsada. Dawa də ta di-lə kaw, baa ha cagəda nare nê gərə nê ta di daa dəm. ⁴⁶ Me anji cəgədə nare di daa, me kal səw ha naga hara daa kura-lə dara amsa gø Mārī.

⁴⁷ Managø mana ba urin dəm da, woni gərsə gwale duwa da, yalagə gø bərwa di i managø kuray don duwa-lə dən sən. Me Jesu duwa da, wara i mənaw mana gø daa wayni-yə sən. ⁴⁸ Anji yər woni gərsə gwale duwa di 'waya gø bərwa di womgə nənə dara gale di wada hara əjəgəle. Mana gø ta-lə da, gø manapər da, Jesu swa hara chəð kuray-ə di me ha gø gədaw nimi dədəgələ əjəgə nəm. Me managø anji ilə dara cilanga woni gərsə gwale duwa di lə da, cendi yərəw hara gø nimi dədəgələ di. ⁴⁹⁻⁵⁰ Cendi pad yərəw yande me ərəm gaa ba i dundi me ba hara tandi. Lanə algə nənə me cendi sojə ruru. Mwom da, Jesu di wayəw daa kalang ba da: «Yinə sədəng wayna, i əndi! Lanə bəðə!» ⁵¹ Anji nagə bərwa di-lə, dam dədə managø tuləgələ, me gale di d'əbə dədə. Mwom da, woni gərsə gwale duwa di, ərəmdə nənə. ⁵² I dara cendi 'ocn mani nê Jesu dee alagə pii əsə gø mapa lə di gəndəgə bəðð sən. Cendi gən 'wacnə gø mani gəndəgə bam.

Jesu so nare nê womøre daa
(Matyô 14.34-36)

⁵³ Managø Jesu day gø nê woni gørsô gwale duwa cilangøgø kuray gø ðøle di bam ðøm da, cendi yala i managø wama gø Genejared-lê. Cendi ðondø bërwa di gawsøni-yô. ⁵⁴ Me managø ba gø chøgødø dodø managø bërwa-lê da, nare nê wama gø ta-lê di 'ocn Jesu di com. ⁵⁵ Me ørø nare di ðørin wa ha managø ciri dø wama gø ta-lê baa ba. Mana pad gø nare dwayna Jesu ba yala lê da, gø layøw nare nê womøre gø gøsabe day nê 'yaa hara nøm. ⁵⁶ Managø ciri dø gechide-yô labaa dø dine-yô labaa dø ðani cwaj cwaj-yô dø Jesu ha lê baa baa da, nare layøw nare nê womøre bow gandagø dørøwø mana gaba dayara-lê me mærgøw ba kalna nare nê womøre di ba ðølnø i barge duwa bøw møra. Me nare pad nê ðølbøw da, cendi 'yo labiya.

7

I mani nê woy me com gun gø acne Mæri dørøwø di mo?
(Matyô 15.1-20)

¹ Nare nê gø 'ogøgø Parise me nê yab ðang woni gølå bii gø 'woo gønø Moyis duwa, cendi swa managø ciri dø gece døjursalem-mø, hara gøra dam Jesu tuløwø. ² Me cendi yêr woni gørsø gwale gønø Jesu duwa nê yab wom mani gø øsøragø nê acne. øsøragø nê acne, gøndøw dø biyø da i: cendi wom mani døban wiya gø øsøragø bam ladø ya hada dønø nare nê Juwib ba dø ørøm nøm de. ³ Bag da, nare nê Parise di me nare nê ðang pad nê Juwib di me da, lændø i hada dønø mwagragø nê pii di le, i dara yande me cendi wi øsøragø bam ladøle do me wom gø mani søn. ⁴ Managø cendi swanay sug-lê kaw, cendi sabø sødøgø bam ya te hada day-ø de do me wom mani søn. Cendi længø mani nañ nê ðang nê ala nê hada day-ø di le, ya wiya day gø 'woni woni wama mani me woni chaa mani me ta de. ⁵ I yande di me, nare nê Parise me woni gølå bii gø 'woo di me ur gø Jesu ba da: «I dara na me woni gørsø gwale døma di al mani nê wundøt gø hada dønø mwagørandø bødø yande mo? Cendi wom mani gø øsøragø nê acne børin, dana mo?» ⁶ ørø Jesu cogø lê diyø ba da: «'Yeni nare nê gwale 'yol bødøngø, me dusøring dø korgin i jiga nê gal Esayi tanga jangø gwale gø Mæri wayøw dara ðang pii di da, i sødø 'yang. Anji way ba da:

«Nare nê ta di aløn horømbø i gø bødøgø møra,

me dusøring dø korgin da, i jiga gandøn.

⁷ Cendi gølgø kwandagø i gwale gønø nare day møra.

I dara yande me hørwøn day di

i mani nê pøgin yande yag.* »

⁸ Jesu waygø bi ba da: «'Yeni da, anø kala bii gø 'woo gønø Mæri duwa bam, me anø dam managø hada dønø nare day-ø. ⁹ Øw, anø 'yo børmø gaba gøngø gø bii gø 'woo gønø Mæri duwa bam børin dara gama gø hada dan! ¹⁰ Ørmønø ladøle! Moyis way managø bii gø 'woo-lê ba da: «Algø nê abam day gø im horømbø,†, anji way ðang bi ba da: «Gun gø cadøbøna abøw labaa iw da, ur i 'yaa bam.»‡ ¹¹ Me 'yeni, anø gølgø dan nare ba neyamna gaba wayagø abragø labaa idøgø ba da: «Mani nê øsønø nê dee nê 'yang dara ba nê wanangø di, nø u bøn 'yaw i Mæri korban ðøm, gøndøw dø biyø i sarga.» ¹² Yande da, anø kalgø nare børmø gaba ala dwani gø abragø bødø me gø idøgø bødø me. ¹³ Yande bi kaw, anø yø hada dan ladø me anø meyendø gø gwale gønø Mæri duwa bam. Me anø al mani nañ ðang nê acne nê wun yande bi.»

¹⁴ ørø, Jesu di 'waga nare nê gøre di søwø bi me waygø ba da: «'Yeni nê pad ka diya, kalna sumdøng ladø me 'wacnana gwale ni gø nê ilø wayang gandøw læ ka di gøndøw! ¹⁵ Mani møn tenene nê swa iche me gandø ha gun søwø me cow gø acne Mæri dørøwø da, ilø bødø børin. Me i mani nø swa gun dusøw dø korgin-yø me i woni cwaw gø acne Mæri dørøwø cendi. [¹⁶ Kal gun gø sumdøw woni dwaya gwale inalø da, kaløw a dwayna!]]

¹⁷ Bøm mwom da, Jesu so kal nare nê gøre di ðøm me ha ulay. Me woni gørsø gwale duwa cor urøw gwale gø diri gø anji dee wayaw caga ka di gøndøw. ¹⁸ Me anji waygø ba da: «'Yeni kaw, anø i woni 'wacna mani gøndøgø bødø yande me mo? Mani nê swa iche me gandø ha gun søwø da, neyem cwa gun gø ta di gø acne Mæri dørøwø bødø. Anø 'ocn yande bødø ba? ¹⁹ Mani nê ta di gandø ha i managø gun dusøwø bødø, me cendi gandø ha i nudøwø, me ðang bi da, cendi gandø ha i bam mana gaba 'wada-lø.» Yande da, Jesu way daa ba mani møn tenene nê wama nø co gun gødøw gø acne Mæri dørøwø da, ilø bødø. ²⁰ Me anji waygø ðang bi ba da: «I mani nê swa gun dusøw dø korgin-yø me i woni cwaw gø acne Mæri dørøwø. ²¹ I managø gun dusøw dø korgin-yø me ørmø pad gø acne gø i ka di swa-lø: delme dø idø kanja abje labaa namde, miini, 'yaa gø gun gø urø døma, ²² 'ya gø gun diyamo, labaa jam tørwø, urø gø mani nañ, dusø dø acne, kojøgø dø idø lama mana, ala gø mani nø al jawe, haarni, widøru, 'waga gø sii, ala gø mani døban ørmø gø gøndøgø. ²³ Acna pad gø ta di swa i gun dusøw dø korgin-yø me cow nøm gun gø acne managø Mæri dørøwø di.»

Deme dø i Juwib bødø me Jesu wadø læ

(Matyô 15.21-28)

²⁴ Dang da, Jesu swa daa kala mana gø pii di bam me hara yala i managø wama gø Tiir-ø. Anji gandø ha kørø managø ciri dø møn-lø me ur dara nare ba 'wacnana hara duwa gø kørø di bødø. Me nare di 'ocn

* 7:7 7.7 Esayi (Esaie) 29.13 † 7:10 7.10 kørara gø daa (Exode) 20.12, Deteronom 5.16 ‡ 7:10 7.10 kørara gø daa (Exode) 21.17, Lebitik 20.9

com dara anju ba yaalê kærê. ²⁵ Yande da, deme mæn dæ durmêdê dundi dæ acne gældê dærêdê dwaya gwale duwa me tandi swa kalang hara êndêr dodê Jesu dærêwê. ²⁶ Deme dæ ta di i Juwib bådê, gæ yêdê i managø Siri dæ i managø wama gø Penisî-yê. Tandi amsø Jesu dara ba 'ywarnadê durmêdê dundi dæ acne bam sêdê. ²⁷ Jesu codê lê diyê gø gwale gø diri waydê ba da: «Kal dine woni ciri gø wom mapa day êbdê ladêle, dara laya gø mapa gønê dine day 'yagø grade bam da, ladê bêdê.» ²⁸ Êrø deme di wayêw ba da: «Aba ciri ni, ðag da, grade di wom i mapa gø ðolbêr dine êsøragêlê bor dodê tabêl gøndêdêlê.» ²⁹ Anji waydê bi ba da: «Dara gwale diya gø ta di da, dundi dæ acne di gandê bam durmêy di sêdê ðøm. Hale ulay diya-lê ðøm!» ³⁰ Deme di so ha ulay me gøra ha 'ywa durmêdê di ilê dodê solbê-lê me, dundi dæ acne di kaw gandê bam sêdê ðøm me ca.

Jesu so gun gø ðugøre daa

³¹ Dang kaw, Jesu so daa kal wama gø Tiir bam. Anji ha gandê gø Sidô dêdê me cilangê gø wama gø gø 'ogwø «Ciri dæ mwaj» dêwê. Me anji ha nøm øjê kuray gø ðøle gø Galile-yê søn. ³² Mana gø ta-lê da, nare 'wow Jesu abe mæn gø ðugøre gø way gwale ladê bêdê hara nøm. Me nare di amsø Jesu ba da: «Asø êsøm dêwê!» ³³ Jesu wol abe di ha nøm bam hiñe nare nê gøre di tulêgêlê. Anji hurê dunêw ka me kam managø sumdêwê, ðang da ðesø lade dunêwê me ðøl gø abe di dilesøw gø dunêw êdê lade ilê di. ³⁴ Mwom da, anji u dærêw yêr gø siyaya gø daa, me bi goche me wayêw abe di ba da: «*Epatal*; gøndêw dæ biyê ba da: «Tønêr bam!» ³⁵ Mana gø ta-lê dog da, abe di sumdêw tønêr bam, dilesøw kaw awrar daa, me anji cor way gwale ladê pørang me ca. ³⁶ Mana gø ta-lê da, Jesu yêgêdê nare pad nê ilê di sumdêgø ba hana cømnêw gun daa bêdê paa paa. Me managø anji wajêgø yande kaw, cendi ha cømêgø kwandagø daa pii pii com, ³⁷ dara mani nê anji algø ka di da, 'yagø êrmê gø geche nage børiñ. Yande da, cendi way ba da: «Mani duwa pad nê anji algø da, i nê lade nage. Anji tingø nare nê ðugøre sumdêgø bam me, nare nê møm bêdêgø daa me ca!»

8

Jesu 'yagø nare nê dubu wodê mani nê wama (Matyê 15.32-39)

¹⁻² Wala mæn ðang bi da, nare nê gøre nan ðang dayar Jesu tulêwê. Cendi *al i wala subu gandêw* me mani day nê wama 'yên bam. Mwom da, Jesu 'ogø woni gørsê gwale duwa di sêwê me waygø ba da: «Dêrêñ 'yôngønne dara nare nê gøre nê ka di. Cendi i gandøn laba wala subu pad, mani day nê wama ilê bêdê. ³ Me nê kalnagø cwarna bi gø cherni yande da, cendi ha gabdara i bam bœrmê-lê. Nê yab dwa ragêlê da, swa i hên.» ⁴ Mwom da, woni gørsê gwale duwa di cow lê diyê ba da: «Me caga da, dê harang 'ywa mapa di i woy mana gø bam ka di me dê harang 'yagø gø ha wama êbdê nøm di mo?» ⁵ Jesu di cor urgø ba da: «Caga da, anê i gø mapa andi ilê mo?» Cendi wayêw ba da: «Mapa wurgøsubu ilê.»

⁶ Yande mwom da, Jesu waygø nare di: «Damna dodê, sønna dêdê!» Anji lay mapa gø wurgøsubu di daa êsêwê, me alêw Mârî doche lê diyê, do me ðolbê mapa di dodê, me u mapa di 'yagø woni gørsê gwale duwa di dara ba êsønêgø nare di. Me woni gørsê gwale duwa di yø mapa Jesu êsêwê me êsgø nare nê gøre di. ⁷ Goche nê dine kaw ilê ðani, me Jesu *lay goche* di me piy bœw dêdêgêlê me waygø woni gørsê gwale duwa di ba da: «Êsønêgø nare di goche nê ta di lê diyê me ca!» ⁸ Nare nê gøre nê ta di wom mapa gø ta di gø goche di êbdê me êrø gøndêgø wor bøl dodê bi. Woni gørsê gwale duwa di laya mapa me goche me nê wor dodê 'wonbø kêrange wurgøsubu bi. ⁹ Nare nê woni wama mapa gø goche nê ta di, i nare dubu wodê. I yande do me Jesu di kalgø nare di cøgêdê ha nøm ulay day-ê søn. ¹⁰ Êrø, anji day gø nê woni gørsê gwale duwa di nagagø dam bœrwa-lê me hargø nøm managø wama gø Dalmanuta-lê.

Nare nê Parise ur Jesu ba alnagø mani nê ðana (Matyê 16.1-4)

¹¹ Me nare nê gø 'ogøgø Parise hara 'yo Jesu me gagø gandêw gwale gaba gørsêw. Cendi urøw ba da: «Alnin mani nê ðana mæn nê gøl dara i Mârî me giyêñ anju!» ¹² Mwom da, Jesu bø goche gø geche me anji waygø ba da: «I dara na me nare nê caga di urøn mani nê ðana mo? I sêdê. Dwayna, nê wayang i gwale sêw ðang bi: Cendi ha yara mani mæn nê ðana nê urgø di bêdê.» ¹³ Me êrø Jesu so kal nare nê Parise di bam. Me anji day gø nê woni gørsê gwale duwa di hargø naga bœrwa-lê bi me hargø nøm kuray dugêdêw dæ alê ta-lê.

Gwale gønê lebøw gønê nare nê Parise day (Matyê 16.5-12)

¹⁴ Me woni gørsê gwale gønê Jesu duwa nømê laya gø mapa nan êsøragêlê bam, cendi 'woo i mapa mæn mœra asalê bœrwa di-lê. ¹⁵ Jesu duwa da, waygø dara mani nê cendi ba alnagø: «Dwayna, asønna angal dan ladêle dara lebøw gønê nare nê Parise day me gønê dole gø Erod duwa me ca!» ¹⁶ Yande da, cendi wajê bulê day-ê gaa anji ba way i dara mapa day ba ilê bêdê di mo? ¹⁷ Jesu 'ocñ êrmêlê day di com me waygø ba da: «I dana me anê wajê bulê dan-ê ba anê i gø mapa ilê bêdê di mo? Anê woy 'wacna mani gøndêgø søn mo? Dêdêng woye ða? I dana me anê gøn 'wacna gø mani gøndêgø bam yande mo? ¹⁸ Dêrêñ ilê me anê yêrøw mani bêdê yande mo? Sumdêng ilê me anê doy gø gwale bêdê, dana mo? Duserêng gwong daa managø mani-yê bêdê mo? ¹⁹ Êrmêñê: Pii, managø nê ðolba mapa gø jii me nê êsêgø nare nê dubu jii di me gøndêw wara dodê, anê laya gøndêw dæ wara dodê 'wanba kêrange andi na mo?» Cendi wayêw ba: «I mwaj dii sær.» ²⁰ «Me managø nê ðolba mapa gø wurgøsubu dodê me

nê əsəgə nare nê dubu wodə di me gəndəw wara dodə da, anê laya gəndəw də wara dodə di 'wanba kərange əndi na mo?' Cendi way ba: «I wurgəsubu.»²¹ Anji waygə ba da: «Mani nê ta di gəndəgə di, anê 'ocn bəddə hurəg sən mo?»

Jesu so abe gə dərəw buu daa

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsə gware duwa hargə gər managə Bedsada mwom da, nare walaw abe mən gə dərəw buu hara nən, me cendi əmsəw dara anji ba fəlnəw gə əsəw. ²³ Mwom da, Jesu yə abe gə dərəw buu di əsəw, woləw ha nəm ciri gogər dərə-lə, me anji fəsəw lade managə dərəwə me bo əsaw dəwə me urəw ba da: «Gaa mē yər mani mo?»²⁴ Me abe gə dərəw buu di tiŋ dərəw daa me way ba da: «Nê yər i nare; nê yərgə wun ya habde de, me ilə harbalə.»²⁵ Jesu di cor bo əsaw abe gə dərəw buu di dərəwə fang bi, me managə abe di tiŋ dərəw bam fang bi da, anji 'yo labiya me yər mana ladə pərang me ca.²⁶ Me Jesu wayəw ba da: «Cor ha ulay dəma-lə dəm, me u bərmə gə ciri də Bedsada di dədə bəddə!»

Jesu i Dole gə Mārī biyəw gə Kris di
(Matyē 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsə gware duwa di sogə gandəgə dara hara managə ciri də dine nê i ciri də gə 'ogədə «Sesare dənə Pilib» tulbəddə. Me managə bərmə-lə da, anji so ur woni gərsə gware duwa ba da: «Caga da, nare di way ba nê i wi fag mo?»²⁸ Me woni gərsə gware duwa di wayəw ba da: «Nare nê mən da, way ba mē i Jā gaba alagə nare batem; nê yab da, way day ba mē i aba cəmē Mārī bəw gə Eli, nê yab fang bi da way day ba mē i woni cəmē Mārī bəw nê pii di gun day gə fang.»²⁹ Anji urgə fang bi ba da: «Me 'yeni dan da, anê way ba nê i wi fag di mo?»³⁰ Piyer wayəw ba da: «Əjəm da, mē i Dole gə Mārī biyəw gə Kris di.»³⁰ Mwom da, Jesu yəgədə woni gərsə gware duwa sumdəgə dara cendi ba cəmnəw gun mən gware gə ta di daa bəddə.

Jesu day gə nê woni pama tarəw da, ha gələ i dərīŋ
(Matyē 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Dang bi da, Jesu so wayəw woni gərsə gware duwa di daa pərang ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha gələ dərīŋ nanə. Gechide nənə nare nê Juwib day me gechide nənə woni bwasa Mārī day me woni gələ bii gə 'woo gənə Moys duwa me ha urən bəddə, cendi ha 'yan bam, me wala gə subu-lə* da, nê ha dəmē daa nare nê mare dwaregələ.»³² Managə anji waygə daa yandə pərang mwom da, Piyer woləw ha nəm bam tulīŋ-yə hiŋe me ha swagədaw nəm. ³³ Me Jesu cwa dərəw yər woni gərsə gware duwa di me sogədəw Piyer ba da: «Ha bam ched tulənə, Sidan ga, ərmə dəma da, wundər gə ərmə gənə Mārī duwa bəddə, me wundər i gə ərmə gənə nare day.»

³⁴ Ərə Jesu 'ogə nare nê gərə day gə nê woni gərsə gware duwa səwə me waygə ba da: «Gun gə urnə baa panna tarən da, a ərmənə dəw duwa-lə gang bəddə, me unə habda duwa gə dagəla dəwə me pamnan nəm.†³⁵ Gun gə urnə bələ gə səw daa səna dədə ka da, anji gənə bələ gaba dama gə dərəw bərīŋ di bam. Me gun gə gənə bələ duwa gə səw səna dədə ka bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, anji ha 'ywa bələ gaba dama gə dərəw bərīŋ di le. ³⁶ Gun da, dee 'ywana mani nê səna dədə ka pad le, me 'ywana bələ gaba dama gə dərəw bərīŋ bəddə da, ladni duwa ilə woy mo?»³⁷ Labaa, gun ha 'yaw Mārī i na dara kələ gə bələ duwa gaba dama gə dərəw bərīŋ di mo?»³⁸ Nare nê caga ka i nê acne, me nê woni cwaw Mārī taragə me. Gun gə woy woy gə alna jawe dara daran əndi me dara gwale ni me managə nare nê ta di dərəgələ da, əndi gə Gun gorəndəw di kaw, sanga nê ha alaw jawe yandə di me wala gə nê cwarne gə 'ywigəda gənə Aban me gə Paja duwa nê daa me ca.»

9

¹ Me anji waygə gwale gə fang ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw fang bi: Nare nê yab nê ilə dwarengə caga ka di, cendi ha yara Mārī lama duwa gə dwārī gə dwana di gə dərəgə do me cendi ha mara sən.»

Jesu səw kəlangar bam
(Matyē 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Wala kubi tarəwə da, Jesu wol Piyer me Jak me Jā me mərə, ha gandagə bam tulīŋ-yə hiŋe, managə kuṛa də hoy dədə bam hən gə nare. Managə cendi i məndagə kuṛa dədə mwom da, Jesu səw kəlangar bam wun jiga managə dərəgələ. ³ Barge duwa da cor 'yogədə 'ywigəda gə al laŋa nanə me wusə kəng. Wusənani gə ta di, gun mən kaw neyem alaw səna dədə ka bəddə. ⁴ Me jisgə yandə da, woni gərsə gwale duwa nê subu di yər woni cəmē Mārī bəw nê pii nê Eli day gə Moys kaw ilə waya gwale-yə gə Jesu me.

⁵ Mwom da, Piyer wayəw Jesu ba da: «Aba gələnin mani, dē damang ka di da, ladə nanə. Yandə da, kalnin nê fangərangnin kundi subu mana gə ka-lə di, mən ina dəma, me mən ina Moys duwa, me mən fang bi da ina Eli duwa me.»⁶ Me gwale gə Piyer wayəw ta di da, anji way i gwale gə bərmə duwa bəddə, dara anji day gə kwandaw di, laŋa cor algə le. ⁷ Ərə cendi yər siyaya mugə daa kədab, me doy gwale nəm

* 8:31 8.31wala gə subu-ləNare nê Juwib asə wala da, asə i dawa. Dawa də mani alalna lə da, cendi asə i wala mən dəm. I ta di me Jesu mar gə bandradi me dəm daa munə-lə gə dumas gə jomni da, cendi asə ba i wala subu dəm. † 8:34 8.34unə habda duwa gə dagəla dəwə me pamnan nəm: Gəndəw də biyə way ba da: Gun gə ta di, kal a ina ib dara urə gə gələ gə dərīŋ me made me ca.

siyaya di dalawê way ba da: «Anju gø ta di, i gorøndøn, dusøn urøw nañe. Dwayna gwale bəwê!»⁸ Mana gø ta-lê dog, woni gørsê gwale gønê Jesu duwa di, yêrbə tulbôgø, me cendi yêr gun mən gø đfang ilê bôđđ, me i Jesu di mən ilê gandagø.

⁹ Managø cendi ilê chêđ nəm dodê kura-lê di da, Jesu waygø woni gørsê gwale duwa cendi ba cəmnêw gun mani nê cendi ba yaragø gø dərêgø ka di gwale day daa bôđđ paa paa, bəraa kal anju gø Gun gorøndøw di ba dəmnê nəm daa nare nê mare đwaragəlê ba. ¹⁰ Cendi gam gwale gø anji waygø di dusərêgəlê, me urbə i sêđđgø dara gwale gø «swa gø daa managø nare nê mare đwaragəlê» di da, way ba i man mo?

¹¹ Đang da, cendi ur Jesu ba da: «Woni gəlê bii gø 'woo way ba Eli ba haralê ba do me Dole gø Mārī biyêw di hara sən* di da, i dara na ðag di mo?»¹² Mwom da, Jesu waygø lê ba da: «I sêđđ, Eli di haralê ba, dara đfangəra gø mani pad gø bərmê day. Yande da, i man man me gø jangø Magtubu dənê Mārī-yê way ba Gun gorøndøw di baa ha gəlê dərīn nañe, me ba gø ha gəñêw bam me mo?»¹³ Đag da, nê wayang: Eli di da, anji gəra đəm, me nare aləw mani pad nê dərêgø ur. I ta di me gwale gø gø jangəw managø Magtubu dənê Mārī-yê pii dara daraw di, yala alal nəm.»

Jesu 'yor dundi də acne bam dwe səwê

(Matiyê 17.14-20; Luk 9.37-43)

¹⁴ Managø Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa nê subu di cwaragø yala managø woni gørsê gwale duwa nê yab nê wor dodê di sêđđgəlê ib da, cendi yêr nare nê gøre nañ ilê gandagø liwgø daa, me woni gəlê bii gø 'woo gønê Moyis duwa kaw ilê gaga gwale-yê gandagø. ¹⁵ Managø nare di ba gø yêr Jesu hara yala mwom da, sêđđgø 'yolgø, cendi wa kalang saw Jesu dərêw daa dara alaw gø labiya. ¹⁶ Jesu di urgø ba da: «Anê gagø gwale gø woni gørsê gwale ni da, i gwale na mo?»¹⁷ Mwom da, gun mən nare đwaragəlê cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin mani, nê walam gorøndøn gø dundi də acne əməw waya gø gwale bam yala nəm lê. ¹⁸ Mana gø woy-yê woy-yê kaw, dundi də ta di swanaw daa, əndêw i dodê, bəw sugəđəle me yidêbê sandaw me səw kaw mar bam woy pəgīn kagaga me. Dee nê amšə woni gørsê gwale dəma dara ba 'ywarnaw dundi də acne də ta di bam kaw, cendi neyem 'ywaraw gandəđ bôđđ.»¹⁹ Mwom da, Jesu waygø ba da: «Yeni nare nê caga woni kala dusərêng dənê sən mo? Dusi dan də kala bôđđ di, nê ha 'wodə dən bam bəraa mindi na mo? Walnan dwe di hane nəm!»²⁰ Cendi walam dwe di hara nəm, me managø dundi də acne di ba də bo dərêđđ ca yêr Jesu da, tandi u dwe di gø dwana əndêw dodê, dwe di habdə dodê sənə dəđđ, me bəw kaw sugəđə me ca. ²¹ Mwom da, Jesu ur dwe di abêw ba da: «Mani nê ta di aləw i mindi na mo?» Dwe di abêw cow lê diyê ba da: «Mani di aləw i ðəg managø anji wor nəm gø dənani duwa ba. ²² Dundi də ta di ðugəđəw managø duwa-lê me nimi-yê me ilê dara 'yaw nəm ta di. Me dee mê neyamna gaba alaw maniye da, yêr nəgəni nin me waninê!»²³ Jesu wayəw ba da: «Dana me mê way ba 'dee nê neyamna» ba mo? Gun gø kalna dusəw dənê da, nê neyem alaw mani pad le.»²⁴ Mana gø ta-lê dog da, dwe di abêw so soy marjaw daa nañ way ba da: «Nê kal dusən dəmê! Me wannê, dusi ni də kala di i ðani sən.»

²⁵ Managø Jesu ilê waya gwale-yê gø dwe di abêw da, nare ilê haralê dajara nañ nañ. Managø Jesu yêrgø yande da, anji ərīn dundi də acne waydə ba da: «Dundi də idə əmêw dwe waya gø gwale bam me dwaya gø gwale bam me, i əndi me nê wayi: Dəm bam dwe di səwê, me cwaray dəwê đfang bi bôđđ đəm!»²⁶ Mwom da, dundi so soy daa nañ, nongəgø dwe di əndêw dodê gø dwana, do me tandi dəm bam dwe di səwê, kal dwe di wun gun gø mare. Nare nañ way dwe di ba mare. ²⁷ Me Jesu yə dwe di daa gø əsêw dara ba swana daa, me anji so đəbə daa.

²⁸ Mwom da, Jesu so ha kərê. Me managø woni gørsê gwale duwa ilê gandəw kərê məndagə da, cendi urøw: «I dana me nenin da, nê neyamanin 'ywarə dundi də ta di bam bôđđ mo?»²⁹ Jesu cogø lê diyê ba da: «I gø amsa gø Mārī məra me ba mê ha 'ywarə gø dundi də ya ta de di bam gun səwê.»

Jesu way bi ba gø ha 'yaw me baa ha dəmê daa munə-lê

(Matiyê 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Ərə, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa sogø daa kal mana gø ka di bam, me cendi ha jêđ gø wama gø Galile dəwê. Me Jesu da, ur dee gun mən kaw ba 'wacnana bôđđ,³¹ dara anji ilê gəlêgø i woni gørsê gwale duwa mani. Anji waygø ba da: «Əndi gø Gun gorøndøw di da, gø ha 'yan nare nê gəsgəđə əsərəgəlê. Cendi ha 'yan bam. Me managø cendi dara 'yan bam da, wala gø subu-lê† da, nê ha dəmê daa nare nê mare đwaragəlê.»³² Woni gørsê gwale duwa di 'ocn gwale gø ta di gəndəw bôđđ, me cendi lan urêw bam.

I wi me i geche mo?

(Matiyê 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa yalagø ciri də Kapernom-mê đəm. Me managø cendi i kərê da, Jesu urgø ba da: «Dee anê gagø gwale bərmê-lê da, i gwale na mo?»³⁴ Me cendi asəw gwale lê diyê bôđđ. Đag da, managø bərmê-lê di, cendi dee gaga dara 'wacna i wi me đwaragəlê da ba i geche mo. ³⁵ Ərə Jesu kal səw dam dodê 'waga woni gørsê gwale duwa nê mwaj dii sər di səwê ib me waygø ba da: «Gun gø urnê ba gəđənê geche da, kal a cwana səw gun gø i kwandaw nê pad ka di taragəlê, me aba

* 9:11 9.11 Malachi 3.23. † 9:31 9.31 wala gø subu-lêYarna gwale gø ta di gəndəw də gø biy managø Markø 8.31magtubu gəndəđ də dodê-lê.

køjêgø me ca.»³⁶ Ərø Jesu di wala dwe gø 'yông chøw dwařagøłê, ərø anji yəw səwê me waygø woni gərsê gwale duwa ba da:³⁷ «Gun gø yinê gun gø wun ya dwe gø ka di de gø dwani dara daran êndi da, anji yən i êndi. Me gun gø yinê gø dwani yande da, anji yən i êndi mərə bêđê, me yə i aba giyên di.»

Aba əłêndê bêđê da, i gun ênda

(Luk 9.49-50)

³⁸ Jā wayəw Jesu ba da: «Aba gəłênin mani, dee nê yaranin gun mən 'lywara dundi də acnə bam nare sêđêgøłê gø suməm, me nê urênin dee ba nê əmêwnin i ala bam, dara anji i ganandə mən bêđê.»³⁹ Me Jesu wayəw ba da: «əmnêw ala bam bêđê. Dara gun gø alna mani nê đana gø sumən da, anji i gun gø ha waya gwale ni gø acnə kalang bêđê.⁴⁰ Gun gø əłnêndê bêđê da, anji i gun ênda.⁴¹ I sêđə. Dwayna, nê wayang i gwale səw đang bi: Gun gø 'yanang nimi nê chaa dara anê ba i nare nêñê Kris duwa da, inam i mani-yê đani yande hiņe mərə kaw, anji ha 'lywa gwayni duwa le.»

Gøñê gø bərmê gaba ala acnə bam

(Matiyê 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² «Gun gø lamna i dwe mən gaba kala dusəw dənê kwandaw dwařagøłê alnaw acnə-lê da, gun gø ta di, gø manaw kuřa dê jore dē nuu nan künêwê me gø unêw alnaw managə nimi nê kuray gø geche-yê kaw, wome bêđê səñ.⁴³ Inê i əsəm gø mən me lamnam alnaw acnə-lê anju da, saw aləw bam! Hara gø mana gø bəłê gaba dama gø dərêw bəřin-yê gø əsəm mən da, ladə nan đoy kala gø əsam lê ca me mê ha nəm duwa dē 'lywa dərə budê bam bêđê bəřin-yê di. [⁴⁴ Mana gø ta-lê da, đañ dē idə mara bêđê bəřin dē idə wama nare kumbə day ilê, me duwa dē 'lywa dərə budê bam bêđê bəřin ilê me ca.] ⁴⁵ Inê i dөгəlam dē mən me lamnam alnaw acnə-lê tandi da, sawdə asəđə bam! Hara gø mana gø bəłê gaba dama gø dərêw bəřin yêđ gø dөгəlam mən da, ladə nan đoy kala gø gədam lê ca me gø ha asam nəm duwa dē 'lywa dərə budê bam bêđê bəřin-yê di. [⁴⁶ Mana gø ta-lê da, đañ dē idə mara bêđê bəřin dē idə wama nare kumbə day ilê, me duwa dē 'lywa dərə budê bam bêđê bəřin ilê me ca.] ⁴⁷ Inê i dudəm mən me lamnam alnaw acnə-lê tandi da, bidə aldə bam! Hara gø ciri dənê Măřiyêđ gø dudəm mən da, ladə nan đoy kala gø dərêw lê ca me gø ha asam nəm duwa dē 'lywa dərə budê bam bêđê bəřin yêđ di. ⁴⁸ Mana gø ta-lê da, đañ dē idə mara bêđê bəřin dē idə wama nare kumbə day ilê, me duwa dē 'lywa dərə budê bam bêđê bəřin ilê me ca.

⁴⁹ «Duwa ul biri marəw duwa bam gəđəw gø lade. Wala kaw, gø bow wama-lê dara ba 'lywalna nəm. Yande da, Măři asəw gun gø woy woy kaw wamani dara ba đangəřənaw gəđəñəw gun gø lade me ca. ⁵⁰ Wala da, i mani nê lade nanə. Me managə wala di hərənga duwa meyendarna bam da, mê ha ala i man dara cwaw gø hərənga duwa gø ta di bi mo? Kal anê wun i ya wala gø 'yole de managə nare dwařagøłê, me yinê sêđəng gø dwani me ca.»

10

Gøłê gəñê Jesu dara abe day gø deme agəda day gø bam

(Matiyê 19.1-12)

¹ Mwom da, Jesu day gø nê woni gərsê gwale duwa di swa daa managə Kapernom dara hara managə wama gø Jude-yê me kuray gø Jurde dugədəw dē alê ta-lê me ca. Mwom da, nare nan gəra dayar gandəw đang bi me, anji gəlgə gwale gəñê Măři duwa, ya ba al nəm pii pii de. ² Mana gø ta-lê da, nare nê gø 'ogəgə Parise hara Jesu səwê ib me urəw nəm gø gwale gaba gərsəw ba da: «Bərmê ênda gəñê Măři-yê da, abe neyem agəda gø diyamo bam mo?» ³ Ərø Jesu di kal səw urğə ba da: «Managə bii gø 'woo-lê da, Moyis wayang ba man mo?» ⁴ Cendi cow lê diyê ba da: «Anji kalnin bərmê ba abe gø urnê 'lywara gø diyamo bam bəřin da, kal anju ba jangənadə magtubu dē idə 'lywaradə 'lywanadə əsəđəłê me, anju ba agədəna gandədə səñ.» ⁵ Ərø Jesu waygə ba da: «I dara dəđəng wayni dərə me Moyis kalang anê al nəm yande ta di. ⁶ Me managə Măři dii gø mani pad gəndêgə da, anji asə i abe me deme me.† ⁷ I dara yande me abe ha swa kala abəw day gø iw bam, ha đamara nəm gø diyamo me, ⁸ cendi gəđə ya gun mən tenene de.‡ Yande da, cendi i nare sər bêđê me cor i gun mən tenene đəm. ⁹ Yande da, kal gun agədəna mani nê Măři daygə daa mən di bam bêđê.»

¹⁰ Targin da, managə Jesu igə kərê gø nê woni gərsê gwale duwa da, cendi urəw đang bi dara gwale gaba agəda gø deme bam di. ¹¹ Jesu waygə ba da: «Gun gø ana gø diyamo bam me unê dē đang da, anji al i acnə gø diyamo dē pii di. I ya anji ba i i gø jaw diyamo de. ¹² Deme kaw, dē swana gəñê tərêda bam me unê abe gø đang da, tandi al i acnə gø tərêdê gø pii di. I ya tandi ba i i gø kondədə tərêdê de me ca.»

Jesu biygə dine busə dəđêgøłê

(Matiyê 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Đang da, narje hara gø dine nê 'yông 'lyaw Jesu dara anju ba řəłbənê dəđêgə me ba biyñêgə gø busə. Me woni gərsê gwale gəñê Jesu duwa di sogədəgə nare di lê. ¹⁴ Managə Jesu baa yêr yande da, dusəw naw me waygə ba da: «Kalna dine di gø hane 'lywanan, əmnêgə bam bêđê. Dara i nare nê wun ya cendi de me Măři lam dwăři duwa dəđêgøłê. ¹⁵ I sêđə. Dwayna, nê wayang i gwale səw đang bi: Gun gø

* 10:4 10.4 Deteronom 24.1. † 10:6 10.6 Diyê gø mani gəndêgə (Genèse) 1.27. ‡ 10:8 10.8 Diyê gø mani gəndêgə (Genèse) 2.24.

kalna Mārī lamna dwārī duwa dæwê ya dwe gø 'yông de bôdê da, anji ha ganda hara lew dæ dwārī dænê Mārī-yê di bôdê.»¹⁶ Mwom da, Jesu laygø dine nê 'yông di yibøgø daa jorgewê me bogø æsaw dædægælê me bigø gø busø.

Jesu day gø aba 'ywa mani
(Matiyê 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Managø Jesu øndør bœrmê-lê dara hara mwom da, abe mæn wada gø gidi gøra piy gubêrêw dodê dœrêwê me urøw ba da: «Aba gælênin mani gø lade, nê ha ala i man man me nê ha 'ywa nœm gø bœlê gaba dama gø dœrêw bœrīn di mo?»¹⁸ Jesu wayøw da: «Dana me mê 'ogøn ba nê i gun gø lade mo? Gun gø lade da, i Mārī mæn tenene. ¹⁹ Mê 'ocn mani nê bii gø 'woo gønê Mārī duwa waygø di com: Ba mê ha 'yaa gun gø urê dœma bôdê, ba mê ha 'ya gø jam gun diyamo bôdê. Ba mê ha miyê gun mani duwa bôdê. Ba mê ha sawaw gun gwale gø acne dœwê bôdê. Ba mê ha alaw gun mani nê acne bôdê. Ba mê ha alagø nê abam day gø im horêmbê me ca.»²⁰ Abe di wayøw da: «Aba gælênin mani, mani nê ta di da, nê algø managø dœnani ni-yê ba.»²¹ Jesu yêrøw bœraa, me dusøw urøw nane, me wayøw ba da: «Mani nê mæn da, mê wor alagø sœn. Ha ulay dœma-lê me kœl mani dœma nê 'ywa nê kœrê dœma-lê bam pad me øsø gursø day 'yagø nare nê bugø. Yande me, mê ha 'ywa mani nê 'ywa daa Mārī sœwê. Ørø hare pam tarœn.»²² Ørø Jesu gwale duwa gø ta di 'yoløw bôdê bœrīn me sœw mar bam ledede me øndør ya, dara anji, mani duwa nê 'ywa di 'yarbar nane.

²³ Jesu yêrbœ woni gœrsê gwale duwa nê tulbœwê di me waygø ba da: «Woni 'ywa mani da, ganda day gø managø lew dæ Mārī lam dwārī-yê da, wom nane.»²⁴ Woni gœrsê gwale duwa di, dusœrêgø nagø dara gwale gø anji waygø gandøw di. Me Jesu waygø ðang bi: «Dœndan, ganda gø managø lew dæ Mārī lam dwārī-yê da, wom nane. ²⁵ Jambal dœmnê libara gubê duwa-lê kaw, wom bôdê sœn. Me gun gaba 'ywa mani da, ganda duwa gø managø lew dæ Mārī lam dwārī-yê da, wom nan ðoy bam.»²⁶ Gwale gø ta di 'yagø woni gœrsê gwale gønê Jesu di œrmê nane bi me, wajø gwale bulê day-ê ba da: «Me inoy i yande da, i wi me ha neyama 'ywa bœlê di mo?»²⁷ Jesu yêrbœgø me waygø da: «Nare da, wom ðoy dædægø le, me Mārī da, wom gandøw bôdê. Mani mæn nê ðoy Mārī dœw da, ilê bôdê.»

²⁸ Mwom da, Piyer wayøw da: «Me nenin da, nê kalanin mani pad bam taraninê, me nê ilênin pama tarœmê da, nin da, ha 'ya i man mo?»²⁹ Jesu wayøw ba da: «I sœdê. Dwayna, nê wayang i gwale sœw ðang bi: Gun gø kalna ciri duwa me, chamraw nê abje me nê namde me, iw me abêw me dœndaw labaa dage duwa bam daran øndi me dara Nô dæ lade di me da,³⁰ gø ha bwaw gun gø ta di mani nê pad ta di lê diyê dii aru caga dama duwa gø sœna dœdê ka: nê ciri, nê chamraw nê abje me nê namde me, nê igrêw me, nê dine, nê dage me ca. Gun gø ta di, ha gœlê i dœrīn me ca. Me ðan sanga da*, anji ha 'ywa i bœlê gaba dama gø dœrêw bœrīn. ³¹ Nare nan nê caga i nê pii cendi da, ha cwara 'ya i nê targīn dwarzægælê, me nare nan nê caga i targīn da, ha cwara 'ya i nê pii dwarzægælê me ca.»

Jesu way gwale gaba dii subu-lê ba gø ha 'yaw me baa ha dœmê daa nare nê mare dwarzægælê
(Matiyê 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Cendi ilê bœrmê-lê dara hara Jursalem. I Jesu me ha dœrêgælê. Woni gœrsê gwale duwa di ørœmdø gwale nan me, woni pama taragø da, laña algø le. Ðang da, Jesu wol woni gœrsê gwale duwa nê mwaj dii sœr di mœndagø me ilê wayagø gwale-yê dara mani nê mœra ba ha 'yaw di. ³³ Waygø da: «Dwayna, dê ilê nagang harang i Jursalem. Managø ciri dæ ta-lê di me øndi gø Gun gorœndøw di, gø ha 'yan gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gœlê bii gø 'woo gønê Moyis duwa me øsœragælê. Cendi ha bwaw gwale dœnê kal ba gø 'yœn nœm, me gœra ha 'yagø nare nê i juwib bôdê øsœragælê. ³⁴ Cendi ha alan mœng, ha bœsœbœn lade sœnê, ha gwaban gø bœraw me ha 'yane. Me wala gø subu-lê† da, nê ha dœmê daa munê-lê.»

Jak day gø Jā ur Jesu mani
(Matiyê 20.20-28)

³⁵ Targīn ðang da, nê Jak day gø Jā nê i Jebede dœndaw hara Jesu tuløwê ib me wayøw ba da: «Aba gælênin mani, mani nê nê ilênin urœmê ta di da, nê urnin ba mê alnanin gandagø le.»³⁶ Anji urgø ba da: «Anê ur ba nê alnang i na mo?»³⁷ Mwom da, cendi wayøw ba da: «Dawa dæ mê dara dama mana dœma gø 'yogœde-yê da, kalnin nê damnin gun mæn øsœm gø abe-yê, me gun mæn øsœm gø jele-yê me ca.»³⁸ Me Jesu waygø da: «Mani nê anê amsœgø ta di da, anê 'ocnœgø bôdê. Gaa anê ha neyama chaa wamani gø nê ha chaw di mœnang mo? Labaa gaa anê ha neyama urê gœlê gø dœrīn gø nê ha gœlêw di mœnang mo?»³⁹ Cendi cow lê ba da: «Nê hanin neyama le.» Mwom da, Jesu di waygø ba da: «êw, anê ha chaa wamani gø nê ha chaw di le, me anê ha gœlê dœrīn gø nê ha gœlêw di le 'yang. ⁴⁰ Me dara mana dan gaba dama, gun mæn øsœn gø abe-yê me gø mæn øsœn gø jele-yê me da, nê neyem œrmœng gandøw øndi bôdê. Mana gø ta di igø i nare nê Mārī ðangœrœgø gandøw di day.»

§ 10:19 10.19 Kœrara gø daa (Exode) 20.12-16. * 10:30 10.30 ðan sanga Ur ba gø way wala gø Mārī ha cwa daa me sœna me dœrway. † 10:34 10.34 wala gø subu-lê: Yarna gwale gø ta di gœndøw dæ gø biy managø Markø 8.31 magtubu gœndœdø dæ dodê-lê. ‡ 10:38 10.38 Managø magtubu dœnê Mārī duwa dæ gø jangœdø pii gø bii gø gœrek da, gø jangœ mana gø ka-lê ba da: «Gaa anê ha neyama chaa mani nê kob dwarzægælê nê nê ha chagø øndi di mœnang mo? Labaa gaa anê ha neyama ala batem dœ nê ha aladê øndi di mœnang mo?» Mani nê kob dwarzægælê me batem me da, Jesu way ørœm i gø wamani gø ha 'yww di.

⁴¹ Managø woni gørsø gwale duwa nê wor mwaj di ba gø doy gwale gø ta di da, dusørågø nagø nê Jak day gø Jā di dødðgø. ⁴² Mwom da, Jesu 'ogøgø sèwå pad day-å me waygø ba da: «Anå 'ocn com dara nare nê gø ørmægø ba gø i dolgø nønå nare nê gøndågø jiga jiga pad day-å da, cendi bøl kwandagø ya ba gø i woni ciri day de. Me nare nê ladøbe kaw gølgø kwandagø nê nare dørågø me ca. ⁴³ Me managø bulð dan-å ka da, ha alala i yande bððå. Gun gø urnå ba ina geche dan da, kal a ina aba køjågø kwandaw. ⁴⁴ Me gun gø urnå ba ina gø pii bulð dan-å anju da, kal a cwarna kwya gøñå kwandaw day pad. ⁴⁵ Yarna, øndi gø Gun gorøndøw di kaw, nê hara i dara køjå gø nare bððå, me nê hara i dara gødå aba køjå gøñå nare day me 'woo søn 'yadå made dara kødå gø nare nan daa me ca.»

Jesu tinøw Bartime gø boy døråw bam

(*Matiyð 20.29-34; Luk 18.35-43*)

⁴⁶ Jesu day gø nê woni gørsø gwale duwa gøragø managø ciri dø Jeriko-lå, me managø cendi gandø bam ciri dø ta di-lå dara hara pii da, nare nan ha gandagø dara bwagø. Abe gø boy møn gø gø 'ogøw Bartime, gø i Time gorøndøw, dam lå børmå dugødøwð amsalå. ⁴⁷ Managø anji doy dara ba i Jesu gøñi Najared me ba yala anju da, anji so soy marjaw daa nan ba da: «Jesu gøñå dole gø Dabid mwaw, yår nagoni ni ðe!» ⁴⁸ Mwom da, nare nan sogødøw dara anji ba ðechøna bøw daa. Me anji sojå marjaw daa nan doy gø pii bam bi: «Dole gø Dabid mwaw, yår nagoni ni ðe!» ⁴⁹ Mwom da, Jesu di ðøbø dodð me waygø nare ba da: «'Wagønan abe gø ta di!» Nare di 'waga abe gø boy di me wayøw ba da: «Yø søm woy! So daa, anji 'ogøme.» ⁵⁰ Managø anji ba doy yande da, kal barge duwa gø geche dodð me so daa pølam ha øjå gø Jesu. ⁵¹ Me Jesu di wayøw da: «Mø ur ba nê alnam i na mo?» Abe gø boy di cow lå diyå ba da: «Aba gølåñin mani, tinøn dørøn bam. Kal nê yår mana ya ni gø pii de.» ⁵² Jesu wayøw da: «Må kala dusøm dønå da, më 'yo bølå, me hale maa ðøm.» Mana gø ta-lå dog da, abe gø boy di yår mana ya duwa gø pii de me kal søw ha gø Jesu.

11

Jesu yala managø Jursalem

(*Matiyð 21.1-11; Luk 19.28-40; Jå 12.12-19*)

¹ Ørø, Jesu day gø nê woni gørsø gwale duwa chidø yala ib gø ciri dø dine dø Bedpage me Betani me dø i ib gø ciri dø geche dø Jursalem di. Cendi hargø øjå kura dø Olibe-yå. Mwom da, Jesu giy woni gørsø gwale duwa sør pii døråwð, ² me waygø da: «Hana managø ciri dø 'ya dørøngø ta di! Anå dara ganda lå da, anå ha 'ywa kura gø dwe gø maw gø sade ðøbø lå, dii møn kaw gun wor ajilaw søn. Awrønaw daa, hane nøm 'lyanan. ³ Me gun urnøng, anå ba anå al yande dana mo da, waynaw da: «I Aba ciri nin me ur anju. Anji ha cwang gandøwe kalang me ca.»

⁴ Woni gørsø gwale duwa nê sør di hargø me gøra ha 'ywa kura gø dwe di gø maw ðøbø lå iche ciri bødð børmå-lå, me cendi awrøw daa. ⁵ Narje yab nê ilå ta di urgø da: «Anå al i na yande mo? Dara na me anå awr kura di mo?» ⁶ Ørø cendi cogø gwale gø Jesu wayagø gandøw di mwom da, gø kalgø ha.

⁷ Woni gørsø gwale gøñå Jesu di hara gø kura gø dwe di 'yaw. Cendi darbøw barge day tarøwð me Jesu ajil dam lå diyð. ⁸ Nare nan da darbø barge day dodð børmå dalawð, me nê møn da, basø day baje baje nê børa nê cendi sabagø bam ta di me. ⁹ Nare woni hara pii Jesu døråwð me woni pama tarøw me da sojå day ruu ba da:

«Sumi gø 'waga i Mārī duwal

Kal Aba ciri gø Mārī biynðw anju gø hara gø sumøw di

busø dæwð, biynðw busø dæwð!*

¹⁰ Kal Mārī biynð busø dwārī dø hara di dødð,

i dwārī dønå mwagrandø gø Dabid duwa.

Sumi gø 'waga i Mārī gø dam daa duwa.»

¹¹ Ørø Jesu yala managø Jursalem me gandø ha kulø gaba bwasa Mārī-yå. Anji yårbø tulbøw tulbøw bam pad mwom da, anji ha dara hara Betani gø woni gørsø gwale duwa nê mwaj dii sør di dara dawa 'yåñe ðøm.

Jesu sørgø dwaga

(*Matiyð 21.18-19*)

¹² Sanga dæra da, cendi so kal Betani bam da, Jesu cherni aløw, ¹³ me anji yår dwaga alø høn bajadø kubø ladø me da, ya yara gaa yaa dæra ba ilø mo. Managø ba gøra dwaga di gøndødøð ib da, yår i bajadø mæra dara i wala gøñå dwaga dæra gaba ya ba bððå søn. ¹⁴ Mwom da, Jesu sørgø dwaga di ba da: «Caga ka da, dø ha neyama yaa bððå børiñ ðøm. Guni møn kaw ha 'ywa yaa diya wama bððå ðøm!» Me woni gørsø gwale duwa di doy gwale gø ta di.

Jesu 'yor woni ala kenge managø kulø gaba bwasa Mārī-yå di bam

(*Matiyð 21.12-17; Luk 19.45-48; Jå 2.13-22*)

¹⁵ Ørø, Jesu day gø nê woni gørsø gwale duwa cwara yala Jursalem bi ðøm. Jesu gandø ha kørø ciri dwarø dø kulø gaba bwasa Mārī ilø di. Mana gø ta-lå di, anji yår nare woni kælø mani bam me woni kælø me ilø, me anji so ilø 'lywaragø. Anji togødøgø woni kølanga gursø tabøl day bam me lesøragø woni kælø kogøð bam gagege day bam me ca. ¹⁶ Me anji kal gun møn kaw u mani di cilangø nøm bødð. ¹⁷ Ørø

* 11:9 11.9 Dirī (Psaume) 118.25-26

anji ilê gəlêgə nare mani-yê me waygə ba da: «Bag da, Mārī way gwale gə ta di managə Magtubu duwa lê ga bəđê mo? Anji way da: «Gə ha 'waga kulê ni di ba i kulê gaba amsa Mārī gənê nare nê gəndêgə jiga jiga pad day.»[†] Me 'yeni dan da, anê cow dan mana gaba budê gənê miidi day.[‡]»

¹⁸ Gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moysis duwa me doy gwale gə ta di me kanjê bərmê ba gə ha ala i man dara 'yaa gə Jesu mo? Cendi lanjêwe dara gəlê duwa gə mani di əndêr nare di dusêrêgəlê nañe.

¹⁹ Gə turgə dawa d'wanda dëra-lê da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa dəmgə bam ciri də Jursalem-mê di.

Dwaga də woye

(*Matiyê 21.20-22*)

²⁰ Sanga gə jomni dëra da, cendi ha pəđê bərmê-lê me yêr dwaga də ta di dama lê, me tandi woy bam bəriñ ya sabradê-lê ced. ²¹ Piyer dusəw guw dara mani nê pii alal di, me wayəw Jesu da: «Aba gəlênin me mani, yêr dwaga də tanga mê sərgəđê di cor woy bam bəriñ.» ²² Mwom da, Jesu way gə woni gərsê gwale duwa ba da: «Kalna dusêrêng Mārī dəwê! ²³ I səđê. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Managə gun waynadê kuřa də ta di ba biyarna mana gə ka-lê cəmnê daa hana əndarna kuray gə geche dalawê, me anji gagəna gwale dusəwê bəđê, me kalna dusəw Mārī dəwê gwale gə ta di, ba ha alale da, Mārī ha alawe. ²⁴ I dara ta di me nê wayang nəm: Mani nê woy woy nê anê amsəna Mārī dara ba alnange da, kalna dusêrêng dəwê dara ba 'yang mani nê ta di le d'əm, me Mārī ha 'yang gandagê le. ²⁵ Me managə anê d'əbənê daa dara amsa Mārī me anê ina gə gwale lê gə gun da, kalna dusêrêng həlalna dəwê. Do me Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala acña dan dəwê me ca. [²⁶ Me anê kalna dusêrêng həlalna kwandang acña day dəwê bəđê da, Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala acña dan dəwê bəđê me ca.]»

I wi me 'yaw Jesu bərmê me al gə mani mo?

(*Matiyê 21.23-27; Luk 20.1-8*)

²⁷ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwaragə hara Jursalem bi. Managə Jesu kəđəbêr kəřê managə ciri d'warê də kulê gaba bwasa Mārī di ilê di da, gechide nê nê woni bwasa Mārī day me, woni gəlê bii gə 'woo gənê Moysis duwa me, gechide nê nê nare nê Juwib day nê d'ang me, chidəbê hara Jesu səwê ib ib. ²⁸ Ərə cendi urbəw ba da: «I gə dwana gə woy me mê al gə mani nê ta di mo? I wi me 'yam bərmê ba mê alna mani nê ta di mo?» ²⁹ Jesu cogə lê diyê ba da: «Nê ha urêng gwale gə urê mən tenene ka. Cwanan lê diyê do me əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di sən. ³⁰ I wi me giyê Jā algə nare batem di mo? I Mārī, labaa i nare nê gəsgəđê mo? Cwanan lê diyê.» ³¹ Mwom da, cendi ilê wajəba gwale bulê day-ê ba da: «Dê cwanaw ənda lê diyê ba i Mārī da, anji ha wayandə ba dê yəng gwale gə Jā wayəw di bəđê, dana mo? ³² Me dê cwanaw ənda ba i nare nê gəsgəđê mwom da, i na gaa ha alandə mo?» Cendi lanjê i nare nê gəre di dara nare nê pad di ərəm dara Jā Batis di ba i aba cəmə Mārī bəw 'yang. ³³ Mwom da, cendi cor wayəw Jesu di da: «Nê 'ocñin bəđê.» Me anji waygə da: «Yande da, əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di bəđê me ca.»

12

Gwale gə diri gənê woni gama yabəra nê dusêrêgə acñ day

(*Matiyê 21.33-46; Luk 20.9-19*)

¹ Ərə Jesu so ilê wayagə gechide nê nê nare nê Juwib di gwale gə diri ba da: «Abe mən yigə yabəra, me jê daga di daa, me d'angəřə mana gaba chidə gə nimi duwa, mwom da, aw mana hoo daa dara d'əbə gamaw nəm. D'ang da, anji kalgə daga di woni ala giyê əsəragəlê, me ya məjəni-yê. ² Me wala gaba cəw di neyemme d'əm da, aba ciri di giy gə kwaya duwa mən ba hana 'ywana woni gama yabəra di, cendi ba junê yabəra day me 'yanaw duwa me ca. ³ Ərə cendi yə kwaya di, gobəw me 'yorəw cow bi əsəw pəgiñ. ⁴ Mwom da, aba ciri di giy gə kwaya gə d'ang, anji gə ta di cendi gobə dəw me cadəbəw me ca. ⁵ Aba ciri giy gə gun gə d'ang kaw, cendi 'yêw bam, ərə anji kəjə koy nañ d'ang bi kaw, cendi gobə nê yab me 'yê nê yab bam me ca. ⁶ Kwaya di, mən kaw worəw lê bəđê d'əm. Ka da, wor i gorəndəw mən tenene d'əm, me dusəw urəw nañe. Me anji giy gə gandəw targiñ, me way dusəwê ba ka da, cendi ba ha lanjale d'əm. ⁷ Ərə, woni gama yabəra di wajə gwale bulê day-ê ba da: «Yarnandə aba 'woo dəba sanga di! Hane 'yanandə gandəw bam, me dəba di warnandə ənda.» ⁸ Mwom da, cendi yə gorəndəw di 'yêw bam me asə kumbə duwa managə daga gənê yabəra duwa di tarəwê bam iche.»

⁹ Mana gə ta-lê da, Jesu ur nare woni dwaya gwale duwa ba da: «Yande da, aba ciri gənê yabəra di ha ala i man mo? Anji hara gə səw duwa me ha 'yaa woni gama yabəra nê ta di bam, me ha 'woo daga di 'yagə nê d'ang əsəragəlê. ¹⁰ Anê asə gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di bəđê mo? Gə jangə ba da:

Kuřa də woni awa kuləli gəndə bam di

yala gəđê kuřa səđê də idə yêđ kulê di daa tandi.

¹¹ *I Aba ciri gə Mārī me al mani nê ta di,*

i mani nê ladə nañ nê d'oy dəđəng bam me Mārī algə,

me dê yarang gandagø gø dørêndø ta di.* »

¹² Gechide nêndê nare nê Juwib day di 'ocn com dara Jesu ba way gwale gø diri gø ta di i dødêgêlê cendi. Ta di me cendi kanjê bœrmê dara yêê gø Jesu. Me cendi langø i nare nê gœre di, me borgø yaa me kaløw cfi.

*Gwale gaba 'ywgawg dole lombo
(Matyê 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Targin d'ang da, gechide nêndê nare nê Juwib day ur ba gø gœrsê Jesu ba gø doyg gwale bœwê me ba gø yœw nœm. Ta di me cendi giyœw nare nê yab nê gø 'ogøgø Parise me nare nê yab nêndê dole gø ErodAntipas duwa me. ¹⁴ Mwom da, cendi gœra urœw ba da: «Aba gœlênin mani, nê 'ocn nine dara mê i aba waya gwale sœw dœban lanaw gø gun, dara dolœm gø nare nê ladœbe bœdê me ca. Me mê gœlgø nare gwale sœw gø Mârî ur nare baalna di gø bœrmê duwa. Waynin daa sœn! Bag da, 'ywgawg gø dole gø geche gø Rom lombo da, ladœle mo?† Dê 'yogœw œnda, labaa dê 'yogœw œnda bœdê mo?»

¹⁵ Me Jesu 'ocn com dara cendi i nare woni waya gwale gø bœdêgø mœra me dusœrêgø i jiga, mwom da, anji waygø ba da: «I dara na me anê urœn gwale gaba gœrsœn nœm yande mo? Unœn gursœ dœ chile dœ deniye‡ mœn, hane nœm 'yanan, nê ur ba nê yêrdœ le.» ¹⁶ Cendi 'wow chile di gœra nœm 'yaw mwom da, anji urgø ba da: «Managø chile dœ ka di sœdê da, i wi dœw me sumœw me ilê mo?» Cendi wayœw ba i dole gø geche gø Rom. ¹⁷ Mwom da, Jesu waygø da: «Mani nêndê dole duwa da, 'yanaw dole di, me mani nêndê Mârî duwa kaw, 'yanaw Mârî di le me ca.» œrê Jesu gwale duwa di 'yagø œrmê nanœ.

*Gwale gœnê nare nê mare dœmê day gø daa managø munœ-lê
(Matyê 22.23-33; Luk 20.27-40)*

¹⁸ Targin d'ang da, nare mœn nê gø 'ogøgø Saduse hara 'yo Jesu. Cendi œrm day ba nare nê mare da, Mârî ba ha dœmêgø daa munœ-lê bœdê bœrin. Me cendi ur Jesu ba da: ¹⁹ «Aba gœlênin mani, Moyis jangœndœ managø bii œnda gø 'woo-lê ba abe gø unê deme me yana gandœdœ dwe bœdê me marna bam da, chendœw ba unê diyamo di, me ba yanaw gø chendœw gø aba mara di dine.§ ²⁰ Caga da, doyg: Wala mœn, chebni dœ nare wurgœsubu ilê. Chandragø gø geche u deme me mar bam dœban yaa gø dine. ²¹ Gø aba dii sœr-ê u aba mara di diyamo, me anji kaw mar bam dœban yaa gandœdœ dine me ca. Mani nê ta di alal yande bi gø aba di subu-lê di me ²² nê wor di me ca. Chamre nê wurgœsubu di mar bam pad day-ê pad dœban yaa gø dine. Taragœlê da, deme di, wala dœra neyem, me tandi kaw mar bam me ca. ²³ Yande da, wala gø Mârî dœmêgø nare nê mare daa munœ-lê da, tandi ha 'ya i gø woy diyamo mo? Dara cendi pad day-ê tanga i tœrgadœ.»

²⁴ Me Jesu cogø lê diyê ba da: «'Yeni da, dœdœng nol i bam. I dara anê 'ocn Magtubu dœnê Mârî di bœdê me dwana duwa di bœdê me ca. ²⁵ Yarna, d'œn, wala gaba dœmê daa munœ-lê da, abje day gø nê namde ha laya sœdêgø bœdê me cendi ha dama i ya paja nêndê Mârî duwa nê daa de, alê daa managø Mârî tulœwê. ²⁶ Gwale gœnê nare nê mare dœmê day gø daa munœ-lê da, anê asa gwale managø magtubu dœnê Moyis duwa-lê di bœdê mo? œrmœnê gwale gœnê habda gø d'wag d'wag gø duwa 'yo dœwê di. Mana gø ta-lê di me Mârî wayœw Moyis ba da: «Nê i Mârî gœnê Abrahamduwa me gœnê Isakduwa me gœnê Jakobduwa me ca.»*

²⁷ Mârî di, i Mârî gœnê nare nê mare day bœdê†, me i gœnê nare nê dam bœra day. I sœdœ, dœdœng nol i bam bœrin.»

*Bii gø 'woo-lê da, gø woy me d'oy kwandaw bam pad di mo?
(Matyê 22.34-40; Luk 10.25-28)*

²⁸ Aba gœlê bii gø 'woo gœnê Moyis duwa mœn doyg gwale gø cendi gagœw di, me anji yêr dara Jesu cogø lê diyê ladœ me ca. Mwom da, anji chidê Jesu sœwê me urœw ba da: «Managø bii œnda gø 'woo-lê da, gø woy me d'oy kwandaw bam pad di mo?» ²⁹ œrê Jesu cow lê diyê ba da: «Bii gø 'woo gø d'oy kwandaw bam pad di me i ta: «Dwayna, 'yeni nare nê Israyel, Aba ciri gø Mârî di, i Mârî œnda. Aba ciri gø Mârî di i anju mœn tenene. ³⁰ Mwom da, mê ha urê Aba ciri gø Mârî dœma gø dusœm mœn, gø dundœm pad, gø œrmê dœma pad me gø dwana dœma pad me ca.»‡ ³¹ Me targin d'ang da: «Mê ha urê jam gun ya sœm dœma gang de.»§ Bii gø 'woo kwandaw d'waragœlê gaba d'waya gø sœr ta di bam da, ilê bœdê.»

³² Mwom da, aba gœlê bii gø 'woo wayœw Jesu ba da: «Ladœ nanœ, aba gœlênin mani, mê way i sœdœ. Aba ciri gø Mârî da, i anju mœn tenene, gø d'ang ilê bœdê. ³³ Yande da, urœw gø dusœm dœ mœn, gø œrmê

* 12:11 12.11 Diri (Psaume) 118.22-23 † 12:14 12.14 'Bag da, 'ywgawg gø dole gø geche gø Rom lombo da, ladœle mo? Gwale gø urê gø ka di i ya ba gø tow i Jesu boy de. Anji waynagø ba 'ywgawgø gø nare nê Rom lombo ba ladœle da, nare nê Juwib nanœ ha œlœwe dara cendi ur ba gø dam i gø dœdêgø day. Anji waynagø 'ywgaw di ba ladœ bœdê da, nare nêndê Erod duwa di ha wayagø nare nê Rom daa, me cendi ha yêwe ya aba lama mana de. ‡ 12:15 12.15 deniye Gursœ dœ chile dœ gø 'ogœdœ «deniye» da, dœ mœn da, i gursœ dœ idê 'ywgaw gun mœn giyê duwa gø ala wala mœn dalawê. I gø gursœ dœ deniye dœ ta di me nare nê Juwib 'yogœw gø dole gø Rom lombo di. § 12:19 12.19 Deteronom 25.5-6 * 12:26 12.26 Kœrara gø daa (Exode) 3.2,6 † 12:27 12.26,27 «Nê i Mârî gœnê Abraham duwa me gœnê Isak duwa me gœnê Jakob duwa me ca.» Abraham me Isak me Jakob me mar bam bœgœden do me Mârî wayœw Moyis gwale gø ta di sœn. Managø Jesu way ba Mârî ba i gœnê nare nê mare day bœdê da, ta di way i dara ba Abraham me Isak me Jakob me margø bam mœndagø me da, cendi dam lê bœra. ‡ 12:30 12.30 Deteronom 6.4-5 § 12:31 12.31 Lebitik 19.18

døma pad, gø dwana døma pad me, urê gø jam gun ya søm døma de me ca da, ladø foy ulê gø mwagna bwasa gø Mārī bam me foy alaw gø Mārī sarga dø fang pad me di bam.»³⁴ Jesu 'ocñ dara anji cow i gwale gø lade lê diyê mwom da, cor wayøw ba da: «Wor ib mæra mê ha kala Mārī lama dwārī duwa dømê.»

Targin fang da, cendi lanø, gun mæn kaw neyem urêw gwale gø urê fang bôdê døm.

Gwale gønê Dole gø Mārī biyêw gø Kris day gø Dabid

(Matyê 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Me managø Jesu ilê gø lê mani managø kørê ciri dwarø dø kulø gaba bwasa Mārī ilê lê da, anji ur nare di ba da: «I man me woni gø lê bii gø 'woo gønê Moyis duwa way ba Dole gø Mārī biyêw gø Kris di, ba i dole gø Dabid mwaw mo? ³⁶ Dabid gø søw duwa gang kaw, Dundi dønê Mārī duwa nogø gøndøw daa me anji way daa pøden-yê ba da:

«Aba ciri gø Mārī wayøw aba ciri ni:

Hare, mê dam øsøn gø abe-yê

børaa nê ha bwam woni marande døma dodê

gødamê baa do.»*

³⁷ Dabid gø bøw duwa gang kaw way ba Dole gø Mārī biyêw gø Kris di ba i aba ciri duwa. Gwale gø ta di gø løndø dara Dole gø Mārī biyêw di ba i Dabid mwaw mæra bôdê. Yande bôdê fa?»

Woni gø lê bii gø 'woo mani day nê ala

(Matyê 23.1-36; Luk 20.45-47)

Nare nê gøre nañ ilê dwaya Jesu gwale duwa gø sii 'ywala. ³⁸ Managø gø lê duwa gø mani-yê da, anji way da: «Asøna angal danne! Alna mani ya woni gø lê bii gø 'woo gønê Moyis duwa ba gø al nøm de bôdê. Cendi ur hurba gø barge gø gechide gaba sumi kødøbêr nøm me ur ba gø alnagø labiya managø gegør-ê me. ³⁹ Cendi ur dama mana gaba sumi-yê managø kulø gaba amsa Mārī-yê, me wama gø mani-yê kaw, cendi ur i mana gaba sumi me ca. ⁴⁰ Cendi chêbø namde nê wambø mani day bam, me fang da, cendi døbønê dara amsa Mārī da, amsø børaa børaa børaa *dara gø lê gø sødêgø* ba gø i nê ladøbe cendi. Me sanga da, sariya day ha wama nañe.»

Mani nê dwani nê deme dø wambø dæra

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Managø kørê ciri dwarø dø kulø gaba bwasa Mārī ilê da, mana mæn gø nare hara gø gursø day al gø dwani gø Mārī ilê. Me Jesu dam co dørøw me ilê yara gø mani nê cendi ilê alagø lê di. Nare nañ woni 'ywa mani da, 'ya gursø day 'yarbar. ⁴² Ærø deme dø wambø dø i bugør hara dæra 'ya chile sør dø neyem ala gø mani bôdê. ⁴³ Mwom da, Jesu 'ogø woni gørsê gwale duwa me waygø ba da: «I sødø. Dwayna, nê wayang i gwale søw fang bi: Deme dø wambø dø ta di 'ya mani dæra foy nare nê pad di bam. ⁴⁴ Nê way yande dara nare di, i gursø day dø wor dodê, giyê dæra ilê bôdê do me, cendi hara 'ya søñ. Me tandi da, mani pad jaldøle, me cor 'ya i mani pad nê ilê kørê dæra-lê dara øsê gø sødø di bam.»

13

Kulø gaba bwasa Mārī di ha meyendara i bam

(Matyê 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Managø Jesu ganda bam iche kulø gaba bwasa Mārī-yê da, aba gørsê gwale duwa gø mæn wayøw ba da: «Aba gø lønin mani, yêr kuça dø ladøbe dø gechide dø gø aw gø ciri dø ka di de! Ciri di, gø awdø ladø nañe!» ² Ærø Jesu wayøw da: «ðw, me ciri dø geche dø mê yêrdø ta di, kuça dø gø awdø nøm mæn tenene kaw, sanga ha wara lê kondødø dødê bôdê. Mani pad nê i ta di ha meyendara i bam.»

Mani nê ha alala gø woni gørsê gwale gønê Jesu duwa

(Matyê 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Mwom da, Jesu ha dama managø kuça dø Olibe dødê me cwa dørøw øjø kulø gaba bwasa Mārī di. Me Piyer me Jak me Jā me Andøre me ha 'ywwam bam tulin-yê hiñø, me urøw nøm ba da: ⁴ «Waynin daa: I mindi na me mani nê ta di ha alala mo? I mani na me ha gø lønin wala day gø ba haralê di ba yala neyem døm mo?» ⁵ Ærø Jesu wayøw da: «Asna angal dan ladle! Kalna gun mæn lamnang bôdê! ⁶ Nare nañ ha 'woo sumøn hara nøm lê me, wi kaw ha waya ba Dole gø Mārī biyêw gø Kris di, ba i anju, me cendi ha lama nare nañ bwagø bam. ⁷ Managø anê dara dwaya gwale gønê say dø tulångê ib me, dø mana gø høn-yê gwale dæra me kaw,alna lanø bôdê, dara mani nê ya ta de di alala le ba, døm da, i dørina 'yanø dæra bôdê søn. ⁸ Nare nê wama gø mæn-nê ha jara say gø kwandagø nê wama gø fangê, me dolgø ha jara say gø kwandagø dolgø. Mana-lê jiga jiga kaw, søna ha gøgødarale, me badøgara kaw ha øndara lê ciri-yê jiga jiga me ca. Wamani gø ta di, wun i ya yaa ba jøgødø gø deme dørin nê pii-yê ta de søñ.

⁹ «Yeni di, asna angal dan ladle! Gø ha 'yang woni aa sariya nønê nare nê Juwib day øsøragø lê, gø ha gwabang managø kuløli day woni amsa Mārī-yê, gø ha hara gandang gechide dørøgø lê me dolgø dørøgø lê me dara daran øndi. Mana gø ta-lê da, anê ha 'ya woni wayagø Nø dø lade. ¹⁰ Dara wala 'yanø duwa-lê da, kal nare nê gøndøgø jiga jiga pad søna dødê ka dwayna Nø dø lade di le do. ¹¹ Me managø gø dara yibønø 'yagø woni dwana øsøragø lê da, harna sødøng pii dara gwale gø anê ha wayaw di bôdê. Anê gøra ha waya i gwale gø Mārī ha 'yang gandøw anju, dara gwale gø ha ganda bødøngê di da, i gø dan

* 12:36 12:36 Diri (Psaume) 118.1

gø sêðång bôðê, me i gø Dundi dånê Mārî duwa dêra. ¹² Gun chendøw duwa gang ha 'yaw woni dwana øsøragêlê dara ba 'yanaw bam. Dwe abøw duwa gang kaw ha ala yande gø dwe me ca. Dine nê yaa da, ha kêðê woni marande gø waragø woni yagø, me cendi ha 'yagø woni dwana øsøragêlê dara ba 'yanagø bam. ¹³ Nare pad ha êlånge dara daran êndi, me gun gø yinê søw wayna kalna dusøw dånê børaa 'yaña-lê da, Mārî ha bølêwe.»

Nare ha gølê dêrin nanø

(Matiyê 24.15-28; Luk 21.20-24)

¹⁴ «Wala mæn, anê ha yara mani nê al ênãma woni meyanda mana bam di* inalê mana gø dee cendi ha 'ya lê bôðê. Kal gun gaba asa gwale gø ta di da, a 'wacnãna gøndøw ladna! Managø anê yarna mani nê al ênãma nê ta di da, kal nare nê i managø wama gø Jude-yê da, gø wana hana kura dêðê. ¹⁵ Gun gø damna daa managø kulê duwa dêwê da, a chinê dodê dara laya gø mani nê ilê kulê di bôðê døm. ¹⁶ Me gun gø inalê bam yigalê kaw, a cwarnay hane ulay dara laya gø barge duwa bôðê døm me ca. ¹⁷ Owe namde woni gudi me woni 'yagø dændragø nãy-yê me ca da, wamani ha 'lywaga le wala gø ta-lê di! ¹⁸ Amsøna Mārî dara kal mani nê ta di hane wala gø urni-yê bôðê. ¹⁹ Dara wala gø ta-lê da, ha 'ya i gølê gø dêrin gø geche gø dii møn kaw gun 'yow bôðê managø høgøden gø Mārî bo gø mani pad børaa laba. Ðan kaw, gølê gø dêrin gø ya ta de ha 'yale dång bôðê børin. ²⁰ I sêðê, wala gaba gølê gø dêrin gø ta-lê da, Aba ciri gø Mārî di dee ørmønê me junê wala gø yab bwana bam bôðê da, gun mæn gø dee ha 'ywa bølê duwa da, ilê bôðê. Me anji ørmê dara ba ha joo wala gø yab di bam døm dara nare nê anji anjæragø dara ba ina i duwa di.

²¹ «Wala gø ta-lê da, nare ha wayang «Yarna, Dole gø Mārî biyêw gø Kris di, i ka, labaa «Yarna, Dole gø Mārî biyêw gø Kris di, ilê ta». Gun gø waynang yande da, yinê gwale duwa di bôðê. ²² Dara nare woni kulagø ha Dørinê. Gun gø mæn ha wayang Dole gø Mārî biyêw gø Kris di, ba i anju, me i kulagø. Nê yab da ha wayang ba gø i woni cømê Mārî bøw, me i kulagø. Cendi ha ala mani nê ðaãa me mani nê døy nare dêðêgø bam me dara lama gø nare. Cendi 'ywana børmê da, ha lama nare nê Mārî anjæragø di gang me ca. ²³ Yande da, 'yeni di, asna angal dan ladle. Nê wayang daa pii dara mani pad nê haralê di døm.»

Gun gørdøw di cwara haralê

(Matiyê 24.29-44; Luk 21.25-33)

²⁴ «Me wala gø ta-lê da, gølê gø dêrin gø ta di tarøwê da, dawa ha aa bôðê, mana ha cwara i diløm kêðab me, duru kaw ha acnã mana bôðê me, ²⁵ dechu kaw ha bwara dodê, me mani nê daa pad woni dwana kaw, ha gøgøðara daa me ca. ²⁶ Mana gø ta-lê dog, nare ha yara Gun gørdøw di chêlê lê daa siyaya dalawê hara nøm dodê gø 'ywgøða duwa gø nan me ca. ²⁷ Anji ha køjê paja nønê Mārî duwa nê daa mana lê pad, managø tulinê dø jomni-yê me dø turgø-lê me øsay gø abe-yê me øsay gø jele-yê me, dara daya gø nare nê anji anjæragø di dodê.»

²⁸ «Èrmønê gwale gønê dwaga dêra yarna søn. Managø gangøradê nê dine dara 'waja daa me bajadê cwarña kulaje me da, anê 'ocnø dara marsøni ba i ib døm. ²⁹ Cwara gønê Gun gørdøw di kaw ha wunê i yande di me ca: Managø anê dara yara mani nê dee nê wayang gwale day pii di dara alala da, 'wacnãna dara Gun gørdøw di yala lê ib døm, anji ilê ciri bôðê. ³⁰ I sêðê. Dwayna, nê wayang i gwale søw dång bi: Mani nê pad ta di dara alala da, nare nê caga ka di ha mara bam pad pii dêrêgølê bôðê søn. ³¹ Daa me, sønã me, ha meyandara i bam me gwale ni da, ha meyandara bam bôðê børin.

³² «Me wala gø ta di me dawa dø ta di me da, gun mæn kaw 'ocnøgø bôðê. Paja nønê Mārî duwa nê daa kaw 'ocnøgø bôðê, me Mārî gørdøw kaw 'ocnøgø bôðê me ca. I Abøw gø Mārî mæn tenene me 'ocnøgø anju. ³³ Asna angal dan ladle me damna daa dêrêng børa, dara dawa dø ta di hara dêra da, anê 'ocnøðê bôðê.

³⁴ «Mani di ha alala wun i ya abe mæn gø so ha møjêni-yê ta de. Anji kalgø koy duwa ciri di øsøragêlê me 'yagø wi kaw giyê duwa, giyê duwa, me anji wayøw aba gama ciri bôðê ba damna dêrêw børa jang me ca. ³⁵ Yande da, damna dêrêng børa jang, dara na anê 'ocnø dawa dø aba ciri di cwara nøm di bôðê. Gaa ha 'ya gø turgø, labaa gø chuangø dwarø, labaa gøray hørdê duwa-lê, labaa gø manapø som. ³⁶ Managø anji cwarne jisgø yande da, kal anji 'ywanang 'ya gø nuni-yê bôðê. ³⁷ Gwale gø nê wayøw ka di, nê wayang i 'yeni di pad: Damna dêrêng børa jang!»

14

Gechide nønê Juwib day ur ba gø 'yê Jesu

(Matiyê 26.1-5; Luk 22.1-2; Jã 11.45-53)

¹ Wor wala sør da i wala gaba ala sii 'ywala gø kørara gø daa kwaynani-yê gønê nare nê Juwib day me gaba ala sii 'ywala gønê mapa gø døban lèbør me ca. Gechide nønê woni bwasa Mārî day me woni gølê bii gø 'woo gønê Moyis duwa me kanjê kojøgê dara ba gø yø gø Jesu 'yêw nøm. ² Cendi way ba da: «Ladni duwa da, yinøndø gandøw wala gaba sii 'ywala-lê døn bôðê, dara gaa nare di ha swa gø gwale som.»

Deme tidøwøw Jesu swani dêwê

(Matiyê 26.6-13; Jã 12.1-8)

* 13:14 13.14 mani nê al ênãma woni meyanda mana bam di: Yarna Daniyel 9.27

³ Mana gø ta-lê da, Jesu ilê ciri dø Betani, managø kørê nê abe møn gø gø 'ogwø «Simō gaba cagøm»-mê, *dara tanga pii cagøm* alawø. Me managø Jesu ilê wama mani-yê da, deme møn hara yêð mërda gø albatør* øsødølê. Mërda gø ta di, swani gø lade gø habda† gø bii 'yol nan me kili duwa kaw wom nan me ilê dwalin-yê. Tandi bol mërda di bøw bam me tidørøw Jesu swani dæwê. ⁴ Ærø, nare nê møn nê ilê ta di, dusørêgø nagøle me wajø gwale bulê day-ê ba da: «Ta di da, ladni duwa da, i na lê mo? Tandi meyende swani gø lade di bam! ⁵ Swani gø ta di, dee gø kørnêw bam da, gursø duwa neyem dønê aba ala giyê aliya møn dalawê. Ta di, dee dê øsgø ønda nare nê bugør gursø dø ta di dæna, ladø bôdê mo?» Me cendi ilê nama deme di lê.

⁶ Me Jesu waygø da: «Kalna deme di mana møn! Dana me anê jibadø mo? Mani nê tandi al dara daran øndi ta di, i giyê gø lade. ⁷ Yeni, nare nê bugør da, ilê gandang anê ha ala gandagø ladni gø wala wala gø dørøng ur lê søn. Me øndi da, anê ha 'ywan targin dæng bôdê. ⁸ Tandi al i mani nê tandi neyem alagø. Tandi tidørøn swani sønê bam pii ta di, tandi dængørø i søn pii do me gø ha møn søn. ⁹ I sødø. Dwayna, nê wayang i gwale søw dæng bi: Mana gø gø ha waya Nō dø lade di lê jiga jiga søna gøndødølê pad ta di da, deme di kaw, gø ha waya gwale dæra le dara mani nê tandi al ta di, me nare dusørêgø ha ørmê dødê bi bi me ca.»

Juda køl Jesu bam

(Matiyê 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Mwom da, Juda Iskariyod gø i woni gørsê gwale gønê Jesu duwa nê mwaj dii sør gun day møn, ha wayagø gechide nønê woni bwasa Mārī day ba ha 'yagø Jesu øsøragølê me cendi ba yinêw. ¹¹ Managø cendi doy yande da, sødêgø 'yolgø nanø. Ærø, ørmøw ba way ha 'yaw gursø. Mwom da, Juda di kanjø børmê gø lade kørab me ba ha 'yagø Jesu øsøragølê.

Jesu wom mani day gø nê woni gørsê gwale duwa møn

(Matiyê 26.17-30; Luk 22.7-23; Jā 13.21-30; 1 Korentø 11.23-25)

¹² Wala gø dærin nê pii-yê gønê sii 'ywala gønê mapa gø dæban lebør da, i wala gø gø 'yêgødø i gøgørinje nê dine bosø nøm gø sii 'ywala gø kørara gø daa kwaynani-yê di. Mwom da, woni gørsê gwale gønê Jesu duwa wayøw da: «Mê ur ba nê hananin alnanin mani nê wama woni sii 'ywala di i woy me mê ha wama mo?» ¹³ Mwom da, Jesu giy woni gørsê gwale duwa nê sør pii me waygø da: «Hana managø ciri dø Jursalem-mê. Gun møn hara sawa dørøng daa, go nimi gø pøøm ta di, pamna tarøw. ¹⁴ Ciri dø anji gandøna hana lê da, waynaw aba ciri di ba Aba gølønng mani way da ba i kulø gø woy-yê me baa ha wama mani nê wama woni sii 'ywala gø kørara gø daa kwaynani yêð di gø nê woni gørsê gwale duwa lê di mo? ¹⁵ Managø ciri dø ta di-lê da, kulø møn gø gø aw daa jaw dæwê ilê. Aba ciri di ha gølønng gandøw. I kulø gø geche me gø dængørø mani pad ilê døm. I mana gø ta-lê me anê ha ala mani nê wama woni sii 'ywala di lê.» ¹⁶ Ærø, woni gørsê gwale gønê Jesu duwa di hargø wala di hargø Jursalem di me ha 'ywa mani di ya Jesu ba waygø nøm de, me ala mani nê wama woni sii 'ywala di.

¹⁷ Gø turgø dawa dæwanda dæra-lê da, Jesu hara gø nê woni gørsê gwale duwa nê mwaj dii sør di. ¹⁸ Cendi dam dodê dara mani nê wama di me ilê wamagølê mwom da, Jesu waygø da: «I sødø. Dwayna, nê wayang i gwale søw dæng bi: Gun møn dæwangø ha 'yøn woni marande ni øsøragølê. I yeni nê anê ilê wama gandøn mani ta di, gun dan møn.» ¹⁹ Woni gørsê gwale duwa di, lanø yala algø, me urbø Jesu møn møn ba da: «Gaa i øndi mo? Gaa i øndi mo?» ²⁰ Jesu waygø da: «I gun gø møn gø dæwangø 'yeni woni gørsê gwale ni nê mwaj dii sør di gaba hura øsøw dasa-lê gandøn ta di. ²¹ I sødø, øndi gø Gun gørendøw di, nê ha marale ya Magtubu dønê Mārī duwa ba way nøm dara daran ta de. Me anju gaba 'yan woni marande ni øsøragølê di da, wamani ha 'ywawe. Dee gø yanaw bôdê kaw, ladø døy bam.»

²² Managø Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa ilê wama mani-yê di mwom da, Jesu u mapa me biy bøw lê diyê me bolbø dodê me 'yagø me, anji waygø ba da: «Unê, ta di i doni gø søn.» ²³ Targin dæng da, anji u kob dø gani gønêyabørayaa duwa ilê dwalin-yê øsødøw. Anji aløw Mārī doche me 'yagø woni gørsê gwale duwa me cendi chø pad day-ê pad. ²⁴ Mwom da, anji waygø ba da: «Ta di, i bare ni. Anji bor dodê dara nare nê gøre dødêgø. I bare gø Mārī sèrgø gø søw dara ba yø gø mølan gø nare duwa. ²⁵ I sødø. Dwayna, nê wayang i gwale søw dæng bi: Nê ha chaa gani gønê yabøra yaa duwa di bôdê, børaa i wala gø dæw nê ha chaa gø dæway i managø ciri dønê Mārī-yê døm.»

²⁶ Targin dæng da, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa tugø diri dø idø bwaw Mārī jilay. Mwom da, cendi gandøgø iche dara hara managø kura dø Olibe dødê.

Jesu way dara Piyer ba bølê bøw sarni dæwê

(Matiyê 26.31-35; Luk 22.31-34; Jā 13.36-38)

²⁷ Ærø, Jesu waygø ba da: «Pad dan-ê pad, anê ha gønøn i bam. Nê way yande dara Mārī way gwale me gø jangølê Magtubu duwa-lê ba a ha 'yaa aba gama dømønje di i bam, me dømønje di ba ha cagøda daa jiga jiga pad.† ²⁸ Ærø, wala gø nê dara dømê daa nare nê mare dæragølê mwom da, nê ha hara gamangø alê wama gø Galile-yê.» ²⁹ Ærø Piyer wayøw ba da: «Kwandan nê pad ta di gønønøm bam kaw, øndi da, nê ha gønøm bam bôdê bærin.» ³⁰ Me Jesu wayøw ba da: «Doy, nê wayøm i gwale søw: Changa dø laba-lê di, mê ha bølê bøm sarni dønê ba mê 'ocnøn bôdê, ba mê 'ocnøn bôdê, dii subu, do me gøray ha hørðø

* 14:3 14.3 albatør: I kura dø gun neyem fwaladø bam kalang. † 14:3 14.3 habda: Managø magtubu dønê Mārī duwa dø gø jangødø pii gø bii gø gørek da, gø jangøw habda gø ta di sumøw mana gø ka. Sumøw i «nar». ‡ 14:27 14.27 Jakari 13.7

døw sær søn.»³¹ Me Piyer ajmar ilê wayalâ: «Nê ha bêlê bøn sarni dêmê bêdê bërîñ! Inam i made kaw, nê mar i gandam!» Me kwandaw nê pad di kaw, way day yande me ca.

*Jesu amsø Mārî managø Gedjemani
(Matiyê 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Ærø, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa hargø gørgø mana møn gø gø 'ogøw Gedjemani-yê, me anji waygø da: «Yeni da, damna dodê mana gø ka-lê, me êndi da, nê ha alê ta dara amsa gø Mārî.»³³ Managø anji ha dara amsa Mārî da, anji wol Piyer me Jak me Jâ me gandøw. Ærø anji ilê nulê søwê me laña aløw nanje³⁴ me waygø ba da: «Søn mar mara gø made bërîñ. Damna mana gø ka-lê di, me damna dørêng bœra!»

³⁵ Anji chidê ha pii hiñe me kal sœw œbêr dodê sœna-lê, me amsø Mārî ba ladna dørêwê da, anju ba chidêw dawa dœ idø gølê gø dørîñ di hana nœm bam.³⁶ Anji way da: «Baba, Aban, œjœm da, mê neyem ala mani pad. Yande da, chidœn gølê gø dørîñ gø ta di ha nœm bam. Me al gandœn mani nê dørêm ur œjœm, me mani nê nê urgø êndi da, œrœm dœdêgølê bêdê.»

³⁷ Ærø Jesu cwara hara 'yo woni gørsê gwale duwa nê subu di me cendi ilê 'ya nuni yêê. Anji wayœw Piyer ba da: «Simô³⁸, mâ i i nuni mo? Dawa mœn dwarê-lê ked dimm, mê i gø dwana dœ idø dama dørêm bœra bêdê mo?»³⁸ Damna dørêng bœra me amsœna Mārî dara managø mani 'ywanang da, kal lammang bwanañg acna-lê bêdê. Gun gø gœsage i gø œrmê gaba ala mani nê lade, me dwana duwa dœ sœw dœ idø alagø nœm di neyem bêdê.»

³⁹ Jesu chidê ha bam hiñe bi me amsø Mārî ya gø pii di de bi.⁴⁰ Ærø anji cwara hara œjœ woni gørsê gwale duwa di, me 'yogø ilê 'ya nuni-yê. Cendi neyem dama daa dørêgø bœra bêdê me, cendi 'yo gwale mœn gaba wayaw bêdê me ca.

⁴¹ Jesu chidê ha bam hiñe gaba dii subu-lê me cwara hara bi. Anji waygø woni gørsê gwale duwa ba da: «Anê i i nuni bi me anê bo i gwayni mo? Caga da, dawa di yala neyem me dœm. Êndi gø Gun gorœndœw di, gø ha 'yan nare woni ala acna œsœragølê.⁴² Swana daa, hanandœle! Yarna, gun gaba 'yan gun marande ni œsœragølê di, yala dœm.»

Gø yø Jesu

(Matiyê 26.47-56; Luk 22.47-53; Jâ 18.3-12)

⁴³ Managø Jesu ilê waya gwale di-lê sœn da, Juda gø i woni gørsê gwale duwa nê mwaj dii sær di gun day gø mœn di, hara yala gø nare nan tarœwê. Cendi i gø sugnêne nê sore me cilangœde me œsœragølê. I gechide nêñê woni bwasa Mārî day me woni gølê bii gø 'woo gœñê Moyis duwa me gechide nêñê nare nê Juwib day nê dœng me giygø cendi.⁴⁴ Juda gaba 'yagø Jesu œsœragølê di dee wayagø woni hara yêw di le daa dœm dara mani nê baa hara ala dara gølêgø nœm gandœw di. Anji wayagø ba da: «Gun gø nê gœra dara yêw chichœmê gajaw ya ba nê urœw nanje de da, i anji, yinêw, hana gandœw me gammaw ladœle me cal!»⁴⁵ Mwom da, managø cendi yala nê Jesu sœdêgølê dœm da, Juda di ha œjœ Jesu tœba me wayœw ba da: «Aba gølœnin man!»⁴⁶ do me anji yœw chachœm nœm gø gajaw sœñ.⁴⁶ Mana gø ta-lê di dog da, nare di bërîñ lawar Jesu dœwê me yœw nœm.⁴⁷ Ærø aba gørsê gwale duwa gø mœn di biyê sugnê duwa dœ chere me ajœ gø kwaya gœñê geche gœñê gechide nêñê woni bwasa Mārî day duwa di sumœw led saw al bam.

⁴⁸ Jesu di waygø woni yêw di ba da: «Anê hara gø sugnêne nê sore me cilangœde me œsœrangê dara yêñ hara nœm ya ba gø yø gø mee de da.⁴⁹ Êndi di, nê ilê gandœng gø wala wala managø kulê gaba bwasa Mārî-yê dara gølê gø mani kaw, anê yêñ bêdê. Me yêñ dan gø laba di da, ta di i gwale gø gø jangœw managø Magtubu dœñê Mārî-yê di me yala alal anju.»

⁵⁰ Mana gø ta-lê da, woni gørsê gwale gœñê Jesu di pad day-ê bërîñ wa ya kalœw bam.

⁵¹ Me dwe gø mache mœn ilê, anji pam Jesu tarœw anju. Anji legœr sœw daa gø barge, me nare di yœw.⁵² Me dwe gø mache di, awr barge gø sœwê di kalgø nare di bam œsœragølê, me anji wa daa ya nœm sœw pœgîñ.

Jesu i managø woni aa sariya nêñê Juwib day dørêgølê

(Matiyê 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jâ 18.13-14,19-24)

⁵³ Mwom da, gø ha gø Jesu managø kœrê nê geche gœñê woni bwasa Mārî dayê. Managø kœrê di, geche gœñê gechide nêñê woni bwasa Mārî day me gechide nêñê nare nê Juwib day nê dœng me woni gølê bii gø 'woo gœñê Moyis duwa me dayar dama lê pad.⁵⁴ Piyer duwa da, wara bam targîñ hœñ me pam gø Jesu tarœw bœraa ha nœm kœrê nê geche gœñê gechide nêñê woni bwasa Mārî day di lê ba. Managø kœrê di da, anji dam gø woni alaw geche gœñê woni bwasa Mārî day giyê di managø duwa bœdê. Cendi ilê wunê duwa lê.⁵⁵ Gechide nêñê woni bwasa Mārî day me nare woni aa sariya nêñê Juwib day nê dœng pad me kanjœ nare woni sabaw Jesu gwale bwaw dœwê gaa ba gø neyama 'ywa gwale gaba 'yaw nœm. Me cendi 'yo gwale mœn bêdê.⁵⁶ I dara narje nan sabœw Jesu gwale gø kulagø bow dœwê, me cendi gang kaw gwale day di bor mœn bêdê me ca.⁵⁷ Nê mœn bërîñ daa sabœw gwale gø kulagø me bow dœwê ba da:⁵⁸ «Anji dee waya baa ha joo kulê gaba bwasa Mārî gø nare biyêw ta di bam, me wala subu dalawê da, ba ha biyê gø dœng daa gø i nare me ha biyêw cendi bêdê. Nenin, nê dwayyan gø sumdœnin nin.»⁵⁹ Me managø waya day gø ka-lê di kaw, gwale day di bor mœn bêdê com.

⁶⁰ Ærø geche gœñê gechide nêñê woni bwasa Mārî day di so daa nare dørêgølê me ur gø Jesu da: «Nare di bom gwale nan dœmê ta dimm, mê asœgø dœma gwale lê diyê bêdê mo?»⁶¹ Kaw Jesu di dam bœw

mugəmi kurad, wayəw gwale mən lə diyə bəddə. Mwom da, ərə geche gənə gechide nənə woni bwasa Mārī day di urəw dāng bi ba da: «Əjəm di me mə i Dole gə Mārī biyəw gə Kris di mo? Mārī gə nə bownin jilay gorəndəw di mo?»⁶² Me Jesu di cow lə diyə ba da: «Əw, i əndi di, me dān anə ha yara əndi gə Gun gorəndəw di dama lə managə Mārī gaba dwana di əsəw gə abe-yə. Dāng kaw, anə ha yaran chə lə daa siyaya dalawə hara nəm dodə.»

⁶³ Mana gə ta-lə da, geche gənə gechide nənə woni bwasa Mārī day di chəbə barge gə səwə bam me way ba da: «Də urəwə nare woni cəməndəw gwale nə dāng bəddə dəm! ⁶⁴ Anə doy widəru gə anji cadə gə Mārī ta di bəddə ba? Anə ərəm i man daraw mo?» Nare pad bow gwale dəwə, anji ba ur i 'yaa gə bam me. ⁶⁵ Nare nə mən kwandagə dwarzəgələ da, bərin bəsəbəw lade səwə, magədəw dərəw daa, gobəw gə əsəragə me wayəw da: «Mə ina aba cəmə Mārī bəw da, waynin da: I wi me ajəm ta di mo? I wi me ajəm ta di mo?» Me woni alaw geche gənə woni bwasa Mārī giyə di dəm gə Jesu iche me gobə gajaw me ca.

Piyer bəl bəw sarni Jesu dəwə

(*Matiyə 26.69-75; Luk 22.56-62; Jā 18.17,25-27*)

⁶⁶ Managə cəndi ilə mana gaba aa sariya-lə da, Piyer duwa da, wor dodə ciri dwarzə-lə sən. Deme mən də idə ala giyə kərə nə geche gənə gechide nənə woni bwasa Mārī dayə di gəra ⁶⁷ yər Piyer ilə wunə duwa-lə. Mwom da, tandi yərəw dərə me wayəw ba da: «Əjəm di kaw, mə i gun gənə Jesu gə Najared di me cal»⁶⁸ Me Piyer bəl bəw sarni me way ba da: «Gwale gə də wayəw ta di, nə 'ocn gəndəw bəddə bərin.» Mwom da, ərə gənda iche gəra dəbə ciri di bəddə. [Mana gə ta-lə da, gəray kaw hərəd me.]

⁶⁹ Ərə deme di yərəw bi me wayəw dāng managə nare nə ilə di dərəgələ da da: «Abe gə ta di i woni gərsə gwale gənə Jesu duwa gun day gə mən.»⁷⁰ Me Piyer di bəl bəw sarni bi.

Bam yandə da, nare nə ilə ta di kaw, wayəw Piyer dāng ba da: «Yang, mə i gandagə mən, darana əjəm di kaw, mə i gun gə Galile di me.»⁷¹ Mwom da, Piyer dəbə ilə wayagə-lə ba da: «Nə sərgə sən ba nə 'ocn abe gə ta di bəddə. Nə wayna i kulagə da, kal Mārī yinən dange.»⁷² Mana gə ta-lə dog da, gəray hərəd dāng gaba dii sər. Ərə, Piyer dusəw guw daa managə gwale gə Jesu wayəw gandəw pii ba da: «Managə gəray wor hərəd dəw sər sən da, mə ha bələ bəm sarni dənə dəm subu ba mə 'ocn bəddə.» Mwom da, ərə Piyer nul gura nənə.

15

Gə yə Jesu ha nəm 'yaw Pilad

(*Matiyə 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jā 18.28-38*)

¹ I gə jomni corə rə dəra me gechide nənə woni bwasa Mārī day me gechide nənə nare nə Juwib day nə dāng me woni gələ bii gə 'woo gənə Moyis duwa me woni aa sariya nənə nare nə Juwib day nə dāng pad me dayar ma gwale gaba 'yaa Jesu di. Mwom da, cəndi yə Jesu di magədəw me ha gandəw 'yaw gə Pilad*. ² Pilad di ur Jesu ba da: «Əjəm di me mə i dole gənə Juwib day di mo?» Jesu di cow lə diyə ba da: «Mə way gwale gə ta di əjəm gang.»³ Ərə, gechide nənə woni bwasa Mārī day di sabəw Jesu gwale nan dāng bi bow dəwə. ⁴ Me Pilad di urəw dāng bi me wayəw ba da: «Mə way gwale mən bəddə mo? Mə doy gwale gə pad gə cəndi bom dəmə ta di bəddə mo?»⁵ Me Jesu di asəgə gwale mən lə diyə bəddə. Ərə, Pilad cor ərəm gwale dusəwə nanə.

Gə yə Jesu dara 'yaw

(*Matiyə 27.15-26; Luk 23.13-25; Jā 18.39-19.16*)

⁶ Managə wala gənə nare nə Juwib day gaba ala sii 'ywala gənə kərara gə daa kwaynani-yə da, Pilad to gər i gun gə dange mən daa baa baa, i gun gə dange gə nare di me ur ba gə gərnəw daa cəndi. ⁷ Me wala gə ta-lə da, abe mən gə gə 'ogəw Barabas ilə dange-yə gə kwandaw mən. Cəndi tanga swa gə gwale gə nare nə Rom me 'yaa nəm gə gun. ⁸ Nare nə gəre di so ha dəbə bədag dənə Pilad-lə me urəw nəm anju ba gərnəgə gun mən daa ya to anju ba al nəm pii pii ta di de. ⁹ Mwom da, Pilad di cor urgə ba da: «Anə ur ba nə gərnəng i dole gənə Juwib day di daa mo?»¹⁰ Anji urgə yandə da, i dara anji 'ocnə com dara i gə dusi də halgəni me gechide nənə woni bwasa Mārī day di ba hara gə Jesu di 'yaw nəm gandəw. ¹¹ Ərə gechide nənə woni bwasa Mārī day di nogə nare nə gəre di gəndəgə daa, dara cəndi ba wayna daa, anju ba gərnə i Barabas daa anju.

¹² Me Pilad di urgə dāng bi ba da: «Nə alna i na gə anju gə anə 'ogəw dole gənə Juwib day di mo?»¹³ Dāng bi da, cəndi sojə marjagə daa nan me way ba da: «Bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə! Bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə!»¹⁴ Me Pilad di urgə bi: «Bag da, anji al i na nə acnə mo?» Kaw, cəndi sojə marjagə daa nan nan bi ba da: «Bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə! Bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə!»¹⁵ Pilad di ur dara nare səddəgə ba 'ywalnagəle mwom da, anji gərgəw Barabas daa, me Jesu da, anji kal asəngar gobəw gə bəraw do me 'yagə gandəw dara ba hana bəngənaw bəbərənaw nəm daa habda gə dagəla səwə di sən.

Asəngar al Jesu məng

(*Matiyə 27.27-31; Jā 19.2-3*)

* 15:1 15.1 Pilad:Pilad i gun gə Rom me dole gə geche gə Rom chəw ba wamna nare nə Juwib.

¹⁶ Ərə nəma nə asəngar di yə Jesu ha nəm kərə, i bəđang dənə Pilad-lə di, me cendi 'waga kwandagə asəngar nə pad di lə. ¹⁷ Cendi diy gəniñ dara ba gə al Jesu məng. Cendi hurəw barge gə kwamge səwə ərməw ya dole de, me kuu jagwa də habde gangəragə nə jimdi hurəw dəwə me ca. ¹⁸ Mwom da, cendi dəbə ilə alaw labiya ba da: «Nə alamin labiya, dole gənə Juwib day!» ¹⁹ Me cendi gobə dəw gə dərwə me, bəsəbəw lade səwə me, piy gubərəgə dodə dərəwə me, əjbə dərəgə dodə sənə-lə me ca. ²⁰ Managə ba gə aləw məng di 'yeñ bam dəm da, cendi nərəw barge gə kwamge di bam səwə, me hurbəw barge duwa di səwə. Ərə cendi dəm gandəw iche dara bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwə.

Gə bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwə

(Matiyə 27.32-44; Luk 23.26-43; Jä 19.17-27)

²¹ Managə cendi ilə haragə-lə da, cendi bəmar gə abe mən gə ciri də gə 'ogədə Siren. Abe di, gə 'ogəw Simə, i nə Alesandər day gə Rupu abragə. Anji swa i bam. Asəngar di yəw gə dwana ba unə habda gə dagəla gənə Jesu di. ²² Cendi ha gə Jesu managə mana mən gə gə 'ogəw Golgota, gəndəw də biyə ba i «mana gəba dii kungəng dəra». ²³ Ərə cendi al Jesu ba chana gani gənə yabərə yaa duwa gə bəməw gə charwa də gə 'ogədə miirdara ba chinəw wamani dodə, me anji gəñ chaa bam. ²⁴ Dəng da, asəngar di bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwə. Me cendi lay barge duwa gobə gə jagi ba gə yər nəm gaa i wi me ba ha wama barge duwa gə woy woy mo? Mwom da, i wi kaw lay barge duwa gə anji wom baa baa.

²⁵ I gə dawa dunamən gə jomni dəra managə gə bəngəw bəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwə di. ²⁶ Gə jəngə managə mani-yə dara biyə gə gwale gə gə bow dəwə di gəndəw də gə 'yəw nəm ba da: DOLE GƏNƏ JUWIB DAY. ²⁷ Asəngar di bəngədə bəbərəw woni 'yaa mana sər daa habde nə dagəla sədəgələ Jesu tuləwə, gə mən əsəw gə abe-yə me, gə mən əsəw gə jele-yə me ca. [²⁸ I ya ta di me gwale gə gə jəngəw managə Magtubu dənə Məri-yə di yala alal kərab. Gə jəngə ba da: «Gə asəw i managə nare woni 'yaa mana di dwarzəgələ.»[†]] ²⁹ Nare nə jəgəgə lə ta di, gəgədə dədəgə, me cadəbə Jesu ba da: «Cheye, i əjəm gəba waya ba mə ha meyanda kulə gəba bwasa Məri di bam me ba mə ha cwara awaw daa gə wala subu dalawə di bəddə mo? ³⁰ Ladə, kədə səm dəma daa gə əsəm dəma əjəm gang, me chə dodə habda gə dagəla di səwə.» ³¹ Gechide nənə woni bwasa Məri day di me woni gələ bii gə 'woo gənə Moysis duwa me di kaw aləw məng yəndə di dige dige me ca. Cendi wajə gwale bulə day-ə ba da: «Anji kədə nəm nə dəng daa me neyem kədəw səwə duwa daa gang bəddə mo? ³² Dole gənə nare nə Israyel day gə Məri biyəw gə Kris di, kal a chinə dodə caga ka habda gə dagəla di səwə dəm. Də yarəng yəndə do me də harəng kala dusərəndəw dəwə səñ.»

Me cendi nə gə bəngədəgə bəbərəgə daa habde nə dagəla sədəgələ di kaw, cadəbəw me ca.

Made dənə Jesu duwa

(Matiyə 27.45-56; Luk 23.44-49; Jä 19.28-30)

³³ Managə dawa ba də dəbə ciri dwarzə-lə da, mana gədə changa kədəb səñə gəndədələ pad, bəraa dawa pagar nəm. ³⁴ Ərə managə dawa ba də pagar gə i dawa subu dəm da, Jesu soy marjəw daa nəñ: «Elowi, Elowi, lema sabagtani?»[‡] Gəndəw də biyə way i ba da: «Məri ni, Məri ni, dana me mə gəñəñ bam mo?» ³⁵ Nare dəbə lə mana gə ta-lə di doy, me nə yab dwarzəgələ way day ba da: «Anji 'ogə i Eli.» ³⁶ Ərə gun day mən dwarzəgələ wa gə gidi, gər ha laya mani nə gə 'ogəgə «epəjə» suw managə gani gə yale gənə yabərə yaa duwa lə. Mwom da, anji legər epəjə di managə dərwə bəwə me gələw Jesu dara ba chichəmənə. Ərə anji gang way da: «Kalna jəng, də yarəng səñ Eli di gaa haralə biyəw chəw dodə mo?» ³⁷ Cor Jesu soy swaya gə geche mən me bəw səm. ³⁸ Mana gə ta-lə da, barge gə geche gə gə jəw managə kulə gəba bwasa Məri di dalawə dara sabaw dodə sər di chəwor dodə korgiñ sər ka me ka me, swa daa bəraa hara dodə baj. ³⁹ Asəngar nə Rom geche day mən dəbə lə Jesu di dərəwə me yər dara anji mar made də ya ta de di mwom da, anji way da: «I sədə, gun gə ta di i Məri gorəndəw 'yang.»

⁴⁰ Namdə yab kaw dəbə hiñ ilə yara-lə. Namdə nə ta di dwarzəgələ da, i nə Mari də ciri dəra i Magədala, me Mari də nə Jak gə gə 'ogəw gə dwe di day gə chəndəw gə Jose idəgə, me Salome me ca. ⁴¹ I cendi me pii pama Jesu tarəw me gaməw ladə managə anji wara nəm wama gə Galile-yə di. Namdə nə dəng nəñ nə pii bwaw naga hara nəm managə Jursalem kaw, ilə me ca.

Gə al Jesu kumbə duwa managə munə-lə

(Matiyə 27.57-61; Luk 23.50-56; Jä 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Managə dawa ba də cor turğə da, Joseb gə ciri duwa i Arimate, hara. Anji i woni aa sariya nənə nare nə Juwib gun day gə mən gə nare aləw horəmbə nəñ. Anji kaw bədə i wala gə Məri ha lama gə dwəri duwa lə di me ca. Caga da, wala gə ta di i wala gəba dəngərə sii gə nare nə Juwib dəngərə gə sədəgə dara sanga da, i wala day gəba bwa gwayni di. Mwom da, anji yə səw abnani me ha 'yawa Pilad me urəw dara ba kalnaw bərmə baa u Jesu kumbə duwa. ⁴⁴ Ərə, Pilad di doy dara Jesu ba mar bam kaləng dəm da, anji ərəm gwale nəñ. Anji 'waga asəngar nə Rom geche day di me urəw, Jesu di ba mar i bəgəden mo? ⁴⁵ Me managə asəngar nə Rom geche day di cow lə diyə ba anji ba mare dəm da, Pilad kaləw Joseb bərmə ba unə Jesu kumbə duwa di. ⁴⁶ Ərə Joseb ha kələ bagəda, me biyə Jesu kumbə duwa managə habda gə dagəla səwə dodə me, legərəw daa me asəw nəm managə munə gə gə poləw managə kuğa dwarzə-lə. Targiñ dəng da, anji nongərə kuğa də geche dəsə gə munə di bəw daa. ⁴⁷ Me Mari də ciri dəra i Magədala me, Mari də Jose iw me, yər mana gə gə al gə kumbə dənə Jesu lə di.

16

Jesu ilê munə-lê di bôdê

(*Matiyê 28.1-8; Luk 24.1-12; Jâ 20.1-10*)

¹ Managə wala gaba bwa gwayni gənê nare nê Juwib day di ba 'yeŋ bam mwom da, Mari də Magədala me, Mari də Jak iw me, Salome me, kəlgə swani gə gə ðaməw gə mani jiga jiga gə bii 'yol naŋ dara hara ðadə kumbə dənê Jesu. ² Gə dəmas gə jomni corêrê dawa ganda dəra gə daa-lê da, cendi ha əjə managə munə-lê di. ³ Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «I wi me ha nwanğərandə kuŋa də gə əbdə managə munə bəwê di bam mo?» ⁴ Ərə, cendi u dərêgə daa mwom da, kuŋa də munə bəwê di nwanğəŋər bam dəm! 'Bag da, kuŋa də ta di jor naŋe. ⁵ Cendi gandə ha managə munə di dalawê me yêr dwe gə mache dam managə munə-lê əsay gə abe-yê, hurê barge gə geche gə burage kəng yande. Mwom da, laŋa algə. ⁶ Me dwe gə mache di waygə ba da: «Alna laŋa bêdê! Nê 'ocŋ dara anê kanjə i Jesu gə Najared, anji gə gə ðengəw ðabəŋəw daa habda gə dagəla səwê di. Me anji dəm daa nare nê mare dwaregəlê dəm, anji ilê ka bêdê. Yarna mana gə gə əsəw lê ka di. ⁷ Caga da, hana waynaw Piyer me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê d'ang di me Jesu ba ha gamagə lê alê wama gə Galile-yê. Cendi ba hara yaraw alê ta, ya anji ba wayagə nəm pii de.»

⁸ Mwom da, namde di dəmdə iche managə munə-lê di, wagə gə gidi. Sədêgə sadəgə daa tag tag me, dədêgə nol bam me, cendi tiŋ bəddəgə wayəw gun mən daa bêdê, dara laŋa algə naŋe.

Jesu gəldə Mari də Magədala səw

(*Matiyê 28.9-10; Jâ 20.11-18*)

⁹ [Managə Jesu dəmê nəm daa munə-lê gə wala gə dəmas gə jomni da, anji gəldə i Mari də Magədala səw do. I tandi me anji tanga 'yordə dundi də acŋe wurgəsubu bam sədê di. ¹⁰ Tandi ha gəra ha 'ywa cendi nê tanga basə Jesu harbə gandəw di dara wayagə ba də yara Jesu ba i bəra. Managə tandi ha gəra 'ywegə mwom da, cendi dam ilê nulê-lê me ala n'agəni-yê me ca. ¹¹ Mwom da, tandi waygə ba Jesu di ba ilê bəra me ba də yaraw me ca kaw, cendi yə gwale dəra di bêdê.]

Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê sər səw

(*Luk 24.13-35*)

¹² Targiŋ d'ang da, managə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê sər ilê hara-lê dara hara bam da, Jesu di gəlgə səw wun jiga hiŋe. ¹³ Cendi cwara 'yo kwandagə bi me waygə nō də ta di kaw, kwandagə di yə gwale day di bêdê.]

Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii mən səw

(*Matiyê 28.16-20; Luk 24.36-49; Jâ 20.19-23; Paja nê nê Jesu duwa 1.6-8*)

¹⁴ Targiŋ d'ang da, Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii mən di səw, managə cendi ilê wama mani-yê. Anji sogədəgə dara dii day də woye də cendi gəŋ nəm gə yêê gə gwale gənê woni yaraw ba i bəra bam di. ¹⁵ Ərə anji waygə da: «Hana managə səŋa gəndədəlê pad, waynagə nare pad Nō də lade di. ¹⁶ Gun gə dara kala dusəw lê diyê me alna batem me da, anji ha 'ywa bəlê. Gun gə kalna dusəw lê diyê bêdê da, Mārī ha bwaw gwale dəwê dara ba hana nəm duwa də idə budê bam bêdê bəriŋ lê di. ¹⁷ Me cendi nê ha kala dusəŋəgə lê diyê da, yarna mani nê daŋa nê al laŋa nê ha gəlêgə nare ha 'wacŋagə nəm: I gə sumən me cendi ha 'ywara gə dundi də acŋe bam nare sədêgəlê, me ha waya bii gə d'ang gə dii mən cendi 'ocŋəw bêdê me. ¹⁸ Cendi ha neyama yibê kwalale gə əsəragə, me chana charwa də idə 'yaa mana kaw ha alagə mani mən bêdê bəriŋ. Cendi ha bwa əsəragə nare woni mwom sədêgəlê, me woni mwom di ha 'ywa labiya.»

Mārī u Jesu ya nəm daa

(*Luk 24.50-53; Paja nê nê Jesu duwa 1.9-11*)

¹⁹ Targiŋ d'ang, managə Aba ciri gə Jesu waygə yande mwom da, Mārī uw yaa nəm daa dama əsəw gə abe-yê. ²⁰ Woni gərsê gwale gənê Jesu duwa day da, ha waya Nō də lade di ciri-yê jiga jiga. Aba ciri gə Jesu di wagə lê me 'yagə d'wana də idə alagə mani nê daŋa me ca. I ya ta de me anji gəl nəm dara gwale day di ba i gwale səw.]

Maktubu dē Pol jangəgə nare nê Epes

Labiya dənê Pol duwa

¹ Əndi gə Pol gə Mārī gədən gun gə Jesu Kris giyəw i gə ərəmə duwa. Nê jangəgə i nare nêni Mārī nê dəbə gwale day dəwê jang nê dam managə ciri də geche də Epeslê. ² Kal Mārī gə i abrandə me Aba ciri gə Jesu Kris me piynê bəddəgə dəddəngə me 'yanang həlala jwam me ca.

Ladni gə Mārī al gə nare nê bamar gə Kris daa

³ Bwanaw Mārī gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris abəw di jilay dara anji 'yandə bii gə pii-yê duwa gə lade gə dundi duwa swa gandəw daa dara dê bwarang gə Jesu Kris mən. ⁴ Mārī piyəndə managə səwê dara ba dê kədənəng nare duwa dara dê bamarang daa gə Jesu Kris di i pii pa gə anji wor asa sənə sən. Anji piyəndə yande dara ba dê kədənəng nare nê dusərgəgə wusbə nê mani nê acnə hiñe kaw ilê səddəgəlê bəddə managə dərəwê. I dara dwani duwa di, ⁵ Mārī ərəm dusəwê piy bəg dara ba dê kədənəng ya dəndaw de dara mani nê Jesu Kris algə, anji ur mani di ba alnana yande i dara dusi duwa də lade di. ⁶ Anji al yande dara ba də 'wagənwaw ənda gə jilay dara dusi duwa də lade nañ də døy mani bəm pad də anji al ganandə pəgriñ di. Anji 'yandə dusi də lade pəgriñ di i dara dê bamarang daa mən gə gorəndəw gə anji urəw nañ di.

⁷ I dara dê bamarang daa mən gandəw me anji kədənəndə daa acnə əndalê di i gə bare gənê Jesu duwa gə bor dodê di me anji kal dusəw həlal managə acnə ənda gə dê aləw dəwê. Ya ta di de me Mārī al gəl gə dusi də lade duwa də geche nañ də anji al gə nare di. ⁸ Mārī 'yandə dusi də lade di nañ səddəndəlê me 'yandə dərini naa nañ me 'yandə dwana dəddə yê gə mani dəddəndəlê me ca. ⁹ Anji gələndə mani duwa nê budêr dodê piy nê anji ur ba algə di. Ta di me i dusi duwa də lade nañ də anji ərəm ba aldə gə Jesu Kris di. ¹⁰ Dawa də wala gə Mārī ərəməw di dara neyama mwom da, anji ha ala bəm pad də anji ur ba algə di. Anji ha daya mani nê anji bogə daa me nê dodê sənə dəddə me pad managə dole mən tenene gəndəwê, dole gə ta di i Kris di.

¹¹ I dara bamarə ənda gə Kris di daa mən də me, nê 'yo nin gə mani nê Mārī biyəndə gə bi di, dara Mārī piyəndə pii pa səwê managə ərəmə duwa-lê; ərəw Mārī kal mani nê ta di alal yande dara anji ərəm anju me dusəw kaw ure me ca ¹² Ina yande da kal nare yarna mani nê anji al ganandə me gə 'wagənwaw gə jilay dara gasnani duwa di, dara neyendə da dê 'yang i nare nê dê ərəməng Jesu Kris dəwê pii.

¹³ 'Yeni nê anê dwaya gwale səw gə i Nō də lade dəddə bələng me ca da 'yêni kaw anê bamar i gandəw daa mən me ca. Gandəw anji me 'yeni nê anê kala dusərgəng dəwê di Mārī 'yang dundi duwa də anji biyəng gə bii di ya ba piyəng lamba de səddəngə dara 'wacnəng nəm. ¹⁴ Anji 'yandə Dundi duwa di pii pa, i tandi me ha gələndə mani nê lade nañ nê anji bi gə bii ba ha 'yagə nare duwa di. Mani nê ta di darang 'ywagəle wala gə anji dara kədənəndə daa bəriñ di, yande da bwanaw jilay dara gasnani duwa də nañ di.

Amsa gənê Pol duwa

¹⁵ I dara ta di me əndi kaw wala gənê døy dara ba nê kal dusərgəng Aba ciri gə Jesu dəwê me dwani dan də anê al gə kwanang woni kala dusərgəgə Mārī dəwê me ca da, ¹⁶ Nê aləw Mārī doche daa daa dara darang, managə amsa niyə da nê ərəm lê dəddəngə ¹⁷ Ɔrə nê amsə Mārī gə i Aba ciri ənda gə Jesus Kris Mārī duwa di, me anji i abəw gaba dwana nañ di nê amsəw dara kaləw a 'yanang dundi duwa də də 'yang dərini naa me anji gələng səw pədeñê anê 'wacnənwaw ladna me ca. ¹⁸ Nê amsə Mārī dəng dara ba tiñnəng dəddəng bam dara banê 'wacnəna mani nê anji 'wagan ba nê ha 'ywagəle nê anê kal ərəmə dan lê dəddəgəlê di. Nê amsəw dəng dara banê 'wacnəna mani nê lade nañ nê woni same nê anji gamgə dara nare nê duwa di. ¹⁹ Nê amsəw dəng dara banê 'wacnəna dwana duwa də geche də døy mani bəm pad me dwana də ta di wandə lê neyendə nê dê kalang dusərgəndə dəwê. Dwana duwa də ta di i də geche nañ, ²⁰ I dwana də ta di me ala giyə Jesu Kris səwê wala gə Mārī dəməw nəm daa munə-lê me 'wuw ya nəm daa chəw əsəw gə abe-yê me di. ²¹ Managə ta lê da anji dam paja nê daa gechide day dəddəgəlê me dundi nê acnə gechide day pad dəddəgəlê me, suməw 'ogə døy sumi gə 'waga gə dəng gənê mani nê caga ka day bəm pad me, nê wara pii kaw day bəm me ca. ²² Mārī chəw mani pad managə dəddə gədwə me, anji biyəw chəw dole managə nare nêni Mārī duwa nê dayar mana mən dəddəgəlê me anji Kris di døy mani bəm pad me ca. ²³ Nare nê ta di i ya doni gə səw de me, Kris dam lê nare nêni Mārī duwa nê dayar dam mana mən səddəgəlê ongə daa telele me Mārī səw duwa gang kaw dam lê Kris səwê onəw daa telele me ca.

2

Nare nê mare gəddə bəra managə Jesu gəndəwê

¹ Tanga pii da anê i ya nare nê mare de dara anê gən Mārī bəw bam me anê al acnə me ca. ² Te bag da anê pam i nare nê sənə dəddə ka mani day nê ala me anê pam i dole gənê dundi də acnə day gə dam managə sənə bulê day gə siyayalê, tandi dundi də ta di al giyə lê nare woni gənê Mārī bəw bam dusərgəgəlê. ³ Tanga pii da neyendə kaw dê wunəng i ya nare nê ta də de me ca. Pii da dê alang i mani nê acnə nê də 'wacnərang nəm nê doni gə səddəndə me dusərgəndə me ur cendi, de neyendə kaw dê 'yang i nare nê sariya dənê Mārī duwa ha yəbəndə ya ba də yibə nəm gə cendi nê dəng də de me ca. ⁴⁻⁵ Dəm da Mārī da i aba yara nare nəgəni day nañ me, dwani də anji al ganandə di i də geche nañ me

ca, wala gə dđ wunđng ya nare nđ mare de dara acna ɛnda da anji urđ gə anji urəndə nañ di cor 'yandə bələ dara də ɓamarang daa gə Kris, i dara dusi də lade duwa di me anđ bəl nəm. ⁶ I dara ɓamara gə dđ ɓamarang daa mən də me anji dəmdə nəm daa munə-lđ gandəw mən me ha chəndə daa dara ba dđ lamnang d̄wārī gə Jesu Kris mən me. ⁷ Anji al ganandə ladni yande gə Jesu Kris suməw, i dara ba gəlgə nare nđ wara pii ba yarna ala gə ladni duwa də nañ di. ⁸ I dara dusi də lade dənđ Mārī duwa də me anji bəlōng nəm daa me, i dara dusəřōng də anđ kal managə Jesu dəwə, anji 'yang gə bəlđ di i dara mani dan nđ ala nđ lade bđđ, anji 'yang bəlđ ta di ta di i pəgin. ⁹ Bəlđ gə ta di, anđ 'yow i dara giyđ dan gə ala bđđ, yande da kal gun 'wagəna gə səw bđđ me ca. ¹⁰ Dara anji me i aba awandə anju me, anji bwandə dđ kəđđng nare nđ dərway dara ɓamara gə dđ ɓamarang gə Jesu Kris daa mən di, dara ba dđ alnang mani nđ lade. Mani nđ lade nđ ta di Mārī d'angəřəgə pii ɓəg dara ba dđ alnang gandəg le.

ɓamara gəndə nare nđ gəndəgə jiga jiga sər day daa mən gə Jesu Kris

¹¹ Ina yande da 'yəni anđ i Juwib bđđ dara anđ wun i mənang jiga, nare woni saba ɓaɓa 'wagang ba anđ i woni saba ɓaɓa bđđ, ɓaɓa də ta di cendi sabəđə i doni day gə icheyđ pəgin gə əsəragə day dara i mani day nđ gəndəgə ɓag. Yande da kalna dusəřōng gunđng managə dama dan-ə wala gə anđ wor 'wacna gə Mārī bđđ sən di dəwə. ¹² Me gun gə Mārī biyəw də bđđ sən me, anđ i nare nđ Israyel bđđ me anđ 'ya i məje managə nare nənđ Mārī duwa nđ anji ma gandəgə gwale managə bəw gə anji biyəw di dəwə. 'Yeni anđ dam dəban ərmə gə mani dəđəgəld me dəban Mārī me ca. ¹³ 'Yeni nđ tanga pii da anđ dam yəđ gandəw, d'əm da caga da anđ yala ɓamar daa gə Jesu Kris mən me, anđ chidđ yala Mārī səwđ ib di i dara Kris bare duwa gə bor dodđ ya sarga de di. ¹⁴ I dara anju di d'aniñ me həlala jwam dam nəm managə d'warandəld, nare nđ Juwib bđđ me nđ Juwib bđđ me kaw, anji ɓamgə daa mən gəndəgə nare nđ gəndəgə mən tenene. I dara made duwa də anji mardə də me anji ichə gər gə d'warəgəld gə cəgəđəgə bam cogə marande bulđ day-ə. ¹⁵ Anji bi dwana dənđ bii gə 'woo gəndə Juwib day me gwale duwa gə lđ dalawə pad me mani day nđ gəndəgə me bam, anji al yande dara ɓama nare nđ Juwib me nđ Juwib bđđ me daa mən ba gəndəndə ya gun duwa gə dərway mən tenene de me ba damna gə həlala jwam me ca.

¹⁶ I dara made duwa də anji mardə daa habda gə dagəla lđ də me, anji day nəm gə nare nđ Juwib me nđ Juwib bđđ me daa mən, meyəndə marande də d'warəgəld bam gəđəgə gun mən ɓamgə daa gə Mārī me ba damna gə həlala jwam me ca. ¹⁷ Jesu Kris gəra sənə-lə ka way gwale gəndə həlala jwam duwa 'yagə nare nđ Juwib bđđ nđ pii nđ dam yəđ gə Mārī me 'yagə nare nđ Juwib nđ pii nđ damnin ib gə Mārī me ca. ¹⁸ I dara mani nđ Kris algə də me neyendə nđ dđ 'yang Juwib me, Juwib bđđ me di dđ 'ywang bərmə gaba chidđ Mārī gə abrandə di səwə ib gə bərmə gəndə dundi də wuse də mən tenene ta di dəra.

¹⁹ Yande da 'yəni nđ Juwib bđđ nđ anđ bo bəđđng 'yaw Mārī da anđ i məje bđđ d'əm me anđ i nare nđ cəməđ ciri də d'angə bđđ me ca. Caga da anđ bor i gə nare nənđ Mārī duwa də mən me Mārī i wilang anju d'əm. ²⁰ 'Yeni da anđ ilđ mani nđ Mārī aw gə kulə d'warəgəld me nare nđ Jesu kəjəgə me woni waya gwale gəndə Mārī duwa me da cendi i kulə gəndəw də dodđ cendi me Kris da i ya kuɓa də gə chidə dugədiyə pii pa dara yəđ gə kulə di waya nəm daa məjak de. ²¹ I dara ɓamara gə daa gə Kris mən də me, mani nđ jiga jiga nđ gə aw gə kulə di yəw nəm daa woy me kulə gə ta di jwor nəm me gəđə nəm gə kulə gəndə Aba ciri duwa gə i duwa anju mən tenene di. ²² I dara ɓamara dan gə Kris di daa mən də me anji ilđ dayang nəm daa mən gə nare nđ kal dusəřəgə Aba ciri dəwəld nđ d'ang, dara ba nđ gəndəndə ya kulə gəndə Mārī duwa gə anji dam lđ gə bərmə gəndə dundi duwa dəra di.

3

Pol bi mani nđ budđləl nənđ Kris duwa di gəndəgə daa

¹ Yande da, nđ amsə Mārī: ɛndi gə Pol gə yən dange dara giyđ gəndə aləw Jesu dara darang 'yəni nđ anđ i Juwib bđđ di. ² 'Yang 'yəni da anđ doy gwale gə gə way dara dusi də lade də Mārī al gan me 'yan giyđ əsənđ dara, ba nđ wanang nəm lđ di. ³ Mārī gəldn mani duwa nđ anji budđəg ɓəg di dərənđ daa ya chine de dara ba nđ 'wacnanagə, me nđ jangagə nəm dodə ɓani caga ka me ca.

⁴ Mani nđ nđ jangəřəg ta di anđ asnagə da anđ ha 'wacna dara ɛndi da ba nđ 'ocn mani nđ budđləl nđ Mārī algə ilđ dara Kris di gəndəgə ladə nane. ⁵ Mani nđ budləl nđ ta di Mārī gəlgəgə gandəgə nare nđ pii di daa bđđ, d'əm da caga da dundi gəlgəgə gandəgə nare nđ Mārī kəjəgə me woni waya Mārī bəw, i cendi ca day-ə me Mārī chəgə jiga dara giyđ duwa di. ⁶ Mani nđ budləl nđ gə gəlgə daa di: I dara ɓamara gə daa mən gə Jesu Kris də me, caga da nare nđ i Juwib bđđ kaw Mārī ha əsəgə mani duwa nđ 'ywa nđ lade nđ ta di ya nare nđ gəndəgə Juwib de me ca. Mani nđ lade d'ang nđ Mārī 'yagə da i dayara gə cendi dayar gandəgə daa ya gun mən səw de. Mani nđ Mārī bi gə bi gə ba 'yagə nare duwa di kaw cendi 'yagə le me ca, mani nđ ta di pad cendi 'yogə i gə bərmə gəndə nō də lade dəra.

⁷ I dara dusi də lade də Mārī al gan managə dwana duwa də al giyđ sənđ də me mwom da, anji gəđən nəm aba giyđ duwa gaba waya nđ də lade gwale dəra. ⁸ ɛndi gəndə wor targin gech nare nənđ Mārī duwa tarəgəld kaw, Mārī al gan dusi də lade dara ba nđ waynagə nare nđ i Juwib bđđ, gwale gə lade gəndə Kris duwa. Anji i gun gə geche nane, gun neyem 'wacna gəndəw pad bđđ. ⁹ Me d'ang da ba nđ binəgə nare pad gəndəw daa pəđəñ-yə, ba i man me mani nđ anju gə Mārī ba budđəgə dodđ pii ɓəg di. Anju gaba bwa mani pad di ba budđəgə dodə ɓəgədeñ wala gə ba asə gə sənə ba. ¹⁰ ɛrə caga da Paja nđ daa me dolgə day me, yarna me 'wacnana dərinq naa nənđ Mārī duwa nđ 'yarbare nañ ta di dara nare nənđ

Mārī duwa nê dayar dam mana mən dñani. ¹¹ Mani nê Mārī algø ta di pad, anji algø ya ba ørəm nəm bøg wala gø anji wor asa sønə søn di, mani nê ta di alal yande dara ðamara gø dð ðamarang daa gø Aba ciri ønda gø Jesu Kris mən di. ¹² ðamara gø dð ðamarang daa mən gø Kris dø me dusørøndø dø dð kalang døwê me di dð 'ywang børmê gaba chidê daa Mārī søwê døban laña. ¹³ I na yande da nê amsang kalna dusørøng sawna nimi wamani gø 'yon dara darang dø bðdð, dara wamani ni gø ta di ha wangê me ca.

Dwani dønê Jesu duwa dø al ganandø

¹⁴ I dara yande me nê piy gubørøn dodø Mārī gø i abrændø di dørøwê, amsøw dara darang. ¹⁵ I Mārī dø me nare nê dam daa gø gøndðgø day me nê dam dodð sønə lê ka gø gøndðgø day me da anji bogø anju. ¹⁶ Mārī da i geche, gasnani duwa da 'yaña døra ilð bðdð, nê amsøw dara kal dwana dønê dundi duwa 'yanang dwana managø dusørøngø. ¹⁷ Nê amsøw ðang bi dara Kris damna dusørøngø dara 'yðni da anê kal dusørøng døwê me nê amsøw dara anê bwana sabørang hana dodø cog managø dwaniyê me damna yinê sødøng lê waynale me ca. ¹⁸ Ina yande da, 'yðni me nare nønê Mārī duwa nê ðang me di anê ha 'ywa dwana dødø 'wacña dwani dønê Kris duwa di ðølnani døra me, charni døra me, hwa døra me ðungê døra me ca. ¹⁹ 'Yeni kaw anê ha 'wacña dwani dønê Kris duwa dø geche nañ dø dð neyamang 'wacña gøndødø pad bðdð di, kal Mārī 'wanbanang dusørøng daa telele telele anju gang.

²⁰ Anji Mārī da newe ala mani pad nan dwaya nê dð urøng gandagø ørmøng gandagø dusørøndø lê di bam, dara dwana duwa di al giyê lê sødøndø. ²¹ Kal nare pad 'wagønaw gø jilay managø nare nønê Mārī duwa nê dayar dam mana mən dwařagø. ²² dara ðamara gø cendi ðamar gø Jesu Kris daa mən di, cendi 'wagønaw gø jilay wala gø wala me gø dørin børin me ca! Amen.

4

Þama gø sii daa gønê nare nê Mārī duwa day

¹ Øndi gø Pol gø gø yøn dange dara giyê gønê aløw Aba ciri di da nê urøng ajmar nəm lê, kalna hara dan bwarna ya Mārī 'waga duwa gø anji 'wagang dø de. ² Asønə dødøng dodð me, ina i nare nê hølale me, unê dødøng bam me ca. Gun woy woy dwařangø alhang mani nê acñe kaw yinê gø dwani me ca. ³ Jarna dara gama þama gø sii daa gø dundi dønê Mārī duwa dø 'yang gandødø ta di me gamna þama dan gø sii daa di managø hølala jwamê. ⁴ Nare nønê Mārī duwa nê dayar mana mən dø i Kris søw gø gødø gun søw mən tenene di me dundi dø wuse kaw, i mən tenene me mani nê Mārī 'wagang nê anê kal ørmê dan dødðgø. ⁵ Aba ciri ønda kaw i mən tenene me ca. ⁶ Aba ciri ønda kaw i mən tenene me dusi ønda dø kala Mārī døwê kaw i mən tenene me batem ønda kaw i mən tenene me ca. ⁷ Mārī kaw i mən tenene, anji me i nare abragø pad, anji lam dwārī nare dødðgø. ⁸ pad me, al giyê nare sødðgø. ⁹ pad me dam lê nare sødðgø. ¹⁰ pad me ca.

⁷ Døw da Mārī 'yaw wi wi kaw dusi duwa dø lade dø 'yaña døra-lê bðdð di ya Kris ba u søw 'yadø gø made dara darandø ta de. ⁸ Ta dø me i gwale gø Maktubu dø diri way da:

«Anji hagø managø daa cog me,
yibê nare bwagø tarwê hara nəm me,
øðgø nare mani nê lade me ca.»

⁹ Døw da gwale gø gø wayøw ba: «Anji hagø managø daa cog» dø da gøndøw i na mo? Gøndøw da: Þag da managø Kris wor haga yala daa sønə da anji chê gøra dodð sønə dødð do. ¹⁰ Aba chø gøra dødð ta di i gø hagø ya daa cog siyaya dødð dara kal ba dam lê mani lê pad. ¹¹ I anji me øsgø nare mani nê lade mani nê di i giyê duwa gø jiga jiga di: nê mən i nare nê Jesu køjøgø me, nê mən i woni waya Mārī bøw me, nê mən i woni wayagø nare nø dø lade me, nê ðang da i woni døbð Eglis dørðdø. ¹² gøndøw nare gwale gønê Mārī duwa me ca. ¹³ Anji øsgø nare nê ta di giyê gø ta di yande dara cendi ba dægøra nare nønê Mārī duwa ba alna giyê duwa dara kal nare nønê Mārī duwa nê dayar mana mən dø i ya Kris søw de di ba jwarna hana pii pii. ¹⁴ Ya ta de me, nare nønê Mārī duwa nê dayar mana mən di ha 'ywa dwana me ha hara pii pii børa dayara daa mən pad managø dusi dø kala Mārī gorøndøw døwê me dð 'wacñang gandøw me ca. Yande da dð ha kødðng nare nê gechide nê aliya ønda neyem døm me dð ha kødðng nare nê ladøbe nañ børin ya Kris de me ca.

¹⁴ Yande da dø ha wunøng ya dine nê 'yøng de bðdð døm. Nare woni lama mana ha neyama lamandø gø gwale gø kulagø bðdð døm. Me cendi ha gø. ¹⁵ Cendi ha gø. ¹⁶ Cendi ha gø. ¹⁷ Cendi ha gø. ¹⁸ Cendi ha gø. ¹⁹ Cendi ha gø. ²⁰ Cendi ha gø. ²¹ Cendi ha gø. ²² Cendi ha gø. ²³ Cendi ha gø. ²⁴ Cendi ha gø. ²⁵ Cendi ha gø. ²⁶ Cendi ha gø. ²⁷ Cendi ha gø. ²⁸ Cendi ha gø. ²⁹ Cendi ha gø. ³⁰ Cendi ha gø. ³¹ Cendi ha gø. ³² Cendi ha gø. ³³ Cendi ha gø. ³⁴ Cendi ha gø. ³⁵ Cendi ha gø. ³⁶ Cendi ha gø. ³⁷ Cendi ha gø. ³⁸ Cendi ha gø. ³⁹ Cendi ha gø. ⁴⁰ Cendi ha gø. ⁴¹ Cendi ha gø. ⁴² Cendi ha gø. ⁴³ Cendi ha gø. ⁴⁴ Cendi ha gø. ⁴⁵ Cendi ha gø. ⁴⁶ Cendi ha gø. ⁴⁷ Cendi ha gø. ⁴⁸ Cendi ha gø. ⁴⁹ Cendi ha gø. ⁵⁰ Cendi ha gø. ⁵¹ Cendi ha gø. ⁵² Cendi ha gø. ⁵³ Cendi ha gø. ⁵⁴ Cendi ha gø. ⁵⁵ Cendi ha gø. ⁵⁶ Cendi ha gø. ⁵⁷ Cendi ha gø. ⁵⁸ Cendi ha gø. ⁵⁹ Cendi ha gø. ⁶⁰ Cendi ha gø. ⁶¹ Cendi ha gø. ⁶² Cendi ha gø. ⁶³ Cendi ha gø. ⁶⁴ Cendi ha gø. ⁶⁵ Cendi ha gø. ⁶⁶ Cendi ha gø. ⁶⁷ Cendi ha gø. ⁶⁸ Cendi ha gø. ⁶⁹ Cendi ha gø. ⁷⁰ Cendi ha gø. ⁷¹ Cendi ha gø. ⁷² Cendi ha gø. ⁷³ Cendi ha gø. ⁷⁴ Cendi ha gø. ⁷⁵ Cendi ha gø. ⁷⁶ Cendi ha gø. ⁷⁷ Cendi ha gø. ⁷⁸ Cendi ha gø. ⁷⁹ Cendi ha gø. ⁸⁰ Cendi ha gø. ⁸¹ Cendi ha gø. ⁸² Cendi ha gø. ⁸³ Cendi ha gø. ⁸⁴ Cendi ha gø. ⁸⁵ Cendi ha gø. ⁸⁶ Cendi ha gø. ⁸⁷ Cendi ha gø. ⁸⁸ Cendi ha gø. ⁸⁹ Cendi ha gø. ⁹⁰ Cendi ha gø. ⁹¹ Cendi ha gø. ⁹² Cendi ha gø. ⁹³ Cendi ha gø. ⁹⁴ Cendi ha gø. ⁹⁵ Cendi ha gø. ⁹⁶ Cendi ha gø. ⁹⁷ Cendi ha gø. ⁹⁸ Cendi ha gø. ⁹⁹ Cendi ha gø. ¹⁰⁰ Cendi ha gø.

Ala gø mani nê dørway nê Mārī urgø

¹⁷ Yande da nê wayang gø dwana dø Aba ciri wun gandødø me nê ajømar lê diyê di. Kalna 'wê børmê gønê nare woni 'wacña Mārī gø þag bðdð day dñi, dara cendi ørmê day da gøndøw ilð bðdð ¹⁸ cendi dørøgø dørøhø daa managø gwale søw gø Mārī wayøw di døwê. Bø. ¹⁹ Cendi ha gø. ²⁰ Cendi ha gø. ²¹ Cendi ha gø. ²² Cendi ha gø. ²³ Cendi ha gø. ²⁴ Cendi ha gø. ²⁵ Cendi ha gø. ²⁶ Cendi ha gø. ²⁷ Cendi ha gø. ²⁸ Cendi ha gø. ²⁹ Cendi ha gø. ³⁰ Cendi ha gø. ³¹ Cendi ha gø. ³² Cendi ha gø. ³³ Cendi ha gø. ³⁴ Cendi ha gø. ³⁵ Cendi ha gø. ³⁶ Cendi ha gø. ³⁷ Cendi ha gø. ³⁸ Cendi ha gø. ³⁹ Cendi ha gø. ⁴⁰ Cendi ha gø. ⁴¹ Cendi ha gø. ⁴² Cendi ha gø. ⁴³ Cendi ha gø. ⁴⁴ Cendi ha gø. ⁴⁵ Cendi ha gø. ⁴⁶ Cendi ha gø. ⁴⁷ Cendi ha gø. ⁴⁸ Cendi ha gø. ⁴⁹ Cendi ha gø. ⁵⁰ Cendi ha gø. ⁵¹ Cendi ha gø. ⁵² Cendi ha gø. ⁵³ Cendi ha gø. ⁵⁴ Cendi ha gø. ⁵⁵ Cendi ha gø. ⁵⁶ Cendi ha gø. ⁵⁷ Cendi ha gø. ⁵⁸ Cendi ha gø. ⁵⁹ Cendi ha gø. ⁶⁰ Cendi ha gø. ⁶¹ Cendi ha gø. ⁶² Cendi ha gø. ⁶³ Cendi ha gø. ⁶⁴ Cendi ha gø. ⁶⁵ Cendi ha gø. ⁶⁶ Cendi ha gø. ⁶⁷ Cendi ha gø. ⁶⁸ Cendi ha gø. ⁶⁹ Cendi ha gø. ⁷⁰ Cendi ha gø. ⁷¹ Cendi ha gø. ⁷² Cendi ha gø. ⁷³ Cendi ha gø. ⁷⁴ Cendi ha gø. ⁷⁵ Cendi ha gø. ⁷⁶ Cendi ha gø. ⁷⁷ Cendi ha gø. ⁷⁸ Cendi ha gø. ⁷⁹ Cendi ha gø. ⁸⁰ Cendi ha gø. ⁸¹ Cendi ha gø. ⁸² Cendi ha gø. ⁸³ Cendi ha gø. ⁸⁴ Cendi ha gø. ⁸⁵ Cendi ha gø. ⁸⁶ Cendi ha gø. ⁸⁷ Cendi ha gø. ⁸⁸ Cendi ha gø. ⁸⁹ Cendi ha gø. ⁹⁰ Cendi ha gø. ⁹¹ Cendi ha gø. ⁹² Cendi ha gø. ⁹³ Cendi ha gø. ⁹⁴ Cendi ha gø. ⁹⁵ Cendi ha gø. ⁹⁶ Cendi ha gø. ⁹⁷ Cendi ha gø. ⁹⁸ Cendi ha gø. ⁹⁹ Cendi ha gø. ¹⁰⁰ Cendi ha gø.

²⁰ Dø̄m da 'y'əni da gwale gə gə gə̄lŋ̄ng dara Kris da i yande bə̄d̄d̄. ²¹ Bag da 'y'əni n̄h an̄h b̄amar daa gə Jesu mən di, an̄h dōy gwale gə gə wayəw ərəm dara d̄əw me gə gə̄lŋ̄ng gandəw 'y'əni n̄h an̄h i duwa me da, gə gə̄l̄ i gwale səw gə̄n̄h Jesu duwa. ²² I na yande da kalna mani dan n̄h an̄h alagə pii wala gə an̄h 'oc̄n̄ gə Kris bə̄d̄d̄ sə̄n̄ di bam. Cende d̄əd̄ə ala mani n̄h ac̄n̄e ha ganang an̄h ala gə mani n̄h ta di, cende d̄ə ta di lamang meyangə̄ng bam. ²³ Kalna dundi d̄ən̄h Mārī duwa kəlangə̄nang ərm̄h dan bam me 'ywanang ərm̄h gə d̄ərway dusə̄rŋ̄ng me ca. ²⁴ Caga da alna mani n̄h d̄ərway n̄h Mārī urgə n̄h bor gə mani n̄h 'yoləw, yande da mani dan n̄h an̄h ha ala ha 'ya n̄h t̄əba me, n̄h lade b̄ərīn̄ me, dara mani n̄h ta di swa gwale səw l̄h.

²⁵ Ina yande da kalna kulagə bam, ina wi wi kaw waynaw jaw gwale səw, dara pad ə̄ndal̄ d̄h b̄amarang daa gə̄d̄ə gun mən. ²⁶ Wala gə dusə̄rŋ̄ng swana kaw, kalna ala ac̄n̄a dara dusə̄rŋ̄ng d̄ə so di d̄i me, kalna dusə̄rŋ̄ng d̄ə swa di chin̄h d̄əd̄ə do me dawa d̄wad̄əna sə̄n̄. ²⁷ Kalnaw chidan b̄ərm̄h a d̄wayna d̄əd̄ŋ̄ng bam b̄əd̄d̄. ²⁸ Kal gun gə ina mee pii da a kalna miyini di d̄i d̄əm, kaləw a alna giȳh gə mana ur̄e duwa gə b̄ərm̄h gə t̄əba me 'ywana gə mani duwa n̄h wama me, yande da an̄ji ha neyama 'wo hīn̄e 'yagə woni 'ywa b̄əd̄d̄ me ca. ²⁹ Kal gwale gə ac̄n̄e d̄əm̄n̄h b̄əd̄ŋ̄ng b̄əd̄d̄, wayna gwale gə 'yole gə hīn̄e 'yagə nare dwana dara kalgə gə jwarb̄əna n̄m managə d̄usi day d̄ə kalal̄h. Yande da an̄h ha alagə nare woni d̄waya gwale mani n̄h lade.

³⁰ Ər̄ə 'y'əni da as̄na angal dan dara ala mani n̄h ha ala dundi d̄ə wuse d̄ə Mārī 'yang gandə̄d̄ə n̄gə̄ni b̄əd̄d̄, an̄ji 'yad̄ə wun ya lamba d̄ə gun biȳŋ̄ng s̄əd̄ŋ̄nḡh dara ba an̄h i nare duwa, n̄h d̄ā̄n̄ wala mən ba k̄əd̄ŋ̄ng daa wamani-ȳh gə d̄ərīn̄ b̄ərīn̄ an̄ju. ³¹ Gama gə gwale d̄usi ȳh̄ me, d̄usi d̄əd̄ə swa mān̄a me, jarba gə nare me, nas̄əba gə marje daa p̄əng-p̄əng gə nare me, cad̄əba gə nare me ca da 'ywarn̄a mani n̄h ta di bam h̄ŋ̄n̄ d̄warənḡh me d̄usi d̄ə ac̄n̄e d̄ə woy woy kaw kalnad̄ə bam. ³² D̄əm da alna d̄usi d̄ə lade me ina nare n̄h h̄ələle me gə kwanang me, kalna dusə̄rŋ̄ng h̄ələlana kwanang d̄əd̄əḡələ̄ ya Mārī ba kal gə dusəw h̄ələl n̄m d̄əd̄ŋ̄nḡh dara ba an̄h i nare n̄h̄n̄h̄ Kris duwa di.

5

Mani n̄h nare n̄h̄n̄h̄ Mārī duwa ha alagə me n̄h cendi ha alagə b̄əd̄d̄ me

¹ Caga da mani dan n̄h ala wun̄h̄ ya Mārī duwa de dara 'y'əni da an̄h i d̄əndaw, an̄ji ur̄ŋ̄n̄ge. ² Damna managə d̄waniȳh̄ jang ya Kris ba ur̄ənd̄ə n̄m de me 'w̄h̄ gə səw 'yad̄ə gə made ya sarga d̄ə 'yoləw Mārī de dara darand̄ə.

³ Caga da alna kaya d̄ə d̄ə 'ya gə s̄əd̄ŋ̄ng mad mad b̄əd̄d̄ d̄əm. Mani n̄h ac̄n̄e woni ala jawe n̄h ya ta de da alnagə b̄əd̄d̄ me alna harni mani-ȳh̄ b̄əd̄d̄ me. Mani n̄h ac̄n̄e n̄h ta di pad kaw wayna gwale day b̄əd̄ŋ̄nḡh b̄əd̄d̄. Mani n̄h ta di dol nare n̄h̄n̄h̄ Mārī duwa b̄əd̄d̄ me ca. ⁴ Gwale gə ac̄n̄e gə al jawe me gwale gə 'ywala duwa il̄h̄ b̄əd̄d̄ me gwale gə wun̄j̄h̄ gə ac̄n̄e me da d̄walang 'y'əni b̄əd̄d̄. D̄əm da 'y'əni da alnaw Mārī doche dara mani n̄h an̄ji al ganang di. ⁵ Ərm̄ən̄h̄ d̄əd̄ŋ̄nḡh̄ dara woni kaya me woni ala mani n̄h ac̄n̄e n̄h al jawe me woni ala harni mani-ȳh̄. Mani n̄h ta di yə dusə̄rŋ̄nḡh̄ d̄əy Mārī gə b̄ag bam. Nare n̄h ya ta di pad gə ha asagələ̄h̄ k̄wandagə d̄waragələ̄h̄ d̄wārī d̄ən̄h̄ Kris me Mārī me day-̄h̄ di b̄əd̄d̄ me ca.

⁶ Kal gun lamnang gə gwale gə gə̄ndəw il̄h̄ b̄əd̄d̄ di b̄əd̄d̄, dara mani n̄h ac̄n̄e n̄h ya ta de pad me Mārī dusəw so n̄m managə nare woni gə̄n̄h̄ b̄əw bam d̄əd̄əḡələ̄h̄. ⁷ Yande da nare n̄h ya ta de da b̄amarna gandagə daa b̄əd̄d̄ pa pa. ⁸ Dara tanga pii da an̄h dam ya ban̄h̄ dam i dilə̄m̄h̄ de, me caga da an̄h b̄amar daa gə Aba ciri mən da ya ba d̄ə i nare n̄h̄n̄h̄ managə ac̄n̄e duwa de. Yande da alna mani n̄h wun̄h̄ ya nare n̄h dam managə ac̄n̄e-ȳh̄ day de. ⁹ Dara managə ac̄n̄e di ȳh̄h̄ mani n̄h lade me, ala gə mani n̄h t̄əba me, gwale səw me. ¹⁰ Yande da kanj̄əna b̄ərm̄h̄ gaba 'wac̄n̄a mani n̄h 'yoləw Aba ciri. ¹¹ Mani n̄h gə̄ndəgə l̄h̄ b̄əd̄d̄ n̄h nare algə dilə̄m̄h̄ ta di hurna s̄əd̄ŋ̄nḡh̄ b̄əd̄d̄, d̄əm da gə̄ln̄h̄ mani n̄h ta di daa p̄əd̄ŋ̄n̄-ȳh̄ d̄ŋ̄. ¹² Mani day n̄h cendi algə bud̄ələ̄h̄ ta di al jawe n̄n̄e me waya gə gwale day daa kaw al jawe me ca. ¹³ Bag da mani n̄h ta di pad wala gə gə gə̄ln̄h̄gə daa p̄əd̄ŋ̄n̄-ȳh̄ managə ac̄n̄e-ȳh̄ mwom da, ac̄n̄a day ina ya man de kaw gə ha yaragə daa lada d̄ŋ̄. ¹⁴ Dang tugə mani pad n̄h gə bi gə̄nd̄əgə daa p̄əd̄ŋ̄n̄-ȳh̄ di cor gə̄d̄ə managə ac̄n̄e: i dara ta di me gə way ba; "ə̄j̄ə̄m gaba 'ya nuni da a d̄ə̄r̄ə̄m daa me so daa nare n̄h mare d̄waragələ̄h̄ me Kris ha ac̄n̄ame dusə̄m̄h̄ gə mana gə ac̄n̄e duwa".

¹⁵ Ina yande da asna angal dan managə hara dan-̄h̄, kalna hara ya nare n̄h m̄ŋ̄ng de b̄əd̄d̄, d̄əm da hana wun̄h̄ ya nare n̄h d̄ə̄r̄ə̄gə naagə̄d̄ə. ¹⁶ Wala gə caga ka da ac̄n̄ n̄n̄e, ina yande da 'y'əni da an̄h 'ywana b̄ərm̄h̄ hīn̄e gaba ala mani n̄h lade da alnale. ¹⁷ I dara yande me kalna k̄əd̄ə nare n̄h woni ə̄r̄ə̄m̄h̄ gwale b̄əd̄d̄ d̄i, d̄əm da ə̄r̄ə̄m̄h̄ d̄əd̄ŋ̄nḡh̄ lad̄e dara 'wac̄n̄a mani n̄h Aba ciri urgə ba n̄h alnagə di. ¹⁸ Kalna widəb̄h̄ gani gə 'ogəw b̄e d̄i, dara widəb̄h̄ gə gani gə b̄e da ha meyanḡn̄ḡ i bam, d̄əm da kalna dundi d̄ən̄h̄ Mārī duwa 'wana dusə̄rŋ̄nḡ daa telele tandi. ¹⁹ Yande da pad dan-̄h̄ tun̄h̄ diri d̄əd̄ə bwaw Mārī jilay me diri d̄ə dundi d̄ən̄h̄ Mārī duwa 'yang gandə̄d̄ə me. Tun̄əw Aba ciri diri bwanaw gə jilay gə dusə̄rŋ̄nḡ d̄ə mən tenene. ²⁰ Alnaw abrand̄ə gə Mārī doche wala gə wala gə Aba ciri ə̄nda gə Jesu Kris suməw managə mani n̄h 'ywananḡh̄ pad me ca.

Abe day gə diyamo

²¹ Kal ina gun gə woy kaw asnaw jaw d̄əw d̄əd̄ə dara an̄h i woni alaw Kris horə̄mb̄h̄. ²² 'Yeni n̄h namde da; kal ina deme d̄ə woy kaw asnaw t̄ə̄r̄ə̄d̄ə d̄əd̄ə d̄əd̄ə ya ba d̄ə asəw gə Aba ciri gə Kris d̄əd̄ə d̄əd̄ə de. ²³ Dara abe da i diyamo d̄əd̄ə an̄ju ya Jesu Kris ba i n̄m nare n̄h̄n̄h̄ Mārī duwa n̄h d̄ayar mana mən

dəddəgələđ ta de, anji gang me bəł nare nənə Mārī nē dayar mana mən nē i ya səw de də daa anju. ²⁴ Ina ya ta de da deme də woy kaw asnaw tərəđdə dəđə dodə managə mani-yə pad ya nare nənə Mārī duwa nē dayar da mana mən ba gə asəw gə Kris dəđəgə dodə ta de.

²⁵ 'Yeni nē abje kaw: gun gə woy kaw urnə diyamo ya Kris ba urgə nare nənə Mārī duwa nē dayar mana mən de me 'wu gə səw 'yadə gə made dara daragə ta de. ²⁶ Anji al yande dara chəw gandagə Mārī mən tenene. Anji chəw gandagə Mārī i wiya gə wigə gə nimi me gə gwale me di. ²⁷ Anji al yande dara ba gəł nare nənə Mārī duwa nē dayar mana mən di ladni day gə nañ di daa dərəwə anju gə Aba ciri gang, me səđəgə piyarna walang bəđə me dərəgə ba lagədəna bəđə me, gə 'lywana mani nē acne hiñe səđəgəłə bəđə me. Anji ur nare nənə Mārī duwa nē dayar mana mən də ba gə chənəw gandagə anju mən tenene me ba gə asənagə gwale dəđəgəłə hiñe bəđə me ca. ²⁸ I yande me abe gə woy kaw urnə diyamo ya ba urgə səw duwa ta de: ya ta de da gun gə urnə diyamo da, ya ba ur i səw duwa gə gun de. ²⁹ Di mən yande gun al səw ichiñ mo, bəđə, anji əsəwe me d'angəw ladə me, ya Kris ba al nəm dara nare nənə Mārī duwa nē dayar mana mən de. ³⁰ I dara pad də 'yang i səw tuləw də mən di. ³¹ I dara ta də me, Maktubə dənə Mārī way da: «Abe ha swa kala ciri dənə abəw me iw me bam me ba hamaragə gə diyamo daa ca gəđə gun səw mən tenene.» ³² Managə gwale ta di dalawə gwale səw gə geche mən budəwə dōđə: əndi gə Pol nē wayang gwale gə ta di gə way i dara Kris me nare nənə Mārī duwa nē dayar da mana mən me. ³³ Yande pad kaw 'yəni da kal wi kaw urnə diyamo ya səw duwa de me, deme də kaw alnaw tərəđə horəmbə me ca.

6

Dine me abragə me idəgə me

¹ 'Yeni nē dine da alna warang bəđəgə, dara ta me i mani nē i gə bərmə day təba nē Aba ciri ur ba anə alnagə di. ² «Məlawdə abam me iim me.» Managə bii gə 'woo dalawə pad da ta di me i gə pii Mārī ma gə bəw gə anji biyəw di. ³ Gwale duwa gə ba dara: «Ba mə ha 'ywa 'lywala me ba mə ha dama bəra biyəw dəm də hoy dōđə sənə dəđə ka me ca.» ⁴ 'Yeni nē dine abragə da kalna meyandagə dəndərang duserəgə dī, d'əm da gammagə le gə gəđəni əriñəgəle me gə gəłə nē ya Aba ciri ənda ba gəłəndə nəm de.

Kwoy me woni ciri day me

⁵ 'Yeni nē kwoy da alna woni ciri dan nē dōđə sənə dəđə ka bəđəgə gə horəmbə me asagə di dōđə me alnagə giyəw gə dusi də mən me ya anə ba aləw gə Kris giyəw ta de. ⁶ Anə al woni ciri dan di bəđəgə dara cendi ba yarnang me səđəgə ba 'lywalnagə nəm mərə bəđə, d'əm da alnagə yande dara ba anə i kwoy nənə Kris duwa me, dara anə ur ba anə al i Mārī bu gə duserəngə də mən me ca. ⁷ Alna giyəw dan di gə duserəngə də mən ya giyəw di ba mə aləw gə Aba ciri de, kalna ala giyəw ya ba anə algə i nare de mərə dī. ⁸ Ərmənə bəđəngə ladna gun gə kwaya labaa gə pəgəñ kaw, alna giyəw duwa ladna da Aba ciri ha 'yagawə gwayni duwa le managə giyəw duwa gə ala lə. ⁹ 'Yeni nē kwoy woni ciri day kaw, alnagə horəmbə ya kwoy dan di ba gə alang nəm de me ca, alnagə wamani bəđə me. Ərmənə də 'yəni me, kwoy dan də me da Aba ciri dan i mən tenene ilə alə daa, anji i aba piyəw nare dərəgə bəđə.

Mani woni jara say

¹⁰ 'Yana duwa lə da nē ur ba nē wayang, kanjəna dwana dan managə Aba ciri səwə me managə dwana duwa də nañ di səđə me ca. ¹¹ Layna mani woni jara say nē Mārī 'yang pad bwana səđəngə, dara d'əbə nəm waya managə boy dənə Seydan dərə də twanadə di dərəđəłə. ¹² Dara neyendə da də kwabang dəm di i gə nare bəđə, d'əm da dəm ənda da d'ə kwabang i gə dundi də acne dolgə day, me də kwabang gə dundi də lam dwārī managə sənə dəđə də diləmə ka di me dundi də acne pad də dam managə sənə bulə day gə siyaya lə me ca. ¹³ I dara ta də me layna mani woni jara say nē Mārī 'yang di daa pad əsərangə də dara d'əbə nəm waya wala gə acne-yə me dəm di 'yanna bam kaw d'əbənə daa waynale com.

¹⁴ D'əbənə waynale, yinə gwale səw gə wun ya gare gə gun ma gə wamdaw daa de di waynale. Hurna mani nē təba di, ya gare gə dore gə gun hurəw səbərəwə gam gə səw ta de, ¹⁵ d'əbənə ib dara wayagə nare nō də lade dōđə 'yagə nare həlala di daa, d'əbə gə ib da wun ya gəbande nē gun hurəw gəđawə de. ¹⁶ Mani nē wəyəw kaw kalna duserəngə Mārī dəwə ya gun ba yigə dogə əsəwə ta de. Ya ta de da d'əche də duwa bəđə dənə Seydan duwa ha dəmə hara səđəngə bəđə. ¹⁷ Yinə bəłə gə Mārī 'yang gandəw gə wun ya jagwa də ləgəw gun dəw dara jara gə say yande, 'yana duwa-lə da unə sugənə də chere də dundi də Mārī duwa 'yang gandəw ta di əsərangə. Sugənə də chere di i gwale gənə Mārī duwa di.

¹⁸ Yande da: Amsəna Mārī gə duserəngə də mən, urnəw gə wala wala me gə dwana dənə dundi dərə me yande da amsənaw dəban bwa gə gwayni. Amsəna dara nare nənə Mārī duwa pad me ca. ¹⁹ Amsəna Mārī dara daran me ca, dara kaləw a 'yanan gwale bənə. Yande da nē ha wayagə nare dəban ləna, nō də lade də Mārī budəwə dōđə pii gwale dərə. ²⁰ Əndi gənə i Mārī aba bəw di, giyəw ni da i waya gə nō də lade gwale dərə, gə yən magədən əsən dange-yə da amsəna Mārī dara kal nē way gwale dərə dəban bwa gə gwayni dara i giyəw ni gənə ha alaw.

Lapiya dənə Pol duwa

²¹ Caga da nē giyəng Tichək chen gənə urəw nañ, gə i aba ala giyəw gənə Aba ciri duwa, gə i aba ala mani nē təba di. Anji ha wayang ba nē dam i man mo, dara 'yəni kaw ba anə 'wacnana mani ni nē nē alagə me ca. ²² Nə giyəng gandəw bəg dara anju ba waynang nō nin me 'yanang abnani duserəgə me ca.

²³ Kal Mārī gə i abrandə me Aba ciri ənda gə Jesu Kris me 'yanagə chamre woni kala dusərəgə Jesu Kris dəwə həlala jwam me dwani me dusi də kala me ca. ²⁴ Kal Mārī piynə bəw managə nare woni urə Aba ciri ənda gə Jesu Kris dədəgələ pad gə dwani day də 'yaṇa dəra ilə bədə bəriṇ di.

Maktubu dənê Jak duwa

Labiya dənê Jak duwa

¹ Əndi gə Jak gaba ala giyə gənê Mārī duwa me gənê Aba ciri gə Jesu Kris duwa me nê alang 'yeni nare nê nê Mārī duwa nê cəğədê bam managə sənə gəndədê lê ka pad labiya.

Yê gə sii managə wamani-yê

² Chamran, managə mani jiga jiga gərsəng da, kalna sədəng 'ywalnangê diyê nan. ³ Anê 'ocn com, dusi dan də kala di dwana dərə dwayna mani nê gərsəng də bam da, ha harang gə yê gə sii waya. ⁴ Dəm da, kalna yê dan gə sii waya di hana ladna bəra 'yaŋa-lê ba, dara kal anê kədənê nare nê ladê gə dərêgə bəriŋ nê acŋa hiŋe kaw ilê sədəngê bêdê me mani mən kaw jalnang bêdê me ca. ⁵ Gun mən dwarzəng dəriŋ naa duwa ina lê nan bêdê da, kaləw a urnê Mārī, anji ha 'yawê. Dara Mārī di anji 'yagə nare pad mani gə dusi də dwani dəban alaw gə gun gwale. ⁶ Gun gə ta di a urnê gə dusi də kala dəban gaga hiŋe dusəwê bêdê, dara aba gaga dusəwê da, wun ya nimi nê kuray-yê nê gale ugə cogə ha nəm kame kame ta de. ⁷ Gun gə ya ta de da, a 'wacŋana dara ba ha 'ywa mani hiŋe managə Aba ciri əsəwê bêdê. ⁸ Dara anji i gun gə al mani pad gə dəsər sər me ur 'wo bərmê mən bêdê.

'Ywa gə mani me, dama gə burgani me

⁹ Kal əjəm chen gə burage da, səm 'ywalnam dara Mārī asəm sumi gə 'waga dəm. ¹⁰ Me əjəm chen gaba 'ywa mani da, səm 'ywalnam dara Mārī com dodê me ca. Dara aba 'ywa mani di ha susəgê bam ya chemde ho day de. ¹¹ Dara wala gə dawa ana nan mwom da, chemde di laa i bam me, ho day susəgə bam me, ladni day cor ilê bêdê. Gun gaba 'ywa mani kaw ha mara bam managə giyə duwa gə ala gaba kanja 'ywa di dalawê yande me ca.

Mani woni gərsê nare me woni lamagə me

¹² Gun gaba yê səw waya məjag managə mani woni gərsəw dwarzəgêlê da, dam i sii 'yola gə 'yang dalawê. Dara managə anji dwayna wamani di bam mwom da, ha 'ywa kwəŋe gə i bêlê gaba dama gə dərêw bəriŋ gə Mārī u bəw way dara ba 'yagə nare woni urêw di. ¹³ Gun gə mani lamnaw dara asaw acŋa-lê da, kaləw a wayna da: «I Mārī me lamən asən acŋa-lê anju bêdê.» Dara Mārī da, mani nê acŋe laməw asəw acŋa-lê bêdê, me anji kaw lam gun ba alna acŋa bêdê me ca. ¹⁴ Wala gə mani lamna gun asaw acŋa-lê da i mani nê acŋe cende day nê ilê gun dusəwê həg di me cwara surəw asnəw acŋa-lê cendi. ¹⁵ Targiŋ dŋang da, mani nê acŋe cende day nê ilê gun dusəwê di u gudi me yê acŋa. Ərə managə acŋa di jor nan mwom da, hara gə made me ca. ¹⁶ Chamran nê nê urgə nan, kalna lama sədəng dı. ¹⁷ Mani nê wo pad woni sumi me nê ladê gə dərêgə bəriŋ me da swa i daa Mārī gaba bwa mani woni acŋa mana di səwê. Mārī di i gun gə co səw dŋang bêdê me anji bi səw bam kaləndê diləmê ya dawa ba də al nəm de bêdê me ca. ¹⁸ Mārī di, gə urê duwa anju gang, anji 'yandê bəlê i gə gwale duwa gə i gwale səw di dara ba də dəbnəng pii managə mani duwa nê anji bwagə pad di dərêgêlê.

Dwaya gə gwale, me 'wow ala gə giyə me ca

¹⁹ Chamran nê nê urgə nan, 'wacŋana gwale gə ta di: Gun gə woy kaw dwaya gə gwale da a dwayna kalang ma me da, swana kalang wayna gwale bêdê, me kal dusəw swana kalang bêdê me ca. ²⁰ Dara gun dusəw swana maŋa da, neyem ala gə mani nê lade təba managə Mārī dərêwê bêdê. ²¹ I dara ta də me, mani pad woni lwabə dang gichənê sədəngê me, mani nê acŋe nê swa dusi də urineyê me da, biynê sədəng bam dwarzəgêlê. Yinê gwale gənê Mārī duwa gə 'yang gandəw dusəngê ta di gə asa gə dıi dodê dara i gwale gə ta di me neyem bələng anju.

²² Kalna dwaya gə gwale gənê Mārī duwa gə sumdəng mərə dı, unêw alna gandəw giyə, pəgiŋ bêdê da, anê lam i sədəng dan gang pəgiŋ me ca. ²³ Dara gun gə dwayna gwale di, me unêw alna gə giyə bêdê da, wun i ya gun gə yê dərêw managə gudəramê ta de. ²⁴ Managə anji yê dərêw di gudəramê bam pad, me, əndêr ha mwom da, mana gə ta-lê dog anji saw dərêw nê anji yaragə di nəmgə bam. ²⁵ Dəm da gun gə kanjê bii gə 'woo gə ladê gə dərêw bəriŋ gə kədê gun daa gəndəw ladê me yə səw woy-yê me dam doy gə suməw mərə me nəmêw bam bêdê ərə uw al gə giyə me da, gun gə ta di Mārī ha biyə bəw managə giyə duwa gə ala dəwê.

²⁶ Gun wayna ba pam i Mārī tarəw me gamna bəw gaba waya gwale bêdê da, anji lam i səw duwa anju gə Aba ciri gang. Pama duwa gə Mārī di 'ywala duwa hiŋe kaw ilê bêdê bəriŋ. ²⁷ Yarna pama gə Mārī gə 'yang gə ladê abrandê gə Mārī dərêwê da, i wagə gə bagondê lê me namde nê wambê lê me managə jiba day-ê me biyə gə səm bam managə mani nê acŋe nê sənə dədê woni lwabam gichənê səmê dwarzəgêlê me ca.

2

Piyê gə nare dərêgə.

* 1:17 1.17 Nê jangə nin yande dara gwale gəndəw gə həg gə bii gə Grek ba da: *Dun duwa cor daa ya dənê habde day ba də cogədêr gə dawa ta de bêdê.*

¹ Chamran 'yêni nê anê kal dusêrêng managê Aba ciri ênda gaba sumi gê 'waga gê Jesu Kris dêwê da, ðamna piyê gê nare dêrêgê gê dusi dan dê kala mên bôdê. ² Dwayna, ya gun mên gaba 'ywa mani hurnay barge gaba sumi sêwê me kulêng gê kili duwa wom nan dunuwê, dêmney nê mên dwarengê dayara dan-ê me gê mên gê burage gê mani duwa ilê bôdê hurnay barge gê acne gê chêbêre sêwê, dêmney nê mên kêrê di me ca da. ³ Mana gê ta dê lê da, anê so alêw gaba hura barge gê lade di horêmbê me anê wayêw da: «êjê m da, hare dam dodê managê lade-yê kaw», êrê anê wayêw gê burage gaba 'ywa mani bôdê di êjê m da: «Dêbê dêma daa labaa, hare dam dodê managê sêna-lê gêdêraninê ka.» ⁴ Anê alna ina i ya ta de da, anê pii nare dêrêgê me anê kêdê i nare woni agê kwanang sariya gê êrmê gê acne me ca.

⁵ Dwayna, chamran nê nê urgê nan: Mârî anjêr nare nê burgêdê nê kwandagê yêrgê ba i woni 'ywa mani bôdê dara cendi ba kêdê nê woni 'ywa mani managê dusi day dê kala lê me ba 'ywana dwârî dê nê Mârî duwa dê ba u bêw way ba 'yagê woni urêw di me ca. ⁶ Êrê 'yêni da, anê al nare nê burgêdê woni 'ywa mani bôdê ichin me, woni gêlêng dêrêng hara ganang sariya lê da, i woni 'ywa mani di cendi bôdê mo? ⁷ Nare nê ta di i woni waya sumi gê lade gê Mârî 'yang gandêw di gwale duwa gê acne di cendi bôdê mo?

⁸ I sêdê, anê alna bii gê 'woo gônê Mârî duwa gê d'oy kwanaw bam pad di bêw gê gê jangêw maktubê lê ba da: «Mê ha urê jam gun ya sê m dêma de.» Da anê al i mani nê lade 'yang. ⁹ Dê m da anê ina i woni piyê nare dêrêgê da anê al i acna me bii gê 'woo gônê Mârî duwa di bwang gwale dêdêngê dara anê gôn bêw bam. ¹⁰ Dara gun alna bii gê 'woo di pad me cêlangêna gê mên daa da anjî cêlangê bii gê 'woo gê gêndêw wor pad di daa me ca. ¹¹ I gun gaba waya ba da: «Mê ha ala acna gê gichêni bôdê ta di», way d'ang ba da: «Mê êrê m ba mê 'yê gun bôdê me mê cor ha 'yaw», me mê ala acna gê gichêni bôdê me, mê 'yana gun da, mê cêlangê bii gê 'woo gê gêndêw wor pad di daa. ¹² Gwale dan gê waya me mani dan nê ala me da, kal gêlnê dara banê i nare nê bii gê 'woo gaba kêdê nare daa di sang a ba anang sariya anjî. ¹³ Dara gun gaba yara jaw n'agêni duwa bôdê da, wala gê sariya-lê da Mârî kaw ha alaw sariya dêban yara gê n'agêni duwa bôdê me ca. Yande da aba yara jaw n'agêni duwa kaw lan'ê sariya di bôdê b'êrin me ca.

Dusi dê kala me, mani nê ala me

¹⁴ Chamran, gun wayna gê bêw m'êra, ba i aba kala dusêw me alna mani gêlnê nê mên bôdê da, dusi dê kala day ya ta de di neyem bêlêw mo? ¹⁵ Ya chandêrang labaa chidêrêng 'ywana barge gaba hura bôdê me mani day nê wama inalê bôdê wala gê wala me, ¹⁶ gun mên dwarengê wayêw da: «Damna labiya, me kal sêdêng urê nê, me walna êbê nê», me dêban 'yagê mani nê wama da 'ywala duwa ilê nalê mo? ¹⁷ Dusi dê kala kaw i ya ta de me ca, dusi dê kala dê dêban mani dêra nê ala da, ya ba dê mare bam b'êrin.

¹⁸ Ga gun mên wayna da: «Êndi da, nê kal i dusê m, me êjê m da, mê al i mani me da». Êrê nê ha cwaw wayaw da: «Gêlêng dusê m dê kala dê dêban mani dêra nê ala di, me êndi kaw nê ha gêlê m ni dê gê mani dêra nê ala di me ca.» ¹⁹ Êjê m da, mê kal dusê m dara Mârî ba i mên tenene bôdê mo? Ladê. Dundi nê acne kaw êrê m i yande me cendi lan'ê algê me sadê dêrêwê. ²⁰ Êjê m mê i gun gê 'ocn waya gwale bôdê, mê ur dara 'wacna gê ba dara na me dusi dê kala dê dêban mani dêra nê ala da ba i dê madêri di mo? ²¹ Yêr mwagêrandê gê Abraham sê n Mârî yêrêw ba i gun sêw gê têba dara mani duwa nê ala di dara anjî doyêw êw wala gê Mârî wayêw ba kundê nê gêrêndêw gê Isak mana gaba bwasa Mârî-yê alêw gê Mârî sarga di bôdê mo? ²² Mê yêr ta da dusi duwa dê kala di, me mani dêra nê ala di me dayara daa ca me al gê giyê. I dara mani duwa nê ala di, me dusêw dê kala di jor gêdê mani sêdêgê. ²³ I yande di me gwale gê maktubê dê nê Mârî wayaw dara daraw pii di yala alal d'ê m, ba da: «Abraham kal dusêw Mârî dêwê, me gê dusêw dê kala dê me Mârî yêrêw ba i gun sêw gê lade têba me», mani di yala alal d'ê m. Ta de me Mârî 'ogêw ba i jaw mache. ²⁴ Anê yala yêr caga ba Mârî yêr gun ba i gun gaba ala mani nê têba da, i dara mani duwa nê ala, i dara dusêw dê kala m'êra bôdê.

²⁵ Rahab dê b'êg dêdê kanja abje dêra kaw i yande me ca. Mârî yaradê ba i deme sêdê dê têba dara mani dêra nê ala, wala gê tandi yê nê nare nê Israyel nê gê kêjêgê di sêdê, me tandi wagêlê dê mê gaba hara lê gê b'êrmê gê d'ang. ²⁶ Ya gun sêw gê doni gê hwaya duwa ina lê bôdê da mare, yande kaw, dusi dê kala dê dêban mani dêra nê ala kaw mare me ca.

3

Gama gê dilesê m

¹ Chamran, kal nare nan dwarengê kêdê nê woni gêlêgê kwandagê mani dî, dara anê ocn nêndê woni gêlêgê kwanandê mani da, Mârî ha alandê sariya waya d'woya kwanandê nê d'ang day bam pad. ² Pat ênda lê pad dê alang mani nê i gê b'êrmê day bôdê jiga jiga, gun alna mani nê acne managê gwale duwa gê waya lê bôdê da, anjî i gun gê yê sêw gasê nani gê neyem yê sêw pad le. ³ Dê hurbê nage lemde arjam bêdêgêlê dara ba alnandê horêmbê da, sêdêgê gê doni pad kaw dê i gê dwana lê dêwê me ca. ⁴ Yarnandê b'êrwa sê n, anjî jorna nape ya man de me ina i gale gê geche me nwagêrnaw daa ya man de kaw, i gê habda duwa gê ðani yande me gun gaba yê sê habda di ha gandêw mana gê dêrêw urê. ⁵ Gun dilesêw kaw i yande me ca. Tandi i mani nê ðani yande d'ê m da, tandi ogê sêdê ba dê neyem ala mani nê geche nan. Ya anê ocn nê m de, duwa dê ðani yande kaw neyem ulê kudê mi gê geche bam d'êndang. ⁶ Dilese di kaw wun ya duwa de, i ciri dê dama dê nê acna duwa dê hurêlê doni ênda lê, me gawin doni ênda pad gê acna. I gê acna gê ta di me, tandi meyendêndê bam yaa êndalê b'êra wala ênda

'yaña duwa-lô. Dwana dëra dëdë meyanda nare bam ta di swa i managë duwa dëdë budë bam bôdë bëriñôlë.

⁷ Gun gë gësage da, neyem paga mwagne në bam pad le me dirbi me mani woni ñara dodë me, goche në kuray-yë me ca, mani në ta di pad da, i gun gë gësage me, pagëgë anju. ⁸ Dëm da, gun mën tenene kaw neyem paga dilesëw bôdë, tandi i mani në meyendë mana bam në gun neyem yidë dodë bôdë. Tandi 'woni i gë sam gaba 'ya gun. ⁹ I gë dilesandë di me, dë bow gë Aba ciri gë i abrandë di jilay me, i gandëdë tandi me, dë sërëgë gë nare në Mārī bogë wunëw ya anju de dige dige di me ca. ¹⁰ Bëdëng gë mën ta di gang me, anë bow gë Mārī jilay me, bëdëng gë mën ta di anë sërëgë gë nare me ca, chamran, kal ina yande bôdë. ¹¹ Di mën anë yër bëla gë cha mën da, nimi duwa 'yol me ñan me ca mo? ¹² Chamran, di mën anë yër dwaga da, neyem ya cwarna mo? Labaa guy neyem ya dwaga mo? Ina yande bôdë da bëla gë nimi duwa ñan da, gë ha udë nimi në 'yole lë bôdë dëm.

Dëriñ naa në swa daa

¹³ Gun mën dwarengë wayna da ba i aba dërëñ naa me aba 'wacña mani me ca da kalëw a gëlënë dëriñ naa duwa di me 'wacña duwa di me gë mani në ala në lade me gë asa gë dii dodë me ca. ¹⁴ Dëm da, dusi dë harni me, dë wome me, halgëni me ina lë dusërngë da, kalna 'waga sëdëng dara ba anë i nare woni dëriñ naa bôdë me sabna kulagë dërbënë gwale sëw di dodë bôdë me ca. ¹⁵ Dëriñ naa në ya ta de da, i në swa Mārī sëwë bôdë, i në dodë sëña dëdë me i dëriñ naa në në gun gë gësage duwa me i nënë sidan dëra me ca. ¹⁶ Dara managë harni me halgëni me inalë da, mani në dodë mad mad me në acne në woy woy kaw ilë me ca. ¹⁷ Dëm da gun gaba dëriñ naa në swa Mārī-yë da pii pa da i gun gë dusëw wusë me i gun gë hara gë labiya me i gun gë hëlale me i gun gaba daya nare daa me i gun gaba ërmë jaw me ca. I gun gë al mani në lade me i gun gë pii nare dërëngë bôdë me i gun gë lway gwale gë bu me dusëw da i jiga me ca. ¹⁸ Nare në hara gë hëlala jwam da, cendi gësë hëlala jwam di managë tulëgëlë cap cap ya gun ba gësë gë swagë de me dërëngë në cendi ñil gë da i mani në ala në tëba di me ca.

4

Yë gë mëlän gë mani në sëña dëdë ka.

¹ Dama gë gwale me, nasëba me da swa i woy mo? Swa i managë ërmë dan gë acne gë ilë jara ganang dëban bwagë gwayni gë dam lë sëdëngë pad ta di. ² Anë yër mani me dusërngë urgële me anë 'ywanagë bôdë mwom da, anë ërëm 'ya gë nare. Anë al harni me anë 'yo mani di bôdë mwom da, anë nasëbë gë nare me anë damëw gwale me ca. Mani në anë urgë me anë 'yogë bôdë ta di, i dara anë urgë i Mārī sëwë bôdë. ³ Anë urnë mani me anë 'ywana bôdë da, i dara anë ur i gë ërmë gë acne me mani në anë urgë ta di anë ur i dara meyandagë bam pëgëñ managë mani dan në dërëngë urë. ⁴ Yëni nare woni dëbë Mārī tarëwë jang bôdë në ga! Anë 'ocñ dara urë gë mani në sëña dëdë ka nañ mëra da, i ala gë marandë gë Mārī bôdë mo? Gun gë urnë mani në sëña dëdë ka nañ mëra da, anji gëdë i Mārī aba marandë duwa. ⁵ Anë ërëm dara gwale gë maktubë wayëw pad ta di i pëgëñ ba: Dundi dë Mārī chëndë gandëdë sëdëndëlë ta di anji al halgëni dëra nañë dara ba damnalë jang. ⁶ Ərë, Mārī al ganandë dusi dë lade nañ dfang d'oy bam dara maktubë way da: «Woni gwaba jwargagë da, Mārī cogë tarëwë me woni asa dëdëgë dodë da, anji al gandagë dusi dë lade me ca.» ⁷ Kalna Mārī me ina dole dan anju me dëbëñëw sidan wayna da, anji ha wa hara bam hiñ sëdëngë ⁸ Chëndë hane Mārī sëwë ib me anji kaw ha chidë sëdëngë me ca. 'Yëni woni ala acña da, biyñë sëdëngë bam acña-lë, me 'yëni në dusërngë sër sër da, kalna dusërngë wusëñë le me ca. ⁹ Alna ñagëniyë wamani dan dëwë me nulnë gura me, kalna baya dan di cwarna gëdëñë gura me sii 'ywala dan di cwarna gëdëñë ñagëni me ca. ¹⁰ Hurbëna dëdëngë dodë Aba ciri dërëwë me anji ha cwarä yibëng dëdëngë di daa sëñ me ca.

Wayä gë chëñëm gwale duwa gë acne

¹¹ Chamran, kalna wayä kwanang gwale day gë acne d'i, aba wayä jaw gwale duwa gë acne me aw sariya de me da, anji way i biy gë 'wo gwale duwa gë acne me aw i sariya me caag da, më anaw biy gë 'wo sariya mwom da, më i aba lañaw bôdë dëm. ¹² I Mārī mën tenene me 'yandë biy gë 'wo di me a sariya anju me. I anju mën tenene me neyem bëlë gun me meyendaw bam me ca. Dëm da, ëjëm da, më i wi me më aw jam gun sariya mo?

Kalna gwaba gë jwargang d'i

¹³ Caga da, dwayna gwale ni, 'yëni woni wayä da: «Laba labaa sanga da, në ha nin hara ciri dë geche dë yandeyë në ha nin dama lë ala aliya mën, në ha nin ala kenge me në ha nin 'ywa gursë.» ¹⁴ Mani në ha alang sanga da, anë 'wocnëgë mënang kaw mo me bëlë dan da ha wunë man me mo? 'Yëni da, anë wun ya masëm gë dëmë bani hiñë me ñam da, nol bam kalang ta de. ¹⁵ Gwale gë de anë ha wayaw di i ya ta de: Aba ciri urnë da, dë ha damang dërëndë bëra, dë ha dama ala mani në ya ka de me, në ya ta de me ca. ¹⁶ Ərë caga da, anë 'ogë sëdëngë 'yëni me anë gwobë jwargang me, 'waga gë sii gë ya ta de da, acñ nañë. ¹⁷ Dëm da, gun gë 'wacña ala gë ladni me alnaw bôdë da, al i acña gë geche.

5

Gësëni gë 'yagë nare woni 'ya mani.

¹ Dwayna gwale gë në wayang 'yëni woni 'ywa mani di, bwana gura me, nulbënë sëdëgë me dara wamani gë bedangë di. ² Mani dan në 'ywa di meyendë bam me barge dan kaw dëgëñë law bam me ca.

³Jøndar dan me gursø dan me kaw marøw yigø bam, marøw gø ta di, ha biyê sandørang Mārī dørøwê dara ba anê al mani nê acŋe, me ha ulê doni dan gø sødøng bam ya duwa de me ca. Dara anê dajøba mani nê 'ywa wala gø so ka ha pii gø ilê 'yana-lê di. ⁴Nare woni ñilê swagê managø yiga dan-ê kaw, anê 'yogøgø gursø day gø børmê duwa bêdê. Dwayna nulê day gø cendi nul dara darang di søn, nulê gønê nare woni ñilê swagê day di nøm yaa øndara managø Aba ciri gø Mārī gø dwana pad i øsêwê di sumøwê. ⁵Anê dam dodê sønna lê ka, mana gø ladøbeyê me mani nê dørøng urgø me anê ønbø al swani ya mani nê paga nê gø ha gandagø dara kunbøgø bam de. ⁶Nare woni ala mani nê tøba da, anê bogø gwale dødøgêlê me anê 'lygø bam me ca kaw, cendi tiŋ bødøgø way gwale bêdê.

'Wo gø di bam wamani-yê

⁷Chamran, unê dødøng bam børa Aba ciri cwara duwa lê ba. Yarna aba yiga søn, anŋi u døw bam børa bødø gø sønna duwa dø anŋi yigødø di ba nanaw swagê ladna. Anŋi ugø swagê di døw bam børa bødø gø Mārī gaba 'wa dørin nê pii-yê me gø targønê me ca. ⁸'Yeni kaw unê dødøng bam me yinê dusøring waynale dara cwara gønê Aba ciri duwa da, wor i ib døn døm.

⁹Kalna nulbê gø kwanang gwale day ŋi, chamran, dara sanga kaw kal Mārī anang sariya bêdê me ca. Yarna aba agø nare sariya di yala døbø lê kulø bøwê ib døm, anŋi ha dømê i kulø. ¹⁰Chamran, kalna dusøring gunøng managø woni waya Mārī bu nê pii nê way gwale gø sumøw di dødøgêlê søn. Cendi 'wo dødøgø bam managø jiba day-ê me 'yeni kaw alna yande me ca. ¹¹Sii 'ywala di i dara nare nê tanga pii woni 'wo dødøgø bam ya ta de di day. Anê doy mana dønê Job duwa me yêê duwa gø søw managø wamani gø 'yow dalawê me mani nê Aba ciri gø Mārī al gandøw di me ca, bêdê mo. Dara Aba ciri gø Mārī da, i gun gø dusøw ladø naŋe me dørøw 'yøngøw gun døwê me ca.

¹²Chamran, pii pa da, kalna sargø sødøng gø daa bêdê me gø sønna bêdê me gø mani nê dng bêdê me ca. Gwale dan gø anê wayøw di: ina i «êw» le i êw, ina i «bêdê» le i bêdê me ca, dara kal anê bwarna managø sariya dønê Mārī duwa lê bêdê me ca.

Amsa gø Mārī dara woni mwom

¹³Gun møn managø dwarengê wamani 'ywawe mo? A amsøna Mārī me gø dng dam 'ywalalê mo? A tunê diri bwana gø Mārī jilay me ca. ¹⁴Gun møn managø dwarengø mwom aløwe mo? A 'wagøna nare woni døbê nare nønê Mārī nê dayar mana møn dørøgêlê amsønaw Mārī døwê me kwogødønaw swani døwê me gø Aba ciri sumøw. ¹⁵Amsa gø Mārī gø dusi dø kala da, ha swa aba mwom di i daa me Aba ciri gø Mārī kaw ha 'yaw labiya me ha kala dusøw hølala managø acŋa duwa døwê me ca. ¹⁶Wayna acŋa dan gøndøw daa, daa, managø dwarengê me gun gø woy kaw amsøna Mārī dara jaw me dara kal anê 'ywana labiya. Dara gun gaba ala mani gø børmê duwa tøba da, amsa duwa di dwana duwa ilê naŋe. ¹⁷Abe gø gø 'ogøw Eli da i gun gø wun ya nendø de me anŋi amsa Mārī gø dwana dara Mārī ba 'wana bêdê me Mārī di 'wo bêdê al aliya subu gø durø kubi. ¹⁸Managø ta lê da anŋi cor amsa Mārī ba 'wana bi, ørø Mārī di 'wo me swagê kaw døm me naa sønna dødê me ca.

¹⁹Chamran, gun dan møn dwarengê nwalna børmê gønê gwale søw di bam me jaw gø dng walnaw cwanaw bi da. ²⁰Kalna dusøring gunøng gwale gø ta di døwê, gun gø cwanay aba ala acŋa gø nol bam di bi managø børmê gø lade-yê da, anŋi ha bøløw i daa made øsødêlê me Mārī kaw ha kala dusøw hølala managø acŋa duwa gø naŋ di døwê me ca.